

ONLAJN BEZBEDNOST NOVINARKI

#SOFJO Vodič za resurse

oebs

Predstavnik za
slobodu medija

ONLAJN BEZBEDNOST NOVINARKI

- #SOFJO Vodič za resurse

Autorke:

Urednica:

Projektni službenik:

Recenzija:

Redaktura:

Prelom i priprema za štampu:

Izradu ove publikacije je naručio Predstavnik OEBS-a za slobodu medija u 2020. godini. Sastavni je deo projekta „Onlajn bezbednost novinarki“, tj. #SOFJO.

Stavovi, nalazi, tumačenja, preporuke i zaključci iskazani u ovom dokumentu pripadaju autorkama i ne predstavljaju nužno zvaničan stav OEBS-a i/ili država koje učestvuju u projektu.

© 2020 Kancelarija Predstavnika Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) za slobodu medija

Wallnerstrasse 6

A-1010 Beč, Austrija

Tel.: +43-1 514 36 68 00

Adresa elektronske pošte: pm-fom@osce.org

<https://www.osce.org/fom/safety-female-journalists-online>

ISBN: 978-3-903128-74-3

ONLAJN BEZBEDNOST NOVINARKI

#SOFJO Vodič za resurse

Sadržaj

Predgovor: Sagledati stanje i okrenuti se budućnosti	5
Kratak pregled: Zajednički pristup i 40 predloženih akcija	11
Uvod: Pretnja svima iziskuje akciju svih	25
Pregled: Standardi međunarodnih ljudskih prava koji uokviruju onlajn bezbednost novinarki	35
S reči na dela: Šta ključni akteri mogu učiniti	49
1. Izvršna grana vlasti: Sprovođenje politika i praksi za povećanu bezbednost novinarki	55
2. Zakonodavna grana vlasti: Usvajanje ili prilagođavanje okvira za bezbednije oflajn i onlajn okruženje	77
3. Pravosuđe: Obezbeđivanje pristupa pravdi i okončavanje nekažnjivosti	89
4. Policijske službe: Unapređivanje metoda za zaštitu i delotvorne istrage	105
5. Međuvladine organizacije: Od postavljanja standarda do pružanja pomoći državama	121
6. Internet posrednici: Poštovanje prava novinarki i unapređenje onlajn bezbednosti	137
7. Mediji: Zaštita novinara počinje na radnom mestu	157
8. Novinarske organizacije i samoregulatorna tela: Organizovanje kolektivne akcije i promovisanje medijske etike	175
9. Organizacije civilnog društva i obrazovne institucije: Mobilizovanje, istraživanje i razmena dobrih praksi	191
10. Novinari i medijski radnici: Utvrđivanje prioriteta za samozaštitu i kolegijalnu podršku	209
O autorkama	221
Aneks: Ministarska odluka OEBS-a br. 3/18 o bezbednosti novinara	223

Predgovor

Sagledati stanje i
okrenuti se budućnosti

Predgovor

Sagledati stanje i okrenuti se budućnosti

Uznemirena sve većim brojem izveštaja o onlajn napadima na novinarke i medijske radnice, Kancelarija Predstavnik OEBS-a za slobodu medija (engl. RFoM) je u 2015. godini pokrenula raspravu o hvatanju u koštac s rodno zasnovanim onlajn uznemiravanjem novinara. Ovi razgovori su podstakli pokretanje projekta „Onlajn bezbednost novinarki“, ili #SOFJO.¹

Tokom prvih pet godina #SOFJO projekta, Kancelarija Predstavnik za slobodu medija je štitila rodnu različitost u novinarstvu na mnoge načine. U okviru svoje mandatnom određene funkcije ranog upozoravanja, predstavnici za slobodu medija su redom posvećivali posebnu pažnju novinarkama. Promovisali su stavove novinarki s ciljem pružanja podrške državama da sprovedu svoje preuzete međunarodne obaveze. Ovaj vodič za resurse čini sledeći korak, pomažući državama da pretoče svoje obaveze u praksu.

› **Mračno mesto koje treba izbeći**

Tokom #SOFJO projekta, Kancelarija Predstavnik za slobodu medija je pokrenula, zajedno s različitim akterima, inovativne i održive inicijative, s dokumentima o politikama koje sadrže konkretne preporuke za sve relevantne aktere, uključujući vlade, medije i organizacije civilnog društva. Projekat je postao priznata platforma za podizanje svesti, razvoj kolektivnih strategija i deljenje alatki i resursa za novinarke koje su meta napada. Konferencije, zatvoreni grupni sastanci i komunikaciona kampanja #SOFJO na društvenim medijima pomogle su u stvaranju mreže podrške koju pružaju vlade, medijske organizacije, akademski krugovi i akteri civilnog društva iz država članica OEBS-a koje učestvuju u projektu.

Različite publikacije, uključujući istraživanje i preporuke predočene u publikaciji iz 2016. godine „Suzbijanje onlajn uznemiravanja novinarki“;² „Kominikeu o medijskom pluralizmu, onlajn bezbednosti novinarki i zaštiti marginalizovanih glasova“ iz 2019. godine;³ i „Pravnom odgovoru na onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinara“, publikaciji iz 2019. godine,⁴ izrađenoj u saradnji s Međunarodnim institutom za štampu (engl. IPI), unapredili su razumevanje u društvu mnogih izazova i mogućih daljih koraka.

Kancelarija Predstavnik OEBS-a za slobodu medija, u saradnji s IPI-jem, proizvela je dokumentarni film „Mračno mesto“ krajem 2018. godine.⁵ Novinarke koje su na meti onlajn uznemiravanja i zlostavljanja se uistinu mogu naći na „veoma mračnom mestu“, kako je i sama u filmu ustvrdila novinarka Arzu Gejbula iz Azerbejdžana. U ovom dokumentarnom filmu se prikazuju iskustva novinarki koje su bile izložene takvom poražavajućem onlajn uznemiravanju i zlostavljanju.

Pored toga, pravnici, rukovodioci u medijima, specijalizovani poznavaoци tehnologija i stručnjaci za rodnu ravnopravnost ukazuju na negativne implikacije po medijsku različitost i rizik od autocenzure. Ovaj dokumentarni film se javno prikazuje širom OEBS-ovog regiona, i izvan njega. Projekcije su često praćene dinamičnim panel diskusijama s ciljem podizanja svesti i inspirisanja javnosti za promenu.

Sad je trenutak za sledeći korak. Kancelarija Predstavnik za slobodu medije je izradila ovaj sveobuhvatni #SOFJO Vodič za resurse kako bi se dale smernice državnim i nedržavnim akterima za unapređenje

onlajn bezbednost novinarki. Cilj vodiča je premošćavanje jaza između teorije i ostvarivanja onlajn bezbednosti novinarki.

Dobre prakse predočene u ovom vodiču su sve primeri načina na koje se međunarodni standardi i obaveze u pogledu bezbednosti novinarki mogu realizovati. U #SOFJO Vodiču za resurse se izlaže sistemski pristup za aktere koji su ključni u stvaranju podsticajnog okruženja za medijsku slobodu i bezbednost novinara.

Neka vreme pred nama obeleži kolektivna akcija tako da novinarke budu u stanju da rade svoj posao bez straha, uznemiravanja i nasilja. Vreme je da se pređe s reči na dela.

Kancelarija Predstavnik OEBS-a za slobodu medija bi želela da se iskreno zahvali svim saradnicima ove publikacije, pogotovo Silviji Čokaro koja je napisala tekst zajedno sa Sarom Klark, Paulinom Gutijerez i Džudi Taing. Konačno, želeo bih da se zahvalim osoblju naše kancelarije koje je priredilo i objavilo publikaciju, pogotovo Kristini Olson, Juliji Has, Ton van den Brantu i Sebastijanu Dentonu.

29. oktobar 2020.

Jirgen Hajsel
*Direktor, Kancelarija Predstavnik OEBS-a
za slobodu medija*

Fusnote na kraju poglavlja

- 1 Safety of Female Journalists Online (#SOFJO) project of the Office of the OSCE RFoM, <https://www.osce.org/fom/sofjo>.
- 2 “New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists”, OSCE RFoM, 17 September 2015, <https://www.osce.org/files/f/documents/4/1/193556.pdf>.
- 3 OSCE RFoM, Communiqué No. 1/2019, “Media Pluralism, Safety of Female Journalists and Safeguarding Marginalized Voices Online”, 29 February 2019, <https://www.osce.org/files/2019-02-21%20SOFJO%20Communique.pdf>.
- 4 OSCE RFoM and IPI, “Legal Responses to Online Harassment and Abuse of Journalists, Perspectives from Finland, France and Ireland”, 7 March 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/413549>.
- 5 OSCE RFoM, ‘A Dark Place: A SOFJO Documentary’ Trailer, 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/410423>.

Kratak pregled

Zajednički pristup i 40
predloženih akcija

Kratak pregled

Zajednički pristup i 40 predloženih akcija

Bezbednost novinarki na internetu neposredno utiče na kvalitet naših demokratija i pravo društva na pristup mnoštvu informacija. Ovaj #SOFJO Vodič za resurse je odgovor na praznine koje postoje u rešavanju pitanja onlajn bezbednosti novinarki.

Sledeći aktivnosti #SOFJO projekta Predstavnik OEBS-a za slobodu medija, ovaj Vodič za resurs ima za cilj pružanje pomoći zemljama i smernica za sve relevantne zainteresovane strane, uključujući nedržavne aktere, širom OEBS-ovog regiona za hvatanje u koštac s problemom onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki.

Nakon kratkog uvoda u problem i mapiranja međunarodnih standarda ljudskih prava kojima se podupire onlajn bezbednost novinarki, predlaže se sprovođenje 40 akcija s jednim zajedničkim ciljem. Relevantni primeri i resursi su dodati ovim predloženim akcijama.

› Jedan zajednički rodno osetljiv pristup

Sve akcije predložene u #SOFJO Vodiču za resurse bi trebalo sprovesti kroz rodno osetljiv pristup. To obuhvata: odmak od shvatanja različitih uslova koji utiču na rad i život muškaraca i žena iz različitih grupa u društvu; aktivno razvrstavanje podataka i informacija; obezbeđivanje participatornih procesa s više aktera; valjano opremanje resursima, planiranje i evaluiranje rada koji je potreban; i, staranje da mere čiji je cilj zaštita novinarki ne podriju njihova osnovna prava.

Izvršna grana vlasti

Sprovođenje politika i praksi za povećanu bezbednost novinarki

---

Predložene akcije

---

1. Ustanoviti nacionalni akcioni plan za bezbednost novinara koji se bavi specifičnim uslovima u kojima se nalaze novinarki;
2. Uspostaviti mere zaštite koje su rodno osetljive;
3. Prikupiti podatke o napadima na novinarki za potrebe politike i istraživanja, kao i da bi se podržale kampanje podizanja svesti radi podsticanja angažmana donosilaca odluka i javnosti;
4. Podneti izveštaj o bezbednosti novinarki ključnim međunarodnim mehanizmima za ljudska prava, i integrisati to pitanje u spoljnu politiku.

Zakonodavna grana vlasti

Usvajanje ili prilagođavanje okvira za
bezbednije oflajn i onlajn okruženje

Predložene akcije

---

1. Preispitati i, kad je neophodno, izmeniti ili usvojiti zakone za unapređenje rodno osetljivog pristupa bezbednosti novinara;
2. Postarati se da zakonodavstvo koje se bavi onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem novinarki ne podriva pravo na slobodu izražavanja.

Pravosuđe

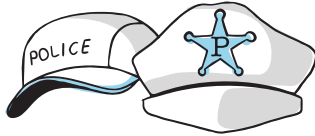
Obezbeđivanje pristupa pravdi i
okončavanje nekažnjivosti

Predložene akcije

---

1. Podići svest o rodnim pitanjima kroz pravosudni sistem, pošto je to suštinski važno za zaštitu novinarki;
2. Podići nivo ekspertize među pravosudnim osobljem u oblasti slobode izražavanja, bezbednosti novinara i uznemiravanja i zlostavljanja, oflajn i onlajn;
3. Primeniti i promovisati najbolje prakse u pristupu pravdi, izricanju kazni i pravnim lekovima;
4. Nacionalne institucije za ljudska prava bi trebalo da se angažuju po pitanju bezbednosti novinara.

Policijske službe

Unapređivanje metoda za
zaštitu i delotvorne istrage

Predložene akcije

---

1. Unaprediti obuku policijskih službi u oblasti onlajn bezbednosti novinara, uz rodno osetljiv pristup;
2. Preispitati i unaprediti rodne aspekte u procenama rizika od pretnji i uznemiravanja;
3. Ojačati protokole, metode i procedure za istragu krivičnih dela počinjenih nad novinarima i protiv slobode izražavanja;
4. Proširiti dijalog i koordinaciju u pogledu bezbednosti novinara između policijskih službi, medija i građanskog društva.

Međuvladine organizacije

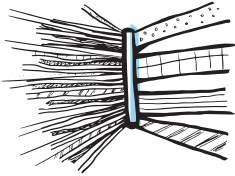
Od postavljanja standarda do
pružanja pomoći državama

Predložene akcije

---

1. Uvrštavanje rodno osetljivih pristupa u standarde ljudskih prava i mehanizme za bezbednost novinara;
2. Podržati države u prevazilaženju jaza u implementaciji međunarodnih standarda za bezbednost novinara;
3. Pomoći da se uveća količina podataka i istraživanja na koje bi se oslanjale inicijative za onlajn bezbednost novinarki;
4. Utvrditi prioritete za saradnju i koordinaciju aktera radi ostvarivanja snažnijeg uticaja.

Internet posrednici

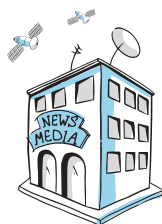
Poštovanje prava novinarki i
unapređenje onlajn bezbednosti

Predložene akcije

---

1. Poštovati međunarodne standarde ljudskih prava za slobodu izražavanja, privatnost, participaciju i nediskriminaciju u politikama i praksi;
2. Postarati se da politike za moderiranje sadržaja budu jasne, transparentne i dostupne korisnicima, i da korisnici budu svesni kako se sadržaj moderira, šta čini onlajn uznemiravanje i zlostavljanje, i kako ga prijaviti;
3. Usvojiti pristupe usredsređene na korisnike i nediskriminaciju u svim operacijama;
4. Rešavati pitanja uklanjanja sadržaja i zahteve za podacima korisnika s transparentnošću i doslednošću;
5. Promovisati ulogu žena u novinarstvu.

Mediji

Zaštita novinara počinja
na radnom mestu

Predložene akcije

---

1. Unaprediti kulturu radnog mesta sveobuhvatnim politikama za bezbednost i rod;
2. Obezbediti podršku i obuku za novinare koji se suočavaju s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem;
3. Izraditi rodno osetljive smernice zajednice za interaktivne onlajn platforme;
4. Pratiti i dokumentovati onlajn zlostavljanje novinarki, uključujući slobodnih novinarki, tj. frilenserki.

Novinarske organizacije i samoregulatorna tela

Organizovanje kolektivne akcije i
promovisanje medijske etike

Predložene akcije

---

1. Pojačati kolektivnu akciju i zagovaranje radi unapređenja bezbednosti i drugih radnih uslova novinarki;
2. Ojačati kapacitete putem kolegijalnih mreža, obuke i druge vrste praktične podrške;
3. Dokumentovati napade i koristiti informacije za podizanje svesti među ključnim akterima;
4. Promovisati uključivanje pitanja bezbednosti i rodne ravnopravnosti u radu samoregulatornih tela.

Organizacije civilnog društva i obrazovne institucije

Mobilizovanje, istraživanje i razmena dobrih praksi

Predložene akcije

---

1. Podići nivo podataka, znanja i svesti o rodno zasnovanom onlajn uznemiravanju i zlostavljanju među ključnim akterima i šire u društvu;
2. Udružiti snage radi unapređenja implementacije bezbednosnih standarda i drugih uslova rada za novinarke na nacionalnom nivou;
3. Razviti holističku obuku iz zaštite i edukativne materijale;
4. Integrisati novinarsku bezbednost i rodnu ravnopravnost u edukaciji novinara i aktivnostima institucija za obuku.

Novinari i medijski radnici

Utvrđivanje prioriteta za samozaštitu
i kolegijalnu podršku

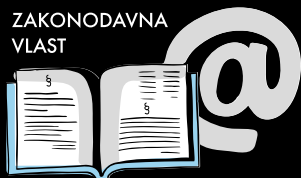
Predložene akcije

---

1. Pratiti i proceniti koliko je rizika u okruženju za novinarke;
2. Upražnjavati holistički pristup bezbednosti i sigurnosti, uključujući fizičku, pravnu, psihosocijalnu i digitalnu bezbednost;
3. Dokumentovati i izvestiti o pretnjama i napadima;
4. Podržati kolege koje se suočavaju s onlajn zlostavljanjem i uznemiravanjem, i one koje su u većem riziku od takvih napada;
5. Informisati se o raspoloživim oblicima podrške, uključujući pravne mehanizme.

ZAKONODAVNA
VLAST

IZVRŠNA VLAST

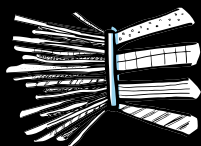
PRAVOSUĐE

MEDIJI

POLICIJSKE SLUŽBE

INTERNET
POSREDNICI

CIVILNO DRUŠTVO I
OBRAZOVNE INSTITUCIJE

#SOFJO

NOVINARI
I MEDIJSKI
RADNICI

NOVINARSKE
ORGANIZACIJE
I SAMOREGULATORNA
TELA

MEĐUVLADINE
ORGANIZACIJE

Uvod

Uvod

Pretnja svima iziskuje akciju svih

„Večeras te siluju.“

„Zar nema nikoga odvažnog da smiri ovu uspaljenu kučku?“

„Dal' iko zna gde živi ili koja mesta redovno posećuje?“

„Razmišljam o tome da te jebem radi upozorenja ili odvrćanja drugih.“¹

To su samo neki primeri postova na društvenim medijima koje su novinarka² dobile, a koji nisu izuzeci, što je žalosno i uznemiravajuće. Šezdeset tri odsto novinarki je doživelo pretnje ili uznemiravanje onlajn samo zbog toga što su radile svoj posao.³ Četiri puta je veća verovatnoća da će novinarka iskusiti ove vrste napada nego njihove muške kolege, prema istraživanju britanskog lista Gardijan.⁴

Za većinu novinarki širom sveta je onlajn uznemiravanje i zlostavljanje postalo ozbiljna opasnost koja pretili profesiji, njihovoj sposobnosti da obavljaju svoj posao, čime se narušava njihovo pravo na slobodu izražavanja, i sputava slobodan i otvoren pristup informacijama za sve članove društva. „Razmišljala sam o napuštanju društvenih medija,“ kaže Lora Kunsberg, urednica BBC-ja za politiku u dokumentarnom filmu „Mračno mesto“ koga je proizvela Kancelarija Predstavnik OEBS-a za slobodu medija u saradnji s Međunarodnim institutom za štampu, „ali tada ljudi koji su prisutni na društvenim medijima, koji žele informacije, što jeste najvažnija stvar za mene, gube, a onda sam i ja na gubitku.“

Sve novinarka širom sveta se suočavaju sa sve češćim pretnjama i nasiljem zbog posla kojim se bave.⁵ Isuviše često se danak koji se plaća zbog istinitog izveštavanja javlja u vidu pretnji, prisilne, napada, proizvoljnog hapšenja i pritvaranja, i – u najtežim slučajevima – prisilnih nestanaka

ili ubistava. Vlade i drugi moćni akteri i dalje učtkavaju one koji od njih traže polaganje računa, u pokušaju da se izbegne nadzor javnosti i da se uguše drugačija mišljenja.⁶

Novinarke se suočavaju s dodatnim nivoom rizika zbog, konkretno, svoje rodne pripadnosti. Nigde to nije očiglednije nego kod rodno zasnovanog onlajn uznemiravanja i zlostavljanja. Ispoljavanja onlajn uznemiravanja i zlostavljanja se mogu kretati u opsegu od neposrednih ili posrednih pretnji fizičkim ili seksualnim nasiljem, uvredljivih poruka i ciljanog uznemiravanja (često u vidu „zatrpanja“, tj. gde se više napadača koordinira protiv jedne osobe), do narušavanja privatnosti (poput uhođenja, deljenja intimnih slika bez pristanka druge strane i „doksinga“, tj. objavljivanja privatnih informacija, kao što je to nečija kućna adresa).⁷ Svako ovo delo bi se moglo različito definisati u domaćem zakonodavstvu ili u preporukama regionalnih i međunarodnih tela za ljudska prava. Ostale institucije, poput kompanija društvenih medija i akademski krugovi, takođe su izradili sopstveni leksikon radi konceptualizacije ovog fenomena.⁸ Iako ne postoji univerzalno usaglašena terminologija, u ovom vodiču za resurse se imenička fraza „onlajn uznemiravanje i zlostavljanje“ koristi kao generički izraz za prethodno opisanu vrstu ponašanja.

Mada su i muškarci i žene žrtve onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, forma i učestalost napada s kojima se žene suočavaju pogotovo su uznemirujući,⁹ navodeći mnoge novinarke da ograniče svoj rad ili razmotre napuštanje profesije. Prema jednom globalnom istraživanju, najmanje 40 odsto novinarki je izjavilo kako su izbegle da izveštavaju o određenim temama zbog onlajn uznemiravanja.¹⁰ Nasilje nad novinarkama se ne dešava u vakuumu. Suštinski je povezano s tim kako su žene potčinjene u patrijarhalnim društvima i s pridruženim faktorima koji podrivaju rodnu ravnopravnost, poput jaza u platama, isključivanja iz procesa odlučivanja, i većeg tereta neplaćenog staranja o porodici. Novinarke su često na meti kad su veoma vidljive i kad govore šta misle u svom poslu, a pogotovo kad

dovode u pitanje stare rodne norme i stereotipe.¹¹ Novinarke se suočavaju s napadima ne samo onih koji pokušavaju da ih učutkaju zbog izveštavanja, nego i izvora i kolega, čak i članova porodice. U mnogim slučajevima, nisu bezbedne čak ni u prostorima gde bi trebalo da budu zaštićene, kao što su to njihove sopstvene redakcije.¹²

Jasno je da su vrsta pretnji i napada s kojima se novinarke suočavaju i uticaj koji te pretnje i ti napadi imaju često povezani sa rodnom pripadnošću i drugim faktorima, poput rasne i etničke pripadnosti, veroispovesti ili verovanja, seksualne orijentacije, uzrasta i društvene grupe, kao i da variraju zavisno od njih.¹³ Otežavajući faktori, uključujući rad u svojstvu slobodne novinarke, tj. frilenserke,¹⁴ su pokrivanje tema za koje se pokazalo se da su rizičnije, kao što su korupcija,¹⁵ organizovani kriminal,¹⁶ ekološka pitanja,¹⁷ ljudska prava i, posebno, ženska prava, a da ne pominjemo rizike zbog izveštavanja o konfliktnim situacijama.¹⁸ Razumevanje ovih razlika, i kako izvesne pretnje mogu novinarke koje pripadaju različitim grupama doživeti različito u poređenju sa svojim kolegama, je suštinski važno za razvoj sveobuhvatnih, prema potrebama skrojenih mera za prevenciju, zaštitu i suzbijanje napada na novinarke. Nažalost, mnogim segmentima zakonodavstva, javnih politika i drugih mera koje donose države nedostaje ova rodna i unakrsna dimenzija.

› **Rodno osetljiv pristup s više aktera onlajn bezbednosti novinarki**

Svrha ovog vodiča za resurse jeste neposredna reakcija na praznine koje postoje u rešavanju pitanja onlajn bezbednosti novinarki. Tokom protekle decenije, ostvaren je obećavajući napredak među zainteresovanim stranama u njihovom razumevanju i integraciji rodno zasnovanih pristupa naporima da se unapredi bezbednost novinarki. Međunarodni standardi ljudskih prava sve više pozivaju na rodno osetljiv pristup

bezbednosti novinarki, i sve je više istraživanja o problemu napada na novinarku, uključujući uznemiravanje i zlostavljanje s kojima se sve češće suočavaju onlajn. Na nacionalnom nivou se može videti kako mediji i grupacije civilnog društva ulažu više energije u razvoj alatki i programa za novinare radi rešavanja problema i sprečavanja rodno zasnovanog onlajn uznemiravanja i zlostavljanja.

Međutim, potrebni su još energičniji napori. Hvatanje u koštac s radno zasnovanim uznemiravanjem i zlostavljanjem, kao i s pitanjem nasilja nad novinarkama uopšte, mora obuhvatiti kampanje za podizanje svesti javnosti radi unapređenja društvenih normi i ravnopravnosti na radnom mestu, osiguravajući pri tome da se glasovi žena čuju više u medijima, pogotovo u vezi s pitanjima koja su uglavnom zabran muškaraca, poput politike. Potreban je pristup s više aktera koji iziskuje angažman različitih grana vlasti, međunarodna i regionalna tela, te različite aktere civilnog društva u oblastima ljudskih prava, medija i internet posrednika. Važno je da novinarku, uključujući one koje su iskusile onlajn napade, budu uključene u razvoj pristupa i rešenja za onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinarki. Naravno, svaka podrška novinarkama se mora pružiti jedino uz njihov eksplicitan pristanak.

Ovaj vodič za resurse vodič za resurse ima za cilj identifikaciju konkretnih daljih koraka za različite aktere u podupiranju onlajn bezbednosti novinarki putem primene jedne holističke perspektive. Vodič se sastoji od deset poglavlja, pri čemu je svako posvećeno različitom ključnim akteru. U svakom poglavlju se iznosi niz preporuka o merama za rešavanje problema rodno zasnovanog uznemiravanja i zlostavljanja, skupa s odabirom primera postojećih mera i listom korisnih resursa.

Nije namera da ovaj vodič za resurse bude iscrpno istraživanje svega što je urađeno po ovom pitanju, niti se navode svi pojedinačni koraci koje

treba preduzeti. Cilj je da se podrži sposobnost aktera za identifikaciju sopstvenih nedostataka i dopunske informacije kojima se može podržati stvaranje ili unapređenje alatki ili inicijativa za hvatanje u koštac s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem novinarki.

Za državne aktere, u Vodiču za resurse se predočavaju koraci i razmatranja kojima se izvršna vlast, pravosuđe i policija mogu pozabaviti. Ove predložene akcije obuhvataju zakonodavne revizije i reforme, razvoj nacionalnih akcionih planova i izgradnju dijaloga. Takođe se predlažu mere za integrisanje rodno zasnovanog pristupa širom državnih institucija, istraga i bezbednosnih mehanizama za novinarke, kao i uspostavljanje programa izgradnje kapaciteta državnih službenika. Među prvih pet poglavlja koja se bave državnim akterima, u jednom se govori o ulozi međuvladinih tela, ukazujući na pristupe za unapređenje međunarodnih standarda ljudskih prava i njihovu delotvornu implementaciju na nacionalnom nivou.

U ovom vodiču za resurse se nadovezuje potom još pet poglavlja kojima se pokrivaju preporučene akcije za nedržavne aktere: internet posrednike; medije; novinarske organizacije i aktere s ključnom ulogom u nezavisnom samoregulisanoj; organizacije civilnog društva i obrazovne institucije; i pojedinačne novinare i medijske radnike. Preporučene mere obuhvataju: unapređenje kapaciteta putem obuke u oblasti digitalnih alatki i pravnog znanja; razvoj mreža za kolegijalnu podršku i drugih psihosocijalnih resursa; jačanje procena rizika i protokola za izveštavanje i reagovanje na onlajn uznemiravanje; vođenje kampanja za podizanje svesti javnosti; i zagovaranje ravnopravnosti na radnom mestu. U odeljku o nedržavnim akterima se takođe iznose načini kojima mogu različiti akteri pribeći da bi poboljšali rodno osetljivo dokumentovanje onlajn napada. Podsticanje saradnje i koordinacije među akterima je jedna opšta, sveobuhvatna preporuka.

U vodiču za resurse se takođe nalazi odeljak o međunarodnim standardima ljudskih prava koji su primenjivi na bezbednost novinarki. Važno je da se, pri rešavanju problema rodno zasnovanog onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, poštuju osnovna ljudska prava na slobodu izražavanja i privatnost.

Nažalost, nema ničeg virtuelnog u vezi s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem novinarki. To je realan problem koji iziskuje realna rešenja.

Fusnote na kraju poglavlja

1 Quotes from the documentary “A Dark Place”, produced by the OSCE RFoM, in co-operation with the IPI. For the trailer, see <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/410423>.

2 Inclusive of all journalists who identify as women. “Female journalists” and “women journalists” are used interchangeably.

3 Michelle Ferrier, Attacks and Harassment The Impact on Female Journalists and Their Reporting, International Women’s Media Foundation, TrollBusters, Washington, 2018 <https://www.iwmf.org/wp-content/uploads/2018/09/Attacks-and-Harassment.pdf>.

4 Becky Gardiner et al., “The dark side of Guardian comments”, The Guardian, 12 April 2016, <https://www.theguardian.com/technology/2016/apr/12/the-dark-side-of-guardian-comments>.

5 ARTICLE 19, Global Expression Report 2018/19, London, 2019, <https://www.article19.org/xpa-2019/>.

6 Ibid.

7 ARTICLE 19 and ILGA Europe, “Third Party intervention submission in the European Court for Human Rights, Andrea Giuliano and Hungary, App. No. 45305/16”, 2 March 2020, <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2020/03/Guiliano-v-Hungary-Submission-2-March-2.pdf>.

8 Ibid.

9 APC, “Online gender-based violence: A submission from the APC to the UN Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences”, 2017, https://www.apc.org/sites/default/files/APCSubmission_UNSR_VAW_GBV.pdf.

10 Op. cit. endnote 3.

11 UN General Assembly, Human Rights Council, Report by the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, “Combating violence against women journalists”, A/HRC/44/52, 2020, <https://undocs.org/en/A/HRC/44/52>.

12 Barbara Trionfi and Javier Luque Martinez, “Newsroom Best Practices for Addressing Online Violence against Journalists: Perspectives from Finland, Germany, Poland, Spain and the United Kingdom”, IPI, in co-operation with the OSCE RFoM, June 2019, <https://newsrooms-on-the-line.ipi.media/wp-content/uploads/2019/06/IPI-report-online-harassment-06032019.pdf>. Silvia Chocarro, The safety of women journalists: Breaking the cycle of silence and violence. IMS Defending Journalism book series, International Media Support, 2019, <https://www.mediasupport.org/publication/the-safety-of-women-journalists/>.

13 Amnesty International, “Toxic Twitter - A toxic place for women”, 2018, <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2018/03/online-violence-against-women-chapter-1/#topanchor>.

14 Committee to Protect Journalists, “The Best Defense: Threats to journalists’ safety demand fresh approach”, 2017, <https://cpj.org/reports/2017/02/best-defense-threats-safety-journalists-freelance-emergencies-attack-digital/>.

15 Transparency International, “The High Costs Journalists Pay When Reporting on Corruption”, 2020, <https://www.transparency.org/en/news/the-high-costs-journalists-pay-when-reporting-on-corruption>.

16 Reporters Without Borders, “Journalists: the bête noire of organized crime”, 2018, https://rsf.org/sites/default/files/en_rapport_mafia_web_o.pdf.

17 Reporters Without Borders, “Hostile climate for environmental journalists”, 2015, https://rsf.org/sites/default/files/rapport_environment_en.pdf.

18 Reporters Without Borders, “Women’s rights: forbidden subject”, 2018, https://rsf.org/sites/default/files/womens_rights-forbidden_subject.pdf.

Pregled

Međunarodni standardi
ljudskih prava koji uokviruju
onlajn bezbednost novinarki

Pregled

Međunarodni standardi ljudskih prava koji uokviruju onlajn bezbednost novinarki

Demokratija zavisi od sposobnosti novinara da slobodno, bez uvijanja i bezbedno govore istinu moćnima, istražuju zloupotrebe i korupciju, doprinose i jačaju javnu debatu i dijalog, i pruže ljudima informacije. Okruženje u kome novinari igraju ovu svoju suštinski važnu društvenu ulogu se, međutim, uporno degradira širom sveta, uključujući u regionu Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS). Posredni i neposredni oblici ućutkivanja se sve češće dešavaju, uključujući fizičko, pravno, psihološko i onlajn uznemiravanje, pretnje i nasilje.¹ Ovaj trend se ne može izmeniti ako se okvir međunarodnih standarda ljudskih prava ne pretoči u delotvorne javne politike. Pošto su različiti načini na koje se novinari i novinarka biraju za mete napada i pošto ih nasilje pogađa na različite načine, a imajući u vidu da način na koji se treba uhvatiti u koštac s tim zavisi od rodne pripadnosti i drugih unakrsnih faktora, neophodna je takođe rodna perspektiva.

U ovom odeljku se sažeto ukazuje na najrelevantnije međunarodne standarde slobode izražavanja, jednakosti i nediskriminacije u odnosu na žene i bezbednosti novinara koji bi trebalo da podupiru politike i prakse za rešavanje problema rodno zasnovanog onlajn uznemiravanja i zlostavljanja.²

› Pravo na slobodu izražavanja ne bi trebalo da bude još jedna žrtva onlajn uznemiravanja i zlostavljanja

Onlajn uznemiravanje i zlostavljanje podriva pravo na slobodu izražavanja novinara na meti napada – koji je možda prisiljen na autocenzuru zbog zabrinutosti za bezbednost ili psihičke uznemirenosti

– kao i drugih novinara – koji su možda zastrašeni i zabrinuti u vezi sa onlajn odmazdom zbog njihovog izveštavanja. S obzirom da to negativno utiče na pravo celokupnog društva da pristupi mnoštvu različitih stavova i informacija, nužne su delotvorne mere za suzbijanje onlajn uznemiravanja i zlostavljanja. U isto vreme, međutim, takve mere se moraju preduzeti uz puno razumevanje međunarodnih standarda ljudskih prava na slobodu izražavanja i medijsku slobodu kako bi se izbeglo dalje kršenje ovih prava.

Međunarodni standardi ljudskih prava garantuju pravo na slobodu izražavanja, poput člana 19 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima³ i člana 19 [Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima \(engl. ICCPR\)](#).⁴ Regionalne konvencije o ljudskim pravima, poput [Evropske konvencije o ljudskim pravima](#),⁵ takođe artikulišu ovo pravo.

Područje primene prava na slobodu izražavanja je široko i tiče se celokupnog društva. Od država iziskuje garanciju slobode za sve ljude da traže, primaju i prenose informacije ili ideje bilo koje vrste, bez obzira na granice, i putem bilo kog medija po sopstvenom izboru.

Značajno je što Komitet za ljudska prava Ujedinjenih nacija, ugovorno telo nezavisnih eksperata ustanovljeno da prati sprovođenje Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima u državama ugovornicama, prepoznaje kako zaštita slobode izražavanja iz ICCPR-a obuhvata sve oblike elektronskog i na internetu zasnovanog načina izražavanja.⁶ Svako ograničavanje vidova komunikacije ili izražavanja na internetu mora se opravdati prema istim kriterijumima primenjivim na neelektronske ili oflajn komunikacije, kako je to predočeno dole.⁷

› Zakonitost, legitimnost, i nužnost i proporcionalnost: Trodelni test za ograničavanje slobode izražavanja

Prema međunarodnim standardima ljudskih prava, ograničenja slobode izražavanja su jedino dopustive ako prođu trodelni test zakonitosti, legitimnosti, i nužnosti i proporcionalnosti iznetog u članu 19,3 ICCPR-a.⁸

Prvi deo testa, zakonitost, odnosi se na činjenicu da se **ograničenja slobode izražavanja moraju propisati zakonom**. Ovi zakoni ili propisi se moraju učiniti dostupnim javnosti i formulisati s dovoljno preciznosti i jasnoće kako bi se obezbedile dovoljne smernice onima koji su zaduženi za njihovo sprovođenje i da bi se te osobe osposobile da utvrde koje vrste izražavanja su valjano ograničene, a koje nisu, zarad sprečavanja njihove zloupotrebe ili pogrešne primene od strane vlasti.

Drugi kriterijum koji moraju zadovoljiti države iziskuje da **ograničenja slobode izražavanja moraju služiti legitimnoj svrsi**, što, prema članu 19,3 ICCPR-a, obuhvata poštovanje prava ili reputacije drugih, ili zaštitu nacionalne bezbednosti, javnog reda, javnog zdravlja ili morala.

Konačno, bilo kakvo **ograničavanje slobode izražavanja mora biti nužno i srazmerno cilju čijem se ostvarenju teži u demokratskom društvu**, pogotovo putem ustanovljavanja neposredne i posredne veze između izražavanja i pretnje.

U članu 20.2 ICCPR-a se propisuje da će se zakonom zabraniti svako zagovaranje nacionalne, rasne ili verske mržnje koje predstavlja podsticanje na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje. U svom razmatranju člana 19 iz 2011. godine, Komitet Ujedinjenih nacija za ljudska prava je ustvrdio kako ograničenja iz člana 20 ICCPR-a takođe moraju biti u skladu s trodelnim testom predloženim u članu 19,3 ICCPR-a.⁹

Shodno tome, svi napori usmereni na rešavanja problema onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki koji povlače za osobom neposredna ili posredna ograničenja prava na slobodu izražavanja moraju ispuniti stroge uslove trodelnog testa.

› Pravo na jednakost i nediskriminaciju

Rodno zasnovano onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinara može narušiti druga prava pojedinaca, mimo slobode izražavanja, jer ugrožava sposobnost da se učestvuje pod jednakim uslovima u obavljanju novinarskih poslova. Time se takođe utvrđuju postojeće diskriminatorne društvene norme i rodni stereotipi koji sputavaju novinarke u obavljanju svog novinarskog posla. Ukoliko žene nisu u mogućnosti da izveštavaju slobodno i bezbedno, medijski pluralizam ne može prevladati.

Pravo na jednakost i nediskriminaciju i pravo na slobodu izražavanja su prava koja se međusobno podupiru i potkrepljuju. Ona se mogu delotvorno ostvariti jedino kad se preduzmu koordinirane i fokusirane akcije radi promovisanja oba ova prava.

Međunarodno pravo ljudskih prava propisuje jednakost i nediskriminaciju za sve. Jasne su obaveze država da garantuju jednakost u uživanju ljudskih prava, te da ponude jednaku zakonsku zaštitu. Načelo nediskriminacije zabranjuje bilo kakvo izdvajanje, isključenje, ograničavanje ili povlašćeni tretman osobe po osnovu zaštićene karakteristike, priznate u međunarodnom pravu ljudskih prava.¹⁰

U nekoliko međunarodnih dokumenata se potvrđuje, razjašnjava i razrađuje način na koji treba pravo na jednakost i nediskriminaciju primeniti na žene. [Konvencija o eliminisanju diskriminacije žena](#) (engl.

CEDAW), koju je Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila 1979. godine kao određenu vrstu povelje o pravima žena, definiše diskriminaciju žena kao „svaku izdvajanje, isključenje ili ograničenje u pogledu pola, što ima za posledicu ili svrhu da ugrozi ili onemogući priznanje, ostvarenje ili upražnjavanje od strane žena, ljudskih prava i osnovnih sloboda na političkom, ekonomskom, društvenom, kulturnom, građanskom ili drugom polju, bez obzira na njihovo bračno stanje, na osnovu ravnopravnosti muškaraca i žena“.¹¹

Konkretno pominjanje novinarki se može pronaći u [Opštoj preporuci br. 35 o rodno zasnovanom nasilju uz CEDAW](#), gde se kaže kako štetne prakse i krivična dela protiv žena branilaca ljudskih prava, aktivista ili novinara takođe predstavljaju oblike rodno zasnovanog nasilja nad ženama koje su pogođene takvim kulturnim, ideološkim i političkim faktorima.¹² U preporuci se takođe navodi kako „države ugovornice moraju usvojiti i sprovesti različite mere radi hvatanja u koštac s rodno zasnovanim nasiljem nad ženama“.¹³

U [Pekinškoj deklaraciji i platformi za akciju](#), koju su usvojile države članice Ujedinjenih nacija 1995. godine, žene i mediji su prepoznati kao jedna od 12 oblasti gde postoji razlog za zabrinutost, pogotovo u vezi s potrebom da se poveća participacija i pristup žena izražavanju i odlučivanju u medijima i putem medija i novih komunikacionih tehnologija; i da se takođe više vrednuje uravnotežen prikaz žena u medijima lišen stereotipa.¹⁴

U [Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 4/18 o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama](#), države su se obavezale da će sprečavati i suzbijati nasilje nad ženama, što je takođe primenjivo na novinarke. Ministarski savet u svojoj odluci priznaje kako je „verovatnije da će se žene koje se profesionalno bave aktivnostima gde su izložene oku javnosti i/ili od interesa za društvo naći na meti određenih oblika nasilja ili zlostavljanja,

pretnji i uznemiravanja, zbog posla koji obavljaju“. Ove obaveze koje su preuzele sve države su, između ostalih, obezbeđivanje pristupa pravdi, kao i delotvorne istrage i krivično gonjenje počilaca, poštujući pri tome njihova prava na privatnost; davanje doprinosa sprečavanju i suzbijanju svih oblika nasilja nad ženama; i preduzimanje akcije radi hvatanja u koštac sa zlostavljanjem, pretnjama i uznemiravanjem, uključujući putem digitalnih tehnologija.¹⁵

Specijalni izvestilac Ujedinjenih nacija za nasilje nad ženama, njegove uzroke i posledice, i specijalni izvestilac Ujedinjenih nacija za unapređenje i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja su udružili snage na Međunarodni dan žena 2017. godine i apelovali na države i preduzeća da se uhvate u koštac s problemom rodno zasnovanog onlajn zlostavljanja, uz upozorenje o cenzuri. Izvestioci su apelovali da se reaguje po osnovu kršenja ljudskih prava i rešava problem podsticajnog okruženja za zlostavljanje s kojim se žene često suočavaju onlajn.¹⁶

› **Oflajn ljudska prava se moraju štiti onlajn**

Razumeti kako se međunarodni standardi ljudskih prava šire na digitalnu sferu je od ključne važnosti za rešavanje rodno zasnovanog uznemiravanja i zlostavljanja na način putem koga se unapređuje, a ne podriva, bezbednost novinara.

U 2013. godini, Ujedinjene nacije su proglasile kako su sva ljudska prava jednako primenjiva i na internetu. U [Rezoluciji 32/13 Saveta UN-a za ljudska prava o unapređenju, zaštiti i ostvarivanju ljudskih prava na internetu](#) stoji kako „ista prava koja ljudi uživaju oflajn se takođe moraju zaštititi onlajn, pogotovo sloboda izražavanja, koja je primenjiva bez obzira na granice i putem bilo kog medija po izboru, u skladu s članom 19 Univerzalne

deklaracije o ljudskim pravima“.¹⁷ U rezoluciji se države takođe pozivaju da unaprede pristup žena internetu, te da se premosti digitalni rodni jaz.¹⁸

Komunikacione tehnologije su proširile spektar alatki koje svako može koristiti da bi izrazio mišljenje. U isto vreme, ove alatke su ranjive u odnosu na prismotru i presretanje, što bi moglo ugroziti ljudska prava, a posebno pravo na privatne komunikacije. Ovo pravo je artikulisano u članu 17 ICCPR-a, gde stoji da „niko ne može biti izložen proizvoljnom ili nezakonitom uplitanju u privatni život, porodicu, stan ili prepisku, niti protivzakonitim napadima na čast i ugled“.¹⁹

Mada standardi ljudskih prava nude zaštitu od prismotre, stvaran rizik i dalje postoji, posebno za novinare koji su, zbog svog posla, češće izloženi nezakonitom uplitanju koje može za posledicu imati njihovo ućutkavanje. Iz tog razloga su alatke za šifrovanje i anonimnost od suštinskog značaja za bezbedno ostvarivanje prava na slobodu izražavanja u digitalnom dobu.²⁰ Ograničenja šifrovanja i anonimnosti se moraju strogo limitirati shodno trodelnom testu 1) zakonitosti, 2) legitimnosti, i 3) nužnosti i proporcionalnosti.²¹ U [Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18 o bezbednosti novinara](#) (priloženoj u aneksu) se to priznaje, i pozivaju se države da se „uzdrže od proizvoljnog ili nezakonitog mešanja u novinarsko korišćenje tehnologija za šifrovanje i anonimnost, te da se uzdrže od primene nezakonitih ili proizvoljnih tehnika prismotre“.²²

› Sve veći korpus standarda ljudskih prava unapređuje bezbednost novinara

Otvorena, inkluzivna i demokratska društva ne mogu postojati bez informisanih ljudi. Kad se novinarstvo napadne, pravo na informisanje se napada. Prema međunarodnom pravu ljudskih prava, države imaju

obavezu da zaštite one koji se bave novinarstvom. Narastao je broj međunarodnih dokumenata koji mapiraju kako to učiniti tokom protekle decenije. U ovim dokumentima se prepoznaju rodno zasnovane pretnje i potreba za rodno osetljivim pristupom različitog opsega.

Međunarodna tela su razvijala definiciju u funkcionalnom smislu novinara u digitalnom dobu. U [Opštem komentaru 34](#) Komiteta UN-a za ljudska prava iz 2013. godine definiše se funkcija novinarstva kao „funkcija koju deli širok raspon aktera, uključujući profesionalne reportere i analitičare s punim radnim vremenom, kao i blogere i ostale koji se bave različitim oblicima samoobjavlivanja u štampanoj formi, na internetu ili drugde“.²³ Za Savet Evrope su „novinari“ oni „koji obavljaju novinarske poslove ili ispunjavaju funkcije nadzora“.²⁴

Ujedinjene nacije su u više navrata priznale značaj jačanja bezbednosti novinara tokom proteklih godina. Komitet UN-a za ljudska prava je u 2012. godini doneo svoju [prvu rezoluciju o bezbednosti novinara](#), pozivajući države da „promovišu bezbedno i podsticajno okruženje za novinare u kome bi se bavili svojim poslom nezavisno i bez neprikladnog uplitanja sa strane“,²⁵ uključujući putem zakonodavnih mera, podizanja svesti javnosti, praćenja i izveštavanja, javnog osuđivanja napada, i opredeljivanja neophodnih resursa za istragu i krivično gonjenje takvih napada. Pre ove rezolucije, UNESCO i Savet bezbednosti UN-a su usvojili dva dokumenta o pitanju bezbednosti novinara.²⁶

Nakon rezolucije 32/13 iz 2012. godine, Komitet UN-a za ljudska prava i Generalna skupština UN-a, Savet bezbednosti i Generalna konferencija UNESCO-a su ukupno doneli preko deset [rezolucija](#) o bezbednosti novinara; u nekima od ovih rezolucija je posebno težište na bezbednosti novinarki,²⁷ poput [Rezolucije 74/157 Generalne skupštine UN-a](#) iz 2019. godine.²⁸ U Rezoluciji 45/17 Komiteta UN-a za ljudska prava (2020)

se konkretno pozivaju države da „preduzmu mere radi sprečavanja seksualnog i rodno zasnovanog nasilja“ nad novinarkama, oflajn i onlajn.²⁹ Štaviše, razni [izveštaji o implementaciji](#) ovih rezolucija su takođe objavljeni.³⁰ Vredi primetiti da se [implementacioni izveštaj](#) generalnog sekretara UN-a iz 2017. godine usredsređuje na bezbednost novinarki.³¹ U 2020. godini, specijalni izvestilac UN-a za nasilje nad ženama, njegove uzroke i posledice objavio je izveštaj usredsređen na suzbijanje nasilja nad novinarkama.³²

U 2012. godini, prva strategija UN-a koja obuhvata više agencija je osmišljena i usvojena. U [Planu akcije UN-a za bezbednost novinara i pitanje nekažnjivosti](#) se poziva na „rodno osetljiv pristup“ bezbednosti novinara i suzbijanje nekažnjivosti. Rad UN-a po ovom pitanju u koordinaciji s drugim akterima se rukovodio ovim planom akcije.³³

Uključivanje bezbednosti novinara u Ciljeve održivog razvoja (COR) je još jedna naznaka relevantnosti globalnih ljudskih prava i razvoja. COR 16 za cilj ima „promovisanje miroljubivih i inkluzivnih društava radi održivog razvoja, obezbeđivanje pristupa pravdi za sve, i izgradnja delotvornih, odgovornih i inkluzivnih institucija na svim nivoima“.³⁴ [Indikatorom 16.10.1](#) se procenjuje „broj ubistava, otmica i prisilnih nestanaka, proizvoljnih pritvora i mučenja novinara“.³⁵

U 2018. godini, države članice OEBS-a su usvojile svoju prvu odluku usredsređenu na bezbednost novinara, [Odluku br.3/18 Ministarskog saveta OEBS-a o bezbednosti novinara](#). Ovom odlukom, o kojoj je postignut konsenzus svih 57 država članica OEBS-a, pozivaju se države članice da spreče, zaštite i krivično gone počiniocce napada na novinare. Pored toga, iskazuje se zabrinutost zbog „jasnih rizika s kojima se suočavaju novinarke u vezi sa svojim poslom, uključujući putem digitalnih tehnologija“, i potcrtava se „značaj osiguravanja najvišeg mogućeg stepena bezbednosti,

i potrebe da se delotvorno pozabavimo iskustvima i zabrinutostima novinarki³⁶. U odluci se takođe pozivaju države da „osude javno i nedvosmisleno napade na novinarku u vezi s njihovim poslom, poput seksualnog uznemiravanja, zlostavljanja, zastrašivanja, pretnji i nasilja, uključujući putem digitalnih tehnologija“³⁷. Mada je ovo prva odluka OEBS-a čije je težište na bezbednosti novinara, mnogo je standarda OEBS-a o slobodi izražavanja, slobodi medija i pristupa informacijama³⁸ i nekoliko publikacija sa smernicama za bezbednost novinara.³⁹

› **Firme moraju poštovati međunarodne standarde ljudskih prava**

Iako se prevashodno bavi državama, međunarodni okvir ljudskih prava se takođe primenjuje na privredne subjekte, poput kompanija koje stoje iza društvenih mreža, što znači da su te kompanije u obavezi da poštuju ljudska prava. U [Vodećim načelima UN-a o poslovanju i ljudskim pravima](#) stoji kako preduzeća imaju odgovornost da „izbegnu izazivanje ili doprinošenje negativnim uticajima na ljudska prava kroz sopstvene aktivnosti, kao i da otklone takve uticaje kada do njih dođe“, te da spreče ili ublaže negativne uticaje na ljudska prava koji su neposredno povezani s njihovim poslovanjem, proizvodima ili uslugama kroz njihove poslovne odnose, čak i ako sama nisu doprinela tim uticajima.⁴⁰

Međunarodna organizacija rada je u 2019. godini usvojila [Konvenciju 190 o nasilju i uznemiravanju](#) u svetu rada, priznajući pravo svakoga da radi bez pretnje nasiljem i uznemiravanjem, uključujući rodno zasnovano nasilje i uznemiravanje, jer to predstavlja pretnju jednakim šansama. U konvenciji se države pozivaju da obavežu preduzeća da se pridržavaju nulte tolerancije prema nasilju i uznemiravanju.⁴¹

Fusnote na kraju poglavlja

- 1** ARTICLE 19, Global Expression Report 2018/19, London, 2019, <https://www.articler9.org/xpa-2019/>.
- 2** For more information on international standards that apply to freedom of expression and women's equality, see ARTICLE 19, Freedom of Expression and Women's Equality: Ensuring Comprehensive Rights Protection. London, 2020.
- 3** UN Universal Declaration of Human Rights, 10 December 1948, <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>.
- 4** UN General Assembly, Resolution 2200A (XXI), International Covenant on Civil and Political Rights, 16 December 1966, entry into force: 23 March 1976, Article 49, <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.
- 5** Council of Europe, European Convention on Human Rights, entry into force: 21 September 1970, https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf.
- 6** UN Human Rights Committee, General Comment No. 34, Article 19: Freedoms of opinion and expression, CCPR/C/GC/34, 12 September 2011, paragraph 11, <https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/gc34.pdf>.
- 7** Ibid.
- 8** Op. cit. endnote 4.
- 9** Op. cit. endnote 6, paragraph 50ff.
- 10** UN Human Rights Committee, CCPR General Comment No. 18: Non-discrimination, 10 November 1989, paragraph 6, <https://www.refworld.org/docid/453883fa8.html>.
- 11** UN General Assembly, Resolution 34/180, Convention on the Elimination of Discrimination against Women, 18 December 1979, entry into force: 3 September 1981, <https://www.ohchr.org/documents/professionalinterest/cedaw.pdf>. See also "Convention on the Elimination of All Forms of Discriminations against Women", UN Women, <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>.
- 12** Committee on the Elimination of Discrimination against Women, "General recommendation No. 35 on gender-based violence against women, updating general recommendation No. 19", CEDAW/C/GC/35, 14 July 2017 https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/1_Global/CEDAW_C_GC_35_8267_E.pdf.
- 13** Ibid.
- 14** UN, Beijing Declaration and Platform for Action, 15 September 1995, https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Beijing_Declaration_and_Platform_for_Action.pdf.
- 15** OSCE, Ministerial Council, Decision No. 4/18, "Preventing and Combating Violence Against Women", 7 December 2018, <https://www.osce.org/chairsteamship/406019?download=true>.
- 16** "UN experts urge States and companies to address online gender-based abuse but warn against censorship", UN Human Rights news item, 8 March 2017, available at <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=21317&LangID=E>.
- 17** UN Human Rights Council, Resolution 32/13, The promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet, A/HRC/RES/32/13, 18 July 2016, <https://undocs.org/A/HRC/RES/32/13>.
- 18** Ibid.
- 19** Op. cit. endnote 4.
- 20** UN General Assembly, Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, A/HRC/29/32, 22 May 2015, <https://undocs.org/A/HRC/29/32>.
- 21** Ibid.

- 22 OSCE, Ministerial Council, Decision No. 3/18, “Safety of Journalists”, 7 December 2018, <https://www.osce.org/chairmanship/406538?download=true>.
- 23 Op. cit. endnote 6, paragraph 44.
- 24 Council of Europe, Committee of Ministers “Recommendation of the Committee of Ministers to member States on the protection of journalism and safety of journalists and other media actors”, CM/Rec(2016)4, 13 April 2016 https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016806415d9#_ftn1.
- 25 UN Human Rights Council, Resolution 21/12, “Safety of Journalists”, A/HRC/RES/21/12, 9 October 2012, <https://undocs.org/A/HRC/RES/21/12>.
- 26 UNESCO, Resolution 29, “Condemnation of violence against journalists”, November 1997, <https://en.unesco.org/sites/default/files/resolution29-en.pdf>. UN Security Council, Resolution 1738 (2006), 23 December 2006, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1738>.
- 27 “Resolutions on journalists’ safety: How does the UN monitor their implementation?”, IFEX news item, 22 December 2017, <https://ifex.org/resolutions-on-journalists-safe-ty-how-does-the-un-monitor-their-implementation/>.
- 28 UN Human Rights Council, Resolution 45/17, “The safety of journalists”, A/HRC/45/17, 6 October 2020. <https://undocs.org/en/A/HRC/RES/45/18>.
- 29 United Nations General Assembly Resolution 74/157, “The safety of journalists and the issue of impunity”, adopted on 18 December 2019, <https://undocs.org/A/RES/74/157>.
- 30 Op. cit. endnote 28.
- 31 UN General Assembly, Report of the UN Secretary-General on “The safety of journalists and the issue of impunity”, A/72/290, 4 August 2017 <https://undocs.org/A/72/290>.
- 32 UN Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences on Combating violence against women journalists, A/HRC/44/52, 6 May 2020 <https://undocs.org/en/A/HRC/44/52>.
- 33 UN Plan of Action on the Safety of Journalists and the Issue of Impunity, UNESCO, CI-12/CONF.202/6, 2012, <https://en.unesco.org/un-plan-action-safety-journalists>.
- 34 UN Sustainable Development Goals (SDGs), SDG 16: Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels, 2015, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgt6>.
- 35 “SDG Indicators Metadata repository”, UN Sustainable Development Goals Statistics Division, <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/?Text=&Goal=16&Target=16.10>.
- 36 Op. cit. endnote 234.
- 37 Ibid.
- 38 OSCE RFoM, “Commitments: Freedom of the Media, Freedom of Expression, Free Flow of Information, 1975-2017”, 4th edition, 2017, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/99565>.
- 39 OSCE RFoM, Publications, collected: [https://www.osce.org/resources/publications?filters=im_taxonomy_vid_1:\(27\)](https://www.osce.org/resources/publications?filters=im_taxonomy_vid_1:(27)).
- 40 UN Office of the High Commissioner for Human Rights, Guiding Principles on Business and Human Rights, 2011, https://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciples-BusinessHR_EN.pdf.
- 41 International Labour Organization, C190-Violence and Harassment Convention, 2019, https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C190.

S reči na dela

S reči na dela

Šta ključni akteri mogu učiniti

Rešavanje pitanja onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki iziskuje višeslojan pristup uz angažovanje mnogih aktera. U ovom odeljku vodiča za resurse se iznose neposredni koraci putem kojih državni i nedržavni akteri mogu podupreti onlajn bezbednost novinarki. Cilj je da se poboljšaju postojeći napori, kao i da se podstaknu ključni akteri na pokretanje novih inicijativa. Svi skupa, ovi koraci čine međusobno povezanu strukturu u kojoj novinarke mogu nastaviti da se bave svojom profesijom onlajn na bezbedniji način.

Sledećih deset poglavlja podeljena su u dva dela, jedan za državne i drugi za nedržavne aktere. Ovaj vodič za resurse ne pretenduje na to da nudi iscrpnu listu akcija koje treba preduzeti radi rešavanja opsežnog problema onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki. Umesto toga, vodič nudi svakom ključnom akteru koncizan izbor najrelevantnijih i najostvarljivijih koraka. Konkretni primeri, koje su realizovali različiti akteri u različitim zemljama, ilustruju svaku predloženu akciju. Odabir korisnih resursa dopunjava ovu listu.

Ne možemo rešavati pitanje onlajn bezbednosti novinarki izdvojeno od rada na bezbednosti svih novinara, niti se to može činiti bez šireg nastojanja u društvu ka ostvarivanju rodne ravnopravnosti. Jednostavno rečeno, bezbednost žena u medijima bi se mogla znatno unaprediti time što će se osigurati da žene uživaju ista prava, imaju iste šanse i bezbednost, kao muškarci. Shodno tome, neke predložene akcije iziskuju integraciju rodno zasnovanog pristupa u postojeće inicijative unapređenja bezbednosti novinara. Ostale akcije se tiču proširenja ili prilagođavanja postojećih akcija za rodnu ravnopravnost.

› Rodno osetljiv pristup

Svaka inicijativa s ciljem hvatanja u koštac s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem novinarki treba da se osmisli sa stanovišta rodno osetljivog pristupa. Mada se kod rodno osetljivog pristupa radi o tome da ste svesni rodno zasnovanih uloga, normi i odnosa, rodno osetljiv pristup znači uzimanje u obzir i postupanje na temelju rodno zasnovanih normi, uloga, odnosa i kako politike ili mere pogađaju različito muškarce i žene. Tu se radi o preduzimanju akcije radi ostvarivanja rodne ravnopravnosti.

Treba primeniti sledećih deset načela:

- 1. Biti rodno neutralan znači biti rodno slep.** Svaka odluka i mera, bilo da se radi o zakonskom propisu, programu obuke ili budžetu, ili druga takva mera, ima različit efekat na različite ljude, uključujući razlike koje proističu iz njihove rodne pripadnosti.
- 2. Rodna pripadnost je povezana s drugim identitetima.** Rodna pripadnost, zajedno s uzrastom, klasnom pripadnošću, prihodima, etničkom pripadnošću, seksualnom orijentacijom, veroispovešću, invaliditetom, rasnom pripadnošću i drugim faktorima, poput pripadnosti urbanoj kulturi u odnosu na ruralno okruženje, čini društveno definisane kategorije koje su isprepletane i koje generišu preklapanje i međuzavisne nejednakosti. To se naziva unakrsnim pristupom, koji je nužan, jer ne doživljava svako neravnopravnost na isti način.
- 3. Rešavati nejednakosti na svakom koraku.** Nejednakosti između žena i muškaraca, uključujući asimetričan pristup vlasti i pravima, treba uzeti u obzir tokom celokupnog procesa, počev od osmišljavanja, planiranja, sprovođenja, praćenja i evaluiranja zakonodavstva, politika i svih drugih akcija.

4. **Nije samo u pitanju šta, nego i kako.** Rodno osetljiv pristup ne uzima samo u obzir stepen u kome rodna pripadnost i odnosi moći utiču na kontekst. On takođe iziskuje inkluzivan i participatoran proces, pun poštovanja, koji osnažuje i unapređuje rodnu ravnopravnost.
5. **Informacija je ključ za izgradnju rešenja.** Tačni i sveobuhvatni podaci o napadima na novinare, razvrstani po rodnoj pripadnosti i drugim unakrsnim faktorima, su neophodni za razvijanje snažnih reakcija prilagođenih različitim političkim, ekonomskim, kulturnim i društvenim kontekstima.
6. **Nastavite da slušate mnoge glasove.** Da bi se osiguralo da novinarke budu među aktivnim donosiocima odluka u vezi s radom koji potencijalno utiče na njihove živote, potrebne su široke i transparentne konsultacije, uključujući s vladinim i nevladinim akterima širom različitih relevantnih specijalnosti i disciplina.
7. **Izgraditi kapacitet za promenu.** Po meri skrojenu obuku o rodno osetljivim pristupima treba učiniti raspoloživom svim akterima uključenim u zaštitu novinara. Težište najpre treba da bude na pojedincima koji bi najverovatnije mogli da utiču i koji imaju moć da dovedu do promena na jedan širi i održiv način.
8. **Izdojiti dovoljno resursa.** Obavezivanje na rodno osetljiv pristup bi trebalo da ide dalje od pukih reči, uz dovoljne ljudske i finansijske resurse izdvojene za implementaciju ovih akcija.
9. **Biti SMART.** Inicijative usredsređene na rešavanje pitanja onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki moraju sadržati ciljeve koji

su konkretni, merljivi, dostižni, relevantni i vremenski ograničeni (engl. SMART = Specific, Measurable, Attainable, Relevant i Time-bound). Time će se unaprediti odgovornost u odnosu na rodnu ravnopravnost i doprinelo bi se sistematizaciji naučenih lekcija i poboljšanju budućih akcija.

10. Mere usredsređene na zaštitu žena moraju unapređivati, a ne podrivati, njihova osnovna prava. Sve mere kojima bi se mogla ograničiti sloboda izražavanja moraju biti zakonom propisane, imati legitimnu svrhu, i biti nužne i srazmerne u jednom demokratskom društvu. Obeshrabrivanje ili ograničavanje profesionalnih aktivnosti žena nije rešenje.

**Izvršna grana
vlasti**

Predložene akcije

---

1. Ustanoviti nacionalni akcioni plan za bezbednost novinara koji se bavi specifičnim uslovima u kojima se nalaze novinarke;
2. Uspostaviti mere zaštite koje su rodno osetljive;
3. Prikupiti podatke o napadima na novinarke za potrebe politike i istraživanja, kao i da bi se podržale kampanje podizanja svesti radi podsticanja angažmana donosilaca odluka i javnosti;
4. Podneti izveštaj o bezbednosti novinarki ključnim međunarodnim mehanizmima za ljudska prava, i integrisati to pitanje u spoljnu politiku.

1. Izvršna grana vlasti

Sprovođenje politika i praksi za povećanu bezbednost novinarki

Izvršna grana vlasti je odgovorna za upravljanje državom, ustanovljavanje politika i procesa za delotvornu primenu i sprovođenje zakona. U ovom poglavlju se iznosi odabir akcija koje predsednik ili kabinet premijera i ministarstva mogu preduzeti da zaštite, ali i unaprede onlajn bezbednost novinarki. Mada u ovom odeljku težište nije na lokalnim vlastima, čije forme i funkcije znatno variraju, predložene akcije mogu biti jednako relevantne za lokalne vlasti. Ulogom policijskih službi, iako je za njih odgovorna izvršna vlast, se zasebno bavimo u četvrtom poglavlju.

U [Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18](#) se države pozivaju da „u celosti ispune sve obaveze prema OEBS-u, kao i međunarodne obaveze u vezi sa slobodom izražavanja i medijskom slobodom, uključujući putem poštovanja, promovisanja i zaštite slobode da se traže, primaju i prenose informacije bez obzira na granice“.

› Ustanoviti nacionalni akcioni plan za bezbednost novinara koji se bavi specifičnim uslovima u kojima se nalaze novinarke

Nacionalna posvećenost bezbednosti novinarki bi trebalo da se iskaže na najvišim nivoima, kako na rečima, tako i na delu. Članovi vlade moraju javno i nedvosmisleno osuditi napade na novinarke u vezi s njihovim radom, i to ne samo u slučajevima fizičkog nasilja, nego i

kada se tiču seksualnog uznemiravanja, zastrašivanja, pretnji i drugog zlostavljanja, uključujući putem digitalnih tehnologija.¹ Državni zvaničnici bi trebalo da daju primer drugima i uzdrže se od ocrnjivanja, zastrašivanja ili upućivanja pretnji medijima, uključujući korišćenje ženomrzačkog jezika uperenog protiv novinarki.

Nasilje nad novinarkama i onlajn uznemiravanje i zlostavljanje su suštinski povezani sa širom društvenom nejednakošću i stavovima prema ženama. Politike za hvatanje u koštac s uzrocima rodno zasnovanog nasilja i rodni stereotipa bi trebalo da prati i bude povezana s akcionim planom čiji je cilj unapređenje bezbednosti novinarki. Osnaživanje žena u čitavom društvu se mora promovisati, a ne samo akcije usmerene na medijski sektor.

Naravno, onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinarki je povezano s medijskim okruženjem u kome rade. Razumevanje specifičnog konteksta u svakoj zemlji je suštinski važno za rešavanje pitanja bezbednosti novinara. Uključivanje nacionalne procene toga kako su i novinarke i novinari izloženi i kako na njih utiču različite vrste pretnji (fizičke, psihološke, digitalne, pravne i ekonomske) je stoga važan prvi korak u razvoju nacionalnog plana za bezbednost novinara.

Krajnji cilj nacionalnog akcionog plana bi trebalo da bude osmišljavanje najdelotvornijih mera za implementaciju međunarodnih standarda ljudskih prava za bezbednost novinara, pri čemu to treba učiniti imajući u vidu rodnu osetljivost. To znači osmišljavanje akcija za zadovoljavanje specifičnih potreba novinarki, doprinoseći pri tome promeni dinamike rodne pripadnosti i moći koja podriva rodnu ravnopravnost. Konkretni korak je sprovođenje rodno osetljive revizije u pogledu implementacije specifičnih standarda i obaveza, poput [Odluke Ministarskog saveta OEBS-a br.3/18 o bezbednosti novinara](#), u sklopu nacionalnog akcionog

plana za bezbednost novinara. Ako već postoji aktivan nacionalni akcioni plan u zemlji za bezbednost novinara, mogao bi se revidirati radi uvođenja rodno osetljivog pristupa i uključivanja mera za hvatanje u koštac sa onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem. To bi moglo obuhvatiti razvoj programa obuke iz bezbednosti radi identifikovanja onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, kao i da bi se razvile ili ojačale asocijacije za podršku, mreže i forumi za novinarku, pogotovo one koje rade na suprotstavljanju onlajn zlostavljanju.²

Ukrštanje s drugim relevantnim oblastima rada, poput, na primer, nacionalnih akcionih planova za rodnu ravnopravnost, ljudska prava ili druge kategorije s preklapajućim temama, snažno se preporučuje.

Prema [Planu akcije UN-a za bezbednost novinara i pitanje nekažnjivosti](#), suštinski je važno razviti strateška partnerstva s različitim međunarodnim, regionalnim i domaćim akterima.³ Imajući to na umu, akcije za hvatanje u koštac s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem novinarki bi trebalo razviti i sprovesti uz visok stepen zastupljenosti novinarki. Na taj način, prakse bi se u dobroj meri zasnivale na onima koje su ranjive na ovaj problem i time bi se osnažile kroz participaciju. To bi moglo uključiti sve ogranke države; nezavisne institucije za ljudska prava; regulatorna i samoregulatorna medijska tela; kompanije internet posrednika; državne i privatne medije, kao i medije lokalnih zajednica; novinarska udruženja i sindikate; grupe civilnog društva; novinarske edukativne institucije i akademske istraživače; eksperte za medijsku pismenost i organizacije za ženska prava.

Primeri

Integrisanje nacionalnih akcionih planova: U švedskom nacionalnom akcionom planu [Odbrana slobodnog govora: Mere za zaštitu novinara, izabranih predstavnika i umetnika od izlaganja pretnjama i mržnji](#) prepoznaje se potreba za integrisanjem novinarskog plana za bezbednost u nacionalnu rodnu strategiju i potreba da se osigura rodno zasnovani pristup od strane ključnih aktera, poput pravosuđa.⁴ Ključni aspekt težišta ovog plana jeste širenje, razvoj i finansiranje postojećih institucija, poput lokalnih centara za podršku žrtvama i SOS telefonskih linija za podršku onima koji su izloženi pretnjama zbog participacije u javnom diskursu.

Sprovođenje revizija: Univerzitet u Amsterdamu je 2018. godine sproveo [Reviziju slobode izražavanja u Holandiji](#)⁵ da bi pružio konkretnu sliku o implementaciji Preporuke Saveta Evrope iz 2016. godine o zaštiti novinarstva i bezbednosti novinara i drugih medijskih aktera u zemlji.⁶ Iako ova revizija ne obuhvata konkretno pitanje onlajn nasilja nad novinarkama, svejedno je dobar primer toga kako sprovođiti delotvornu procenu.

Uključivanje zaštite novinara u politike: Radi ostvarivanja većeg efekta, zaštita novinara bi se mogla uključiti u nacionalne politike rodne ravnopravnosti i ljudskih prava, ili druge povezane politike. U [Nacionalni program za zaštitu i unapređenje ljudskih prava za period od 2013. do 2016. godine](#) u Hrvatskoj, na primer, uneta je preporuka da se pojača krivično gonjenje lica odgovornih za pretnje i nasilje nad novinarima.⁷

Resursi

- [UNESCO-ovi indikatori bezbednosti novinara](#) (engl. JSIs)⁸ pružaju skup indikatora za procenu stanja bezbednosti novinara na nacionalnom nivou. Takođe sadrže vodič za njihovu primenu, mada bi njihova primena trebalo da bude dopunjena rodno osetljivom alatkom za procenu.⁹ Ovi indikatori su primenjeni u Avganistanu, Gvatemali, Iraku, Keniji, Nepal i Pakistanu.
- [Priručnik za nacionalne akcione planove protiv nasilja nad ženama](#) organizacije UN-Žene (engl. UN Women) bi mogla poslužiti kao referentna tačka za integrisanje rodno zasnovanog pristupa unutar plana akcije za bezbednost novinara.¹⁰ Takođe, dokument [Kako upravljati rodno osetljivom evaluacijom](#) organizacije UN-Žene bi mogao pružiti savete za procenu bezbednosti novinara s rodno osetljivim pristupom.¹¹

› Uspostaviti mere zaštite koje su rodno osetljive

Novinari kojima se pretilo bi trebalo da imaju neposredan pristup konkretnim merama zaštite. Brza reakcija na pretnje novinarima bi mogla biti delotvorna u zaštiti (potencijalne) mete i minimiziranja moguće eskalacije nasilja. Ova vrsta mehanizma bi mogla potpasti pod nadzor vladinog tela, na primer policijske službe ili grupe s više aktera i mandatom po osnovu nacionalnog mehanizma zaštite. Mada se ovi mehanizmi tradicionalno koriste u slučajevima fizičkih napada, takođe se mogu mobilizovati za pravnu i psihosocijalnu podršku, uključujući u slučajevima onlajn uznemiravanja i zlostavljanja.

S obzirom na posebnu i često osetljivu prirodu pretnji novinarkama, koje mogu uključiti seksualizovano nasilje, pretnje nasiljem i seksualne napade, uključujući protiv članova porodice, imperativ je da sve mere, uključujući one u sklopu mehanizama za brzu reakciju, budu rodno osetljive. Prvi korak je postarati se da se pri bilo kakvoj analizi napada uzme u obzir rodni aspekt i da žene imaju na raspolaganju bezbednosne resurse, poput policajki koje su tu da zaštite napadnutu osobu, ali i da obezbede pratnju, ili da žene odgovaraju na pozive SOS linijama za pomoć. U protokolima za procenu rizika i reagovanje je potrebno uzeti u obzir bezbednosne mere ili podršku, na primer ako je neophodno relociranje, prilagođeno specifičnim potrebama žene koja je doživela napad.

Važno je da svaka brza reakcija ili zaštitni mehanizam obuhvati preventivne mere i proaktivna rešenja, a ne samo reaktivne komponente. To bi mogao biti sistem za praćenje onlajn i oflajn rizika i pretnji novinarima, u kombinaciji s rodnom analizom. Takve preventivne mere su ključne za identifikovanje trendova i spremnosti za delotvornije rešavanje pitanja pretnji. Preventivne inicijative takođe mogu obuhvatiti programe obuke za sve aktere, uključujući o tome kako reagovati kada su novinari na udaru onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, a razvoj lako dostupnih resursa putem kojih se novinari informišu o tome kako koristiti uspostavljene mehanizme i mere. Kampanje za podizanje svesti javnosti bi trebalo da proprate ove napore.

Zaštitne mere su pristupačnije i delotvornije kada su prilagođene datom slučaju i kontekstu svake pojedinačne novinarkе. To znači, na primer, da zaštitnu opremu treba prilagoditi ženskim telima i odeći, da bi finansijska podrška trebalo da uključi izdržavane članove porodice, i da

bi specifičnu psihološku pomoć trebalo garantovati novinarima koji se onlajn uznemiravaju i zlostavljaju. Svi akteri uključeni u zaštitu novinara bi trebalo da se obuču u oblasti rodno osetljivih pristupa.

Strukturisanje zaštitnih mehanizama i mera radi uključivanja zastupljenosti više aktera u upravljanju i nadzoru iziskuje raznoliku ekspertizu, zajedno sa većom odgovornošću. Novinarske i organizacije za ženska prava bi trebalo da budu među ovim grupama aktera.

Napore za unapređenje bezbednosti novinara bi uvek trebalo propratiti krivičnim gonjenjem onih koji počine nasilje nad novinarima i rešavanjem pitanja nekažnjivosti za krivična dela protiv novinara. Izvršna vlast bi, kao konkretnu meru kojom bi se podržao ovakav pristup, mogla da imenuje nezavisnog nacionalnog tužioca specijalizovanog za krivična dela protiv slobode izražavanja i novinara, tamo gde je to relevantno. Ovaj specijalni tužilac bi mogao da nadzire i koordiniše predmete; pruži podršku žrtvama; promoviše kulturu nulte tolerancije prema nekažnjivosti za krivična dela protiv slobode izražavanja i novinara.¹² Ova osoba bi trebalo da se obuču za korišćenje rodno osetljivih pristupa.

U nekim zemljama možda već postoje nacionalni mehanizmi za zaštitu ili brzo reagovanje koji dobro funkcionišu. S obzirom da su se rodno zasnovani napadi, uključujući onlajn uznemiravanje i zlostavljanje, pretvorili u ozbiljnu pretnju relativno nedavno, možda je još uvek neophodno da se revidiraju i reformišu postojeći mehanizmi kako bi se osiguralo da rodno osetljiv pristup bude uključen i valjano integrisan. Ovaj proces bi trebalo obaviti u konsultacijama s drugim akterima, uključujući eksperte za rodne perspektive u javnim politikama i bezbednosnu pomoć.

Primeri

Razvijanje nacionalnih mehanizama za brzo reagovanje: [Centralna kancelarija združenih snaga za ličnu bezbednost \(ita. Centrale Interforze per la Sicurezza Personale\)](#), telo pri Ministarstvu unutrašnjih poslova Italije, vodi mehanizam za brzo reagovanje putem koga se mogu obezbediti telohranitelji, oklopna vozila i druga zaštitna oprema za novinare kojima prete organizovane kriminalne grupe.¹³

Stvaranje grupa s više aktera: Holandija je stvorila [Upravljačku grupu za agresiju i nasilje nad novinarima](#) s više aktera i mandatom za koordinisanje reagovanja na napade na novinare između policije, tužilaštava, i medijskog sektora i novinara.¹⁴

Podsticanje osnivanja komisija za istragu: Zajedno s nacionalnim bezbednosnim telom i novinarskim udruženjima, Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije vodi Komisiju za istragu ubistava novinara tokom rada u bivšoj Jugoslaviji, koja je osnovana 2013. godine. Zahvaljujući tome, jedno lice je osuđeno 2019. godine za ubistvo srpskog novinara 1999. godine. Mada se težište rada komisije ne dotiče onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki, dobar je primer udruživanja ekspertize više aktera i nadzora.¹⁵

Podrška regionalnim mehanizmima za brzo reagovanje: Evropska unija (EU) je 2020. godine podržala stvaranje mehanizma za [Slobodu medija – Brzo reagovanje](#) za zaštitu novinara, kojom svakodnevno upravlja grupacija civilnog društva.¹⁶ Brzi mehanizam je već postojao za braniocne ljudskih prava, [ZaštiteBranioce.eu](#), koji takođe uključuje novinare. Konzorcijum nevladinih organizacija za ljudska prava upravlja ovim mehanizmom.¹⁷

Razvijanje nacionalnih mehanizama zaštite: Kolumbija je bila prva zemlja u svetu koja je razvila nacionalni mehanizam zaštite za novinare. On obuhvata poseban odbor za zaštitu žena, u kome su predstavnice organizacija za ženska prava, vlade i međunarodnih organizacija, poput UN – Žene. One analiziraju svaki predmet koji dobiju sa stanovišta roda, što je omogućilo prilagođavanje reagovanja kontekstu.¹⁸ Dvanaest godina nakon uspostavljanja programa zaštite 2000. godine, vlada je uvela protokol 2012. godine za bavljenje pretnjama upućenim novinarkama, što je dobar primer ponovnog procenjivanja i reformisanja postojećeg mehanizma radi integrisanja rodno osetljivog pristupa.

Imenovanje specijalnih tužilaca: Meksiko je 2006. godine imenovao prvog specijalnog tužioca za krivična dela protiv slobode izražavanja, s akcentom na napade na novinare.¹⁹

Resursi

- U [Izveštaju Komiteta UN-a za ljudska prava 24/2](#) prikupljene su dobre prakse državnih i nedržavnih aktera u oblasti bezbednosti novinara.²⁰
- Savet Evrope (SE) je objavio niz preporuka i dobrih praksi za bezbednost novinara, [Preduzimanje akcije radi zaštite novinara i drugih medijskih aktera](#), što uključuje konkretne primere toga kako su standardi SE za bezbednost novinara primenjeni u nekim zemljama.²¹
- Skup mehanizama za zaštitu novinara se može pogledati u ciklusu publikacija za međunarodnu podršku medijima [Obrana](#)

[novinarstva](#),²² u jednoj [publikaciji](#) u ciklusu koji se usredsređuje konkretno na bezbednost novinarki.²³

- Inicijativa za [Slobodu medija – Brzo reagovanje](#) objavila je skup zaštitnih mera koje preduzimaju države članice Evropske unije i zemlje kandidati.²⁴
- Univerzitet u Palermu je analizirao delotvornost i institucionalnu postavku za mehanizme zaštite u izveštaju o slučajevima Kolumbije, Meksika i Gvatemale.²⁵

› **Prikupiti podatke o napadima na novinarkе za potrebe politike i istraživanja, kao i da bi se podržale kampanje podizanja svesti radi podsticanja angažmana donosilaca odluka i javnosti**

Snažno reagovanje na onlajn uznemiravanje i zlostavljanje protiv novinarki se jedino može razviti kada kreatori politika, medijski profesionalci, grupe civilnog društva i šira javnost imaju sveobuhvatno razumevanje opsega problema i njegovog uticaja na novinarsku profesiju, slobodno izražavanje i slobodan protok informacija. Da bi se izgradilo to razumevanje, neophodno je kvantitativno i kvalitativno prikupljanje podataka, analiza i istraživanje.²⁶

Najpre treba prikupiti podatke razvrstane po rodu, ali i po drugim unakrsnim identitetima. Takvi su podaci nužni da bi se osiguralo da se u rešenjima uzima u obzir kompleksnost i različitost načina na koji nasilje utiče na žene i kako se strukturno nasilje vrši nad određenim grupama u društvu.

Neke ključne oblasti istraživanja obuhvataju prikupljanje podataka u kome se pravi razlika između različitih oblika onlajn zlostavljanja, težine onlajn napada, i uticaja koje to ima na prava novinarki i njihov rad. Politike zasnovane na dokazima i drugi mogući vidovi reagovanja se oslanjaju na identifikaciju rodno uslovljenih prepreka i rizika i uvida u to kako se one razlikuju od onih s kojima se suočavaju njihove muške kolege.

U idealnom slučaju bi se prikupljanje podataka vršilo u saradnji s nacionalnim statističkim telima, univerzitetima, nacionalnim institucijama za ljudska prava i grupama civilnog društva, a da bi se osigurale najtačnije i nezavisne informacije, te pravo na privatnost.²⁷ Pored toga što predstavlja osnovu za nacionalne akcije, prikupljanje podataka bi takođe bilo korisno kao podloga međunarodnim mehanizmima. U Indikatoru 16.10.1. Ciljeva održivog razvoja (engl. SDGs) dobrovoljnih nacionalnih pregleda (engl. VNRs), na primer, se od vlasti u svakoj zemlji traži da naznače broj napada na novinare.²⁸

Prikupljanje podataka takođe može podržati snažne kampanje podizanja svesti javnosti, demonstrirajući da onlajn uznemiravanje i zlostavljanje nije samo napad na novinarke, već i napad na slobodu izražavanja i slobodu medija, kao i pretnja pravu svake osobe da pristupi informacijama u društvu kao celini.²⁹

Edukacija javnosti je još jedan važan korak za unapređenje razumevanja ovog pitanja. Korišćenje društvenih medija i trendove bi prosvetne nadležne vlasti mogle integrisati u obrazovne planove i programe, ili uneti u programe medijske pismenosti. Neformalni i obrazovni programi za odrasle kojima se promoviše medijski i digitalno pismeno društvo bi se mogli izraditi i primeniti. Ovaj pristup može doprineti bezbednijem okruženju za građane na društvenim medijima, uključujući tu novinarke.

U sklopu strategije za podizanje svesti javnosti, vladini zvaničnici bi trebalo da izdaju javna saopštenja, kao i postove sa društvenih mreža tamo gde je primenjivo, radi iskazivanja podrške novinarima na udaru, te organizuju događaje za senzibilizaciju građana o ulozi novinarstva i negativnom uticaju napada na novinarke u društvu. Međunarodni datumi, poput Svetskog dana slobode štampe (3. maj), Međunarodnog dana za okončanje nekažnjivosti za krivična dela nad novinarima (2. novembar), Međunarodnog dana žena (8. mart) i Međunarodnog dana eliminisanja nasilja nad ženama (25. novembar), nude dobre prilike za takve akcije.

Primeri

Osnivanje panela pravnih eksperata: Ujedinjeno Kraljevstvo je osnovalo nezavisan [Panel pravnih eksperata na visokom nivou](#), s ciljem sprovođenja istraživanja koje će poslužiti razvoju zakonodavstva i kreiranju politika za bezbednost novinara.³⁰ Težište u njihovom prvom izveštaju, objavljenom u februaru 2020. godine, bilo je na [Korišćenju ciljanih sankcija radi zaštite novinara](#).³¹

Razvoj programa za medijsku pismenost: U izveštaju koji su izradili nacionalni eksperti ispred Evropske audiovizuelne opservatorije za potrebe Evropske komisije se pominje [547 projekat medijske pismenosti sprovedenih u članicama EU od 2010](#). Veštinama u oblasti medijske pismenosti povezanih s kritičkim razmišljanjem se bavilo 403 projekta, dok je onih koji su se bavili kapacitetima korišćenja medija bilo 385 od ukupno 547 projekata.³²

Finska ima nacionalnu politiku koja se usredsređuje na institucije formalnog i neformalnog obrazovanja, medije i druge aktere relevantne za unapređenje razumevanja oflajn i onlajn medijskog i okruženja društvenih medija.³³

› **Podneti izveštaj o bezbednosti novinarki ključnim međunarodnim mehanizmima za ljudska prava, i integrisati to pitanje u spoljnu politiku**

Kroz participaciju u međuvladinim organizacijama, države mogu odigrati konstruktivnu ulogu u razvoju međunarodnih standarda za bezbednost novinara. Države bi trebalo da sugerišu uključivanje pitanja bezbednosti novinarki i snažnijeg rodno osetljivog pristupa u mnoge rezolucije, preporuke i odluke koje donose međuvladine organizacije.

Države takođe mogu aktivno doprineti i raditi s relevantnim telima za međunarodne ugovore s težištem na rodnoj ravnopravnosti, poput Komiteta Ujedinjenih nacija za eliminisanje diskriminacije žena, ili Komisije Ujedinjenih nacija za status žena (engl. CSW). Ova komisija, između ostalog, prati napredak u implementaciji Pekinške deklaracije i Platforme za akciju, koje prepoznaju značaj promovisanja žena u medijskoj industriji i unošenja rodne perspektive u medijski sadržaj.³⁴

Značajna obaveza u smislu polaganja računa koju države imaju u odnosu na međunarodne standarde jeste upravo obaveza izveštavanja o implementaciji. Dobro uspostavljen sistem izveštavanja osigurava merenje napretka ka ciljevima ili obavezama, ali i služi kao sredstvo za dokumentovanje trendova, uključujući nivoa nekažnjivosti i dobrih praksi. Države bi dodatno mogle poboljšati kvantitet i kvalitet sopstvenih inputa koji se tiču nasilja nad novinarkama (u saradnji s nevladinim akterima koji prikupljaju podatke i rade istraživanje) kad učestvuju u sledećim mehanizmima.

Primeri mehanizama

[Univerzalni periodični pregled](#) UN-a (engl. UPR).³⁵ Po osnovu ovog procesa, države moraju izveštavati o sopstvenoj nacionalnoj situaciji s ljudskim pravima, nakon čega članovi Komiteta Ujedinjenih nacija za ljudska prava daju preporuke za poboljšanja. Ovaj proces pruža izuzetnu priliku da se oflajn i onlajn bezbednost novinarki utvrdi kao prioritet za sve države.

- Države takođe mogu ukazati na izazove s kojima se suočavaju novinarke kada daju svoj doprinos redovnim [izveštajima](#) Komiteta UN-a za ljudska prava i generalnog sekretara UN-a o implementaciji rezolucija komiteta i Generalne skupštine UN-a o bezbednosti novinara.³⁶
- Isto se odnosi na [tematske izveštaje, dopise i urgentne apele](#) koji se izdaju u sklopu specijalnih procedura komiteta, a pogotovo za specijalnog izvestioca o unapređenju i zaštiti prava na slobodu mišljenja i izražavanja, i druge institucije čiji mandati mogu pokrivati nasilje nad novinarkama.³⁷
- U [dobrovoljnim nacionalnim pregledima](#) o implementaciji Ciljeva održivog razvoja, a posebno Cilja 5 (rodna ravnopravnost i osnaživanje žena) i Cilja 16 (promovisanje pravičnih, miroljubivih i inkluzivnih društava), države bi trebalo da unesu podatke o bezbednosti novinara razvrstane po rodnoj pripadnosti.³⁸
- Odgovarajući na UNESCO-ove zahteve za informacijama o pravosudnom statusu ubistava novinara, [Izveštaj generalnog direktora UNESCO-a o bezbednosti novinara i opasnosti od nekažnjivosti](#) dopušta organizaciji UN-a, s mandatom zaštite slobode izražavanja, da prati trendove koji utiču na bezbednost novinara.³⁹ Pored toga, UNESCO prikuplja širi opseg inputa za svoj [Izveštaj o svetskim](#)

[trendovima](#) o slobodi izražavanja i medijskom razvoju, što obuhvata informacije o onlajn uznemiravanju novinarki.⁴⁰ Pored dostavljanja podataka, države mogu pomoći da se promovišu nalazi iz ovih izveštaja.

- Države članice Saveta Evrope bi trebalo da reaguju na upozorenja na [Platformi Saveta Evrope za unapređenje zaštite novinarstva i bezbednosti novinara](#). Na ovoj platformi se posebno prate incidenti s novinarima i traži se reakcija države.⁴¹
- Multilateralne inicijative, poput [Partnerstva za otvorenu vladu](#), [Koalicije za slobodu na internetu](#), [Zajednice demokratija](#) i [Koalicije za medijsku slobodu](#), bi mogle da pruže dobre forume za promovisanje diskusija o politikama za rešavanje pitanja onlajn bezbednosti novinarki.

Pored ovih međunarodnih mehanizama, diplomatska predstavništva u drugim zemljama se mogu mobilizovati da promovišu javne događaje, da izdaju javna saopštenja i podrže lokalne i regionalne inicijative koje promovišu bezbednost novinarki. Olakšavanje postupka rešavanja zahteva za vizom i azilom novinarki koje su pod pretnjom je još jedan suštinski važan način za reagovanje.

Primeri

Integrisanje SOFJO vodiča u Univerzalne periodične preglede: Do septembra 2019. godine, nakon što su 84 države prošle kroz proces vezan za Univerzalne periodične preglede, 43 države su uneli pitanje bezbednosti novinara u svoje preporuke. Kirgistan, Crna Gora, Ruska Federacija i Turkmenistan su bili među državama članicama OEBS-a koje su dobile preporuke za bezbednost novinara. Među državama članicama koje su se izjašnjavale po tom pitanju, Češka Republika

je bila najaktivnija, potom Austrija, Kanada, Francuska, Litvanija i Norveška.⁴² Slovenija je, na primer, preporučila da Meksiko integriše rodnu perspektivu kad se bavi bezbednošću novinara.

Međuvladine neformalne grupe: Nekoliko država, u svojstvu članova ili učesnika u nevladinim inicijativama, stvorile su neformalne grupe za bezbednost novinara. Njihov cilj je zajednički rad kako bi se skrenulo više pažnje na ovo pitanje. Takve neformalne grupe za saradnju po različitim pitanjima postoje pri Ujedinjenim nacijama u Ženevi i Njujorku, UNESCO-u i OEBS-u.⁴³ Pored koordiniranja sopstvenih napora u vezi s rezolucijama i drugim akcijama vezanim za politike, ove grupe su domaćini događaja koji privlače pažnju na ovo pitanje. Na primer, 2019.godine, UNESCO-ove Grupa prijatelja za bezbednost novinara je organizovala konferenciju o onlajn uznemiravanju novinarki.⁴⁴ Iste godine, ova Grupa prijatelja je u Njujorku bila jedan od domaćina događaja o bezbednosti novinara i Ciljevima održivog razvoja.

Realizovanje izjava o politici: Neformalne OEBS-ove grupe prijatelja za bezbednost novinara su 2018. i 2019. godine objavile saopštenja u kojima se iskazuje zabrinutost zbog nasilja nad novinarkama.⁴⁵

Resursi

- Kancelarija Visokog komesara UN-a za ljudska prava ima [bazu podataka](#) s preporukama za ljudska prava koje je izdao sistem zaštite ljudskih prava UN-a, što je dragoceno za razvoj javnih politika.⁴⁶

- U izveštaju ČLANA 19 [Okončavanje nekažnjivosti: Postupanje po standardima UN-a za bezbednost novinara](#) se iznosi kratak sažetak najnovijih standarda o bezbednosti novinara, uključujući preporuke za rešavanje problema onlajn i oflajn nasilja nad novinarkama.⁴⁷ Izveštaj sadrži poglavlje o rodno osetljivim pristupima bezbednosti novinara.
- Koalicija država članica Partnerstva za otvorenu vladu izradila je globalni izveštaj o [Građanskom prostoru: Obrana aktivista i novinara](#), koji sadrži niz dobrih praksi koje su države primenile radi osiguravanja bezbednosti novinara.⁴⁸
- Putem inicijative [Mediji za demokratiju](#), EU je pružala podršku delegacijama Evropske unije širom sveta da bolje razumeju izazove medijskoj slobodi i podupru slobodu izražavanja. To obuhvata [Priručnik za EU delegacije: Zaštita bezbednosti novinara, zaštita slobode izražavanja](#) koja pruža tehničke smernice za preduzimanje akcije u pogledu bezbednosti novinara.⁴⁹
- Zajednica demokratija objavila je [Skup alatki za bezbednost novinara namenjen osoblju diplomatskih misija](#), što iziskuje konkretne akcije radi promovisanja bezbednosti novinara, kao što je to održavanje redovnog dijaloga s vlastima i novinarima; pružanje hitne pomoći kad je potrebna; praćenje suđenja novinarima ili njihovim napadačima; i olakšavanje dobijanja putnih dokumenata i viza.⁵⁰
- Komitet za građanske slobode, pravdu i unutrašnje poslove Evropskog parlamenta objavio je vodič [Bezbednost novinara i suzbijanje korupcije u EU](#) da bi istražio različite regulatorne i druge mere radi reagovanja na napade na novinare u Evropskoj uniji.⁵¹

Fusnote na kraju poglavlja

- 1 OSCE, Ministerial Council Decision No. 3/18, "Safety of Journalists", 7 December 2018, <https://www.osce.org/chairmanship/406538?download=true>.
- 2 Elisabeth Witchel, "Shared responsibility: Safeguarding press freedom in perilous times", International Media Support (IMS), 2020, <https://www.mediasupport.org/publication/shared-responsibility-safeguarding-press-freedom-in-perilous-times/>.
- 3 UNESCO, UN Plan of Action on the Safety of Journalists and the Issue of Impunity, CI-12/CONF.202/6, 2012, <https://en.unesco.org/un-plan-action-safety-journalists>.
- 4 "Defending Free Speech - measures to protect journalists, elected representatives and artists from exposure to threats and hatred", Swedish Ministry of Culture, 2018, <https://www.government.se/4990f9/contentassets/bd181f7bof4640e7920807d110b3c001/action-plan-defending-free-speech.pdf>. Fojo Media Institute, help-desk for journalists, <https://fojo.se/verktyg-for-journalister/demokratijouren/helpdesk/>.
- 5 "Audit of freedom of expression in the Netherlands", University of Amsterdam, Institute for Information Law, 2018, <https://www.ivir.nl/projects/auditoffreedomofexpression/>.
- 6 Council of Europe, Committee of Ministers, "Recommendation No. 4 on the protection of journalism and safety of journalists and other media actors", CM/Rec(2016)413, April 2016, https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/committee-of-ministers-adopted-texts/-/asset_publisher/aDXmrolvvsU/content/recommendation-cm-rec-2016-4-of-the-committee-of-ministers-to-member-states-on-the-protection-of-journalism-and-safety-of-journalists-and-other-media-.
- 7 "Violence, threats and pressures against journalists and other media actors in the EU", Contribution to the second Annual Colloquium on Fundamental Rights, European Union Agency for Fundamental Rights, November 2016, https://ec.europa.eu/information_society/news-room/image/document/2016-47/fra_threats_and_pressures_paper_19751.pdf.
- 8 "Journalists' Safety Indicators: National Level; based on the UNESCO's Media Development Indicators", UNESCO, 2015, <https://en.unesco.org/themes/safety-of-journalists/journalists-safety-indicators>.
- 9 UNESCO, Applying UNESCO's Journalists' Safety Indicators (JSIs): A practical guidebook to assist researchers, 2015, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000260894>.
- 10 UN Women, Handbook for National Action Plans on Violence against Women, 2012, <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2012/7/handbooknationalactionplansonvaw-en%20pdf.pdf?la=en&vs=1502>.
- 11 UN Women, How to Manage Gender-Responsive Evaluation, UN Women Independent Evaluation Office, 2015, <https://genderevaluation.unwomen.org/-/media/files/un%20women/gender%20evaluation/handbook/evaluationhandbook-web-final-30apr2015.pdf?la=en&vs=4246>.
- 12 UN Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, OSCE Representative on Freedom of the Media, the Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression and the African Commission on Human and Peoples' Rights (ACHPR) Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information, "Joint Declaration on Crimes against Freedom of Expression", 25 June 2012, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/91595>.
- 13 Alberto Spampinato, Italy: So Much Mafia, So Little News, European Center for Media and Free- dom and Osservatorio Balconi e Caucaso, 2018, <https://adobeindd.com/view/publications/4fd5ff1c-0f8c-4186-9565-dd3217e63b28/bndf/publication-web-resources/pdf/ECPMF-FFM-Italy.pdf>.

- 14 Presveilig, Steering Group on Aggression and Violence against Journalists, <https://www.persveilig.nl/>.
- 15 “Serbia: Commission to solve wartime journalists’ murders expanded”, European Federation of Journalists, <https://europeanjournalists.org/blog/2018/08/09/serbia-commission-to-solve-wartime-journalists-murders-expanded/>.
- 16 Media Freedom Rapid Response, <https://www.mfrr.eu/>.
- 17 ProtectDefenders.eu, <https://www.protectdefenders.eu>.
- 18 Unidad Nacional de Protección, <https://www.unp.gov.co/>.
- 19 “Conoce a la Fiscalía Especial para la Atención de Delitos cometidos contra la Libertad de Expresión”, Fiscalía General de la República, 2019, <https://www.gob.mx/fgr/documentos/conoce-a-la-fiscalia-especial-para-la-atencion-de-delitos-cometidos-contra-la-libertad-de-expresion>.
- 20 Human Rights Council, Report on its 24th session, A/HRC/24/2, 24 January 2014, <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session24/Pages/ListReports.aspx>.
- 21 Peter Noorlander, “Taking Action to Protect Journalists and Other Media Actors: Artificial Intelligence – Intelligent Politics Challenges and opportunities for media and democracy”, Background Paper for the Council of Europe Ministerial Conference 2020, <https://rm.coe.int/cyprus-2020-safety-of-journalists/168097fa83>.
- 22 “New global study documents best practices on the safety of journalists”, IMS news item, 30 October 2019, <https://www.mediasupport.org/new-global-study-documents-best-practices-on-the-safety-of-journalists/>.
- 23 Silvia Chocarro, “The safety of women journalists: Breaking the cycle of silence and violence”, IMS Defending Journalism book series, International Media Support, October 2019, <https://www.mediasupport.org/publication/the-safety-of-women-journalists/>.
- 24 Media Freedom Rapid Response, “Protecting Journalists and Media Workers: Good Practice”, 2020, <https://www.mfrr.eu/wp-content/uploads/2020/06/MFRR-UK-Recommendations-Good-Practice.pdf>.
- 25 Natalia Torres and Eduardo Bertoni, Institutional Design and Effectiveness of the Agencies Charged with Protecting Journalists and Investigating Crimes against the Press: Mexico, Colombia and Guatemala: Universidad de Palermo, 2012, <https://www.palermo.edu/cele/cele/pdf/english/Internet-Free-of-Censorship/Institutional-Design.pdf>.
- 26 Op. cit. endnote 1.
- 27 OSCE RfOM, “Recommendations following the Expert Meeting New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists”, 17 September 2015, <https://www.osce.org/fom/193556?download=true>.
- 28 UN Sustainable Development Goals (SDGs), SDG 16: Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels, 2015, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg16>.
- 29 “New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists”, OSCE RfOM, 2016, <https://www.osce.org/fom/22041?download=true>.
- 30 “IBAHRI Secretariat to the High Level Panel of Legal Experts on Media Freedom”, International Bar Association, <https://www.ibanet.org/IBAHRI-Secretariat.aspx>.
- 31 International Bar Association, IBAHRI Secretariat to the High Level Panel of Legal Experts on Media Freedom, Report on the Use of Targeted Sanctions to Protect Journalists, <https://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=1734a793-fd31-452d-84ca-b85efc4af744>.
- 32 Martina Chapman, “Mapping of media literacy practices and actions in EU-28”, Council of Europe, European Audiovisual Observatory, 2016, p. 28 and 39, <https://rm.coe.int/1680783500>.
- 33 Robert Tomljenovic, “Regulatory Authorities for Electronic Media and Media Literacy - Comparative analysis of the best European practices”, Council of Europe, 2018, <https://rm.coe.int/regulatory-authorities-for-electronic-media/1680903a2a>.

- 34 UN, Beijing Declaration and Platform for Action, 15 September 1995, https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Beijing_Declaration_and_Platform_for_Action.pdf.
- 35 “Universal Periodic Review”, United Nations Human Rights Council, <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/upr/pages/uprmain.aspx>.
- 36 “Resolutions on Journalists’ Safety: How Does the UN Monitor their Implementation?”, IFEX news item, 22 December 2017, <https://ifex.org/resolutions-on-journalists-safe-ty-how-does-the-un-monitor-their-implementation/>.
- 37 “Special Procedures of the Human Rights Council”, UN Human Rights, <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/sp/pages/welcomepage.aspx>.
- 38 “Voluntary National Reviews Database”, UN Sustainable Development Knowledge Platform, <https://sustainabledevelopment.un.org/vnrs/>.
- 39 UNESCO, Director-General’s Report on the Safety of Journalists and the Danger of Impunity, 2018, <https://en.unesco.org/themes/safety-journalists/dgreport>.
- 40 “World Trends in Freedom of Expression and Media Development”, UNESCO, <https://en.unesco.org/world-media-trends>.
- 41 “Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists”, Council of Europe, <https://www.coe.int/en/web/media-freedom>. Austria, Canada, Denmark, Estonia, France, Germany, Greece, Latvia, Lithuania, Montenegro, the Netherlands, Norway, Sweden, the United Kingdom, and the United States of America.
- 42 UNESCO, Intensified attacks, new defences: developments in the fight to protect journalists and end impunity, In Focus edition of the World Trends in Freedom of Expression and Media Development, Paris, 2019, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371487>.
- 43 “OSCE delegations establish a Group of Friends on Safety of Journalists”, US Mission to the OSCE news item, 23 April 2018, <https://osce.usmission.gov/osce-delegations-establish-a-group-of-friends-on-safety-of-journalists/>. “Groups of Friends on the Safety/Protection of Journalists publish joint statement on safety of journalists and access to information during the COVID-19 pandemic”, UNESCO news, 14 April 2020, <https://en.unesco.org/news/groups-friends-safety-protection-journalists-publish-joint-statement-safety-journalists-and>.
- 44 “UNESCO Conference tackles online harassment of female journalists”, UNESCO news item, 12 June 2019, <https://en.unesco.org/news/unesco-conference-tackles-online-harassment-female-journalists>.
- 45 In 2020, the following OSCE participating States are part of the OSCE Group of Friends on the Safety of Journalists: Austria, Canada, Denmark, Estonia, France, Germany, Greece, Latvia, Lithuania, Montenegro, the Netherlands, Norway, Sweden, the United Kingdom, and the United States of America.
- 46 Universal Human Rights Index, <https://uhri.ohchr.org/>.
- 47 ARTICLE 19, “Ending Impunity: Acting on UN Standards on the Safety of Journalists,” 2019, <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2019/11/SOI-Web.pdf>.
- 48 “Defending Journalists and Activists”, Open Government Partnership, <https://www.open-govpartnership.org/policy-area/defending-journalists-and-activists-expression/>.
- 49 Media4Democracy, Handbook for EU delegations: “Protecting the safety of journalists, protecting freedom of expression”, 2020, <https://media4democracy.eu/wp-content/uploads/2020/07/Final-M4D-Safety-of-Journalists-Handbook.pdf>.
- 50 Community of Democracies, “Toolkit: On the Safety of Journalists for the Personnel of the Diplomatic Missions”, March 2017, <https://community-democracies.org/app/uploads/2018/06/Toolkit-Safety-of-Journalists-I-I.pdf>.
- 51 Tarlach McGonagle, Safety of Journalists and the Fighting of Corruption in the EU, European Parliament, Brussels, 2020, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/655187/IPOL_STU\(2020\)655187_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/655187/IPOL_STU(2020)655187_EN.pdf).

**Zakonodavna
grana vlasti**

Predložene akcije

---

1. Preispitati i, kad je neophodno, izmeniti ili usvojiti zakone za unapređenje rodno osetljivog pristupa bezbednosti novinara;
2. Postarati se da zakonodavstvo koje se bavi onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem novinarki ne podriva pravo na slobodu izražavanja.

2. Zakonodavna grana vlasti

Usvajanje ili prilagođavanje okvira za bezbednije oflajn i onlajn okruženje

Zakonodavnu granu vlasti čini savetodavna skupština sa zakonodavnom nadležnošću. U ovom odeljku se usredsređujemo na to kako zakonodavci mogu donositi zakone koji stvaraju bezbedno onlajn i oflajn okruženje na nacionalnom nivou za novinarke, u skladu s međunarodnim standardima za slobodu izražavanja i slobodu medija, uključujući [Odluku Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18 o bezbednosti novinara](#).¹

U [Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18](#) se države pozivaju da „usklađe svoje zakone, politike i prakse, koji se tiču medijske slobode, u celosti sa svojim međunarodnim obavezama i opredeljenjima, te da ih preispitaju i, kad je neophodno, ukinu ih ili izmene kako ne bi ograničavali mogućnost novinara da obavljaju svoj posao nezavisno i bez neprikladnog mešanja“.

› Preispitati i, kad je neophodno, izmeniti ili usvojiti zakone za unapređenje rodno osetljivog pristupa bezbednosti novinara

Valjano zakonodavstvo za zaštitu novinarki započinje s pravnim okvirom unutar koga se adekvatno prepoznaje i štiti pravo na jednakost i nediskriminaciju, u skladu s međunarodnim pravom ljudskih prava, kao i pravo na slobodu izražavanja.² Način na koji se novinarke napadaju, bilo onlajn ili oflajn, ukazuje na suštinsku povezanost sa strukturnom, duboko ukorenjenom diskriminacijom. Države imaju pozitivnu obavezu da se s tim uhvate u koštac.

Zakonodavci bi trebalo da se postaraju da državne vlasti ispunjavaju svoje obaveze prema međunarodnom pravu ljudskih prava: sprečavanje napada; zaštita onih koji su izloženi nasilju; i krivično gonjenje odgovornih lica, te obezbeđivanje pravnih lekova. Zakonodavstvo koje stvara nacionalni zaštitni mehanizam bi trebalo da obuhvati rodno osetljiv mehanizam.

Mnoge zemlje imaju zakone koji se već mogu primeniti radi kažnjavanja nekih vrsta onlajn uznemiravanja i zlostavljanja. Tamo gde takvi propisi postoje, ali ne pružaju dovoljno zaštite, izradi novih zakona bi trebalo pribеći samo u krajnjoj nuždi. Umesto toga treba razmotriti amandmane na postojeće zakone. Štaviše, zakone bi trebalo preispitati kako bi se obezbedila njihova usklađenost sa međunarodnim standardima ljudskih prava. U svakom slučaju, takođe je suštinski važno razmotriti šarolik spektar pravnih lekova u građanskom i upravnom pravu, a ne samo u krivičnom pravu.

Proces preispitivanja, izmene ili izrade zakonskih nacрта bi trebalo da obuhvati široke konsultacije s medijskim sektorom, javnim i organizacijama civilnog društva s ciljem obezbeđivanja odgovarajuće zaštite prava žena na život, zaštitu od nečovečnog i ponižavajućeg postupanja, jednakost, nediskriminaciju, slobodu izražavanja i privatnost. U takvom poduhvatu bi moglo biti korisno pribaviti stručnu pomoć međunarodnih i regionalnih međuvladinih tela, uključujući Predstavnik OEBS-a za slobodu medija, akademske krugove i pravnu zajednicu.

Primeri

Korišćenje postojećih zakona: Nekoliko država koriste postojeće propise za krivično gonjenje odgovornih za uznemiravanje novinarki. Kancelarija Predstavnik OEBS-a za slobodu medija je, u saradnji s

Međunarodnim institutom za štampu, analizirala i uporedila tri takva slučaja u izveštaju za 2019. godinu - [Zakonski odgovor na onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinara: Pogled iz Finske, Francuske i Irske](#).³ Kao što je na to ukazano u izveštaju, jedan od počinitelja je, pak, gonjen po krivičnoj tužbi za klevetu, što je u suprotnosti s međunarodnim standardima slobode izražavanja koji preporučuju dekriminalizaciju klevete. U [Kanadi, Finskoj, Francuskoj, Nemačkoj i Španiji](#), postojećim zakonima se zabranjuju narušavanja privatnosti, pretnje, zlonamerne poruke, praćenje putem sredstava komunikacije, onlajn uznemiravanje, neovlašćeno obelodanjivanje podataka i deljenje, i drugi oblici uznemiravanja.⁴

Resursi

- Vodič Kancelarije OEBS-a za demokratske institucije i ljudska prava (engl. ODIHR) [Učiniti zakone jednako korisnim i za žene i za muškarce: Praktični vodič za rodno osetljivo zakonodavstvo](#) pruža korisne savete o tome kako učiniti zakone jednako korisnim i za muškarce i za žene.⁵
- Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (engl. OECD) izradila je [Skup alati za uvođenje i implementaciju rodne ravnopravnosti u javnom životu](#) koji obuhvata poglavlje o rodno osetljivim praksama u parlamentima.⁶
- Interparlamentarna unija je objavila [Priručnik o slobodi izražavanja za parlamente i njihove poslanike: Značaj i delokrug zaštite](#), koji može biti koristan zakonodavcima za izradu zakona o zaštiti novinara.⁷

› **Postarati se da zakonodavstvo koje se bavi onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem novinarki ne podriva pravo na slobodu izražavanja**

Internet pruža platformu bez presedana za upražnjavanje slobode izražavanja. Zakonodavni pomaci u vezi s onlajn uznemiravanjem bi trebalo da to prepoznaju.

Sloboda izražavanja obuhvata ne samo ideje i informacije koje se generalno smatraju neuvredljivim, nego i one koje mogu uvrediti, šokirati ili uznemiriti.⁸ Zakonodavstvo treba da prepozna kako svaka mera kojom bi se mogla ograničiti sloboda izražavanja mora biti propisana zakonom, služiti legitimnoj svrsi, i biti nužna i srazmerna u demokratskom društvu,⁹ kao što je to u međunarodnom pravu ljudskih prava. Specijalni izvestilac UN-a za promovisanje i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja je upozorio kako bi naponi usmereni ka unapređenju onlajn bezbednosti novinarki mogli nenamerno voditi ka „cenzuri ili neprikladnim ograničenjima koja bi mogla podriti prava sâmh novinarki od kojih bi vlade mogle tražiti odštetu“.¹⁰ Nejasno formulisani zakoni i propisi kojima se zabranjuje golotinja ili opscenost, na primer, bi mogli imati znatan i obeshrabrujući efekat na kritičke diskusije o seksualnosti, rodnom i reproduktivnom zdravlju.¹¹

U tom svetlu, uzimajući u obzir rizike ograničavanja legitimnog izražavanja, korisno je ukazati na činjenicu kako je, između ostalih međunarodnih tela, Komitet UN-a za ljudska prava iskazao određenu zabrinutost u vezi s zloupotrebom krivičnog zakona radi ciljanja novinara, istraživača i branilaca ljudskih prava koji dele informacije od legitimnog javnog interesa.¹² U demokratskom društvu, krivičnom zakonu bi trebalo pribegavati samo u krajnjoj nuždi i samo u najozbiljnijim slučajevima. Države bi, stoga, trebalo da, umesto toga, uvek pribegavaju manje restriktivnim građanskim ili upravnim merama.¹³

U nekim slučajevima, države su uvele krivično-pravne odredbe o „govoru mržnje“ radi hvatanja u koštac s rodno zasnovanim uznemiravanjem i zlostavljanjem žena, uključujući novinarkе. Nema jedinstvene definicije „govora mržnje“ prema međunarodnom pravu ljudskih prava; stoga se takvi zakoni mogu zloupotребiti da bi se proizvela protivpravna ograničenja slobode izražavanja, ili da bi se omogućila kršenja zakonitog izražavanja. Svaki propis bi trebalo da strogo definiše uslove pod kojima se određeni sadržaj ima smatrati zabranjenim prema Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima i Međunarodnoj konvenciji o eliminisanju svih oblika rasne diskriminacije. Takođe bi se trebalo odupreti kriminalizaciji takvog govora osim u najozbiljnijim situacijama, kao što je to zagovaranje nacionalne, rasne ili verske mržnje koja predstavlja podstrekivanje na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje,¹⁴ i usvojiti tumačenja iz prava ljudskih prava sadržana u Planu akcije iz Rabata.¹⁵

Negde se zakoni o kleveti koriste za rešavanje slučajeva onlajn uznemiravanja i zlostavljanja. Ovi izrazi se ponekad spajaju, ali kleveta se tiče nanošenja povrede nečijem ugledu na temelju lažnih činjeničnih tvrdnji. U svakom slučaju, treba primetiti kako zaštitu ugleda treba obezbediti isključivo putem građanskog prava, u skladu s međunarodnim standardima ljudskih prava.¹⁶ Klevetu treba dekriminalizovati u svim državama.

Jedan broj građansko-pravnih odredbi bi mogao biti primenjiv kao odgovor na onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinarki. Primeri obuhvataju propise u vezi sa narušavanjem privatnosti ili poverljivosti ili prava na zaštitu bezbednosti osobe. Kada tragaju za određenim pravnim lekom u slučaju povrede nanete određenim oblicima onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, novinari se mogu okrenuti ovim građansko-pravnim merama.¹⁷

U zaštiti novinarki, šifrovana komunikacija i anonimnost su od ključne važnosti, jer pružaju više mogućnosti novinarkama da upražnjavaju svoje pravo na slobodu izražavanja bez neprikladnog

mešanja države ili nedržavnih aktera,¹⁸ uključujući nadzor i prakse neposrednog uznemiravanja. Pomaci u zakonodavstvu koji se bave onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem novinarki ne bi trebalo da nameću zabrane šifrovane komunikacije i anonimnosti, ili obaveznog identifikovanja korisnika na internetu.¹⁹ Novinarke imaju pravo na onlajn anonimnost kao sastavnog dela svog prava na privatnost.

Konačno, zakonodavstvo bi trebalo da održava i sledi načela i standarde o uslovnoj odgovornosti internet posrednika. To znači da ne bi trebalo da budu odgovorni za sadržaj trećih strana kada nisu bili umešani u modifikovanje sadržaja o kome se radi, te da države jedino mogu tražiti od njih da uklone sadržaj putem sudskog naloga.

Primeri

Predlaganje stepenastih odgovora: Predlog zakonodavne komisije u Irskoj artikuliše niz različitih mera (stepenasti odgovor) gde se daje prioritet obrazovnim programima i građansko-pravnim merama pre nego što se pribegne krivičnom pravu.²⁰ Ovaj pristup bi pomogao da se obezbedi da bilo kakvo uplitanje u pravo na slobodu izražavanja izazvano propisima o onlajn uznemiravanju bude srazmerno povredi koju nanosi čin uznemiravanja.

Izmena zakonodavstva: U 2018. godini, Francuska je izmenila svoj [Krivični zakonik](#) da bi omogućila krivično gonjenje grupe lica odgovorne za uznemiravanje putem korišćenja komunikacionih servisa na internetu.²¹

Korišćenje postojećih zakona: U 2018. godini, [Irska](#) je koristila postojeće zakone o uznemiravanju da bi krivično gonila jedno lice

2018. godine zbog „nepromišljenog uznemiravanja“ jedne novinarkе. Optužba je podignuta po osnovu Zakona o krivičnim delima bez smrtnih posledica iz 2010. godine, koji omogućava krivično gonjenje pojedinaca zbog uznemiravanja do koga dolazi korišćenjem „bilo kog sredstva“. Ovaj slučaj pokazuje kako se takve odredbe mogu primeniti u predmetima gde su korišćeni onlajn oblici komunikacije.²²

Uključivanje odredbi primenjivih na onlajn oblike uznemiravanja:

U Nemačkoj, odredbe u [Krivičnom zakonu](#) o prestupima vezanim za uhođenje obuhvataju neovlašćene pokušaje da se kontaktira druga osoba putem telekomunikacija i neprikladnim korišćenjem podataka druge osobe da bi se navele treće strane da kontaktiraju osobu.²³

Dekriminalizacija klevete: Od 2009. godine, države članice OEBS-a su ostvarile napredak u pogledu dekriminalizacije klevete i/ili krivičnih zakona o uvredi. Od 2017. do danas, sledeće članice OEBS-a su ukinule opšte krivične odredbe o kleveti: Jermenija, Bosna i Hercegovina, Kipar, Estonija, Gruzija, Irska, Kirgistan, Moldavija, Crna Gora, Severna Makedonija, Norveška, Rumunija, Tadžikistan, Ujedinjeno Kraljevstvo i Ukrajina.²⁴

Resources

Kancelarija Predstavnikа OEBS-a za slobodu medija i IPI su objavili izveštaj o [Zakonskom odgovoru na onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinara: Pogled iz Finske, Francuske i Irske](#), u kome se istražuju zakonski odgovori na onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinara u Finskoj, Francuskoj i Irskoj.²⁵

- Kancelarija Predstavnik OEBS-a za slobodu medija objavljuje pravne analize relevantnih zakona uz preporuke vlastima, na primer, [Austrijski nacrt zakona o dužnoj pažnji i odgovornosti na internetu](#);²⁶ [Ukrajinski medijski zakon](#);²⁷ [Nacrt zakona o medijskim uslugama u Albaniji](#);²⁸ [ili Nemački nacrt zakona o boljem sprovođenju propisa na društvenim mrežama](#).²⁹
- [Legislationline](#) je baza podataka koju je ustanovio ODIHR za države članice OEBS-a radi konsultacija i usklađivanja propisa s međunarodnim standardima.³⁰
- Pravna biblioteka američkog Kongresa je objavila komparativnu analizu zakonodavstva u izveštaju [Zakon koji štiti novinare od onlajn uznemiravanja](#).³¹
- Specijalni izvestilac UN-a za promovisanje i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja daje korisne preporuke u [Izveštaju o korišćenju šifrovanja i anonimnosti u digitalnim komunikacijama](#).³²
- [Plan akcije iz Rabata za zabranu zagovaranja nacionalne, rasne ili verske mržnje koje predstavlja podstrekanje na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje](#), koji je izradila Kancelarija Visokog komesara za ljudska prava, pruža jasne preporuke o tome šta čini „govor mržnje“.³³
- [‘Govor mržnje’ objašnjen: Skup alatki](#) je vodič organizacije ČLAN 19 za identifikovanje „govora mržnje“ i kako mu se delotvorno suprotstaviti, štiteći pri tome pravo na slobodu izražavanja i jednakost.³⁴

- 17 Op. cit. endnote 3.
- 18 Op. cit. endnote 1.
- 19 UN General Assembly, Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, A/HRC/29/32, 25 May 2015, <https://www.ohchr.org/en/issues/freedomofopinion/pages/callforsubmission.aspx>.
- 20 Op. cit. endnote 3.
- 21 French Criminal Code, France, <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?idSection-TA=LEGISCTA000021796946&cidTexte=LEGITEXT000006070719>.
- 22 Op. cit. endnote 3.
- 23 German Criminal Code, https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html.
- 24 Scott Griffen, “Defamation and Insult Laws in the OSCE Region: A Comparative Study”, OSCE RFoM, March 2017, <https://www.osce.org/files/f/documents/b/8/303181.pdf>.
- 25 Op. cit. endnote 11.
- 26 OSCE RFoM, Legal Review of the Austrian draft Law on Diligence and Responsibility Online, 4 June 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/421745>.
- 27 OSCE RFoM, Legal Review on the draft law of Ukraine “on media”, February 2020, <https://www.osce.org/files/f/documents/2/7/447508.pdf>.
- 28 OSCE RFoM, Legal Review of the draft Law on Media Services in Albania, July 2019, <https://www.osce.org/files/f/documents/4/3/425462.pdf>.
- 29 OSCE RFoM, Legal Review of the German Draft Law on Better Law Enforcement in Social Networks, May 2017, <https://www.osce.org/files/f/documents/a/o/333541.pdf>.
- 30 OSCE ODIHR, “Legislationline database”, <http://www.legislationline.org/>.
- 31 Library of Congress Law, “Laws Protecting Journalists from Online Harassment: Comparative Summary”, Library of Congress Law, <https://www.loc.gov/law/help/protecting-journalists/>.
- 32 UN General Assembly, Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, A/HRC/29/32, 22 May 2015, <https://undocs.org/A/HRC/29/32>.
- 33 Op. cit. endnote 15.
- 34 ARTICLE 19, “‘Hate Speech’ Explained: A Toolkit”, 2015, <https://www.articlerg.org/data/files/medialibrary/38231/Hate-Speech-Explained---A-Toolkit-%282015-Edition%29.pdf>.

Pravosuđe

Predložene akcije

---

1. Podići svest o rodnim pitanjima kroz pravosudni sistem, pošto je to suštinski važno za zaštitu novinarki;
2. Podići nivo ekspertize među pravosudnim osobljem u oblasti slobode izražavanja, bezbednosti novinara i uznemiravanja i zlostavljanja, oflajn i onlajn;
3. Primeniti i promovisati najbolje prakse u pristupu pravdi, izricanju kazni i pravnim lekovima;
4. Nacionalne institucije za ljudska prava bi trebalo da se angažuju po pitanju bezbednosti novinara.

3. Pravosuđe

Obezbeđivanje pristupa pravdi i okončavanje nekažnjivosti

Ovo poglavlje se usredsređuje na rad sudova i sudija koji tumače i primenjuju zakon, funkcije koje su suštinski važne u zaštiti ljudskih prava i bezbednosti novinara. Pored toga, ovo poglavlje takođe sadrži odeljak o nezavisnim institucijama za ljudska prava čiji je mandat da štite i promovišu ljudska prava.

Jedan od izazova u hvatanju u koštac s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem novinarki jeste što se to često ne prijavljuje i, stoga, je garantovanje njihovog pristupa pravdi ključno. Posebno je zabrinjavajuće visok nivo nekažnjivosti za krivična dela protiv novinara – u skoro 90 odsto poznatih ubistava novinara širom sveta.¹ Pošto je to sistemski neuspeh funkcija vlasti i vladavine prava, od kojih bezbednost i prava svih zavise, borba protiv nekažnjivosti je apsolutan imperativ.²

U [Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18](#) se države pozivaju da „preduzmu delotvorne mere za okončanje nekažnjivosti za krivična dela počinjena protiv novinara tako što će osigurati polaganje računa kao ključan element u sprečavanju budućih napada, uključujući putem obezbeđivanja da policijske službe sprovedu brze, delotvorne i nepristrasne istrage akata nasilja i pretnji protiv novinara kako bi se svi oni koji su odgovorni priveli pravdi, i da bi se obezbedilo da žrtve imaju pristupa valjanim pravnim lekovima“.

› **Podići svest o rodnim pitanjima kroz pravosudni sistem, pošto je to suštinski važno za zaštitu novinarki**

Onlajn bezbednosti za novinarke potreban je pravosudni sistem koji štiti prava svakoga i vodi računa o tome kako različita iskustva proživljavaju muškarci, žene i osobe raznih seksualnih orijentacija, rodnih identiteta i izražavanja, u skladu s međunarodnim standardima ljudskih prava.³ Težeći ovom idealu, države bi trebalo da učine svaki napor kako bi evaluirale i reformisale pravosudni sistem radi unapređenja rodne ravnopravnosti. Potencijalni koraci ka tom cilju uključuju balansiranje rodne zastupljenosti kod osoblja i izgradnje kapaciteta da bi se garantovao jednak pristup pravdi.

Jedan od izazova u rešavanju pitanja onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki jeste što se to često ne prijavljuje. Ima puno faktora koji tome doprinose, poput straha od odmazde, profesionalnih reperkusija i stigmatizacije od strane kolega. Takođe su možda neadekvatne zaštite za čuvanje dostojanstva podnosilaca žalbi, ekonomski troškovi i percepcija da ništa neće biti urađeno, što su sve faktori koji dodatno mogu odvratiti novinarke od pravnog postupka.⁴ Proaktivni koraci za olakšanje pristupa pravdi, uključujući usluge pravne pomoći i informativne kampanje, mogu pomoći novinarkama da prevaziđu neke od ovih prepreka. Promovisanje vladavine prava i obezbeđivanje jednakog pristupa pravdi za sve je obaveza u Ciljevima održivog razvoja.⁵

Koraci ka povećanju broja predmeta koji se tiču bezbednosti novinarki u pravosudnom sistemu mogu takođe obuhvatiti organizovanje dijaloga između pravosuđa i novinarki da bi se podelila iskustva i povećalo razumevanje toga kako onlajn uznemiravanje i zlostavljanje utiče na lične i profesionalne živote novinara.

Primeri

Obuka profesionalaca u pravosuđu: S početkom 2013. godine, vlasti u Bosni i Hercegovini su, u saradnji s Udruženjem žena sudija, obučavale profesionalce u pravosuđu o rodno zasnovanim pristupima u pravosudnim procedurama i praksama.⁶

Podrška postupcima koji se pokrenu pred sudom: Regionalno medijsko regulatorno telo Severne Rajne-Vestfalije je 2018. godine pokrenulo projekat u okviru koga se nudi pravna podrška informativnim organizacijama i novinarima za pokretanje postupka zbog onlajn uznemiravanja na sudu.⁷

Resursi

- Detaljne preporuke o tome kako obezbediti rodno osetljiv pristup pravosudnom sistemu je razvio OEBS u skupu alatki [Pravda i rod](#).⁸
- Program Saveta Evrope za edukaciju pravnih profesionalaca u oblasti ljudskih prava (engl. HELP) nudi onlajn kurs, [Pristup pravdi za žene](#), koji uključuje module za unapređenje pristupa žena pravdi i rodno osetljive pristupe bavljenja pravom.⁹
- Izveštaj UNESCO-a [Spreči i kazni: U potrazi za rešenjima za borbu protiv nasilja nad novinarima](#) obuhvata preporuke za hvatanje u koštac s nekažnjivošću za krivična dela protiv novinara, mada nema konkretnih detalja o rodnim pitanjima.¹⁰

› **Podići nivo ekspertize među pravosudnim osobljem u oblasti slobode izražavanja, bezbednosti novinara i uznemiravanja i zlostavljanja, oflajn i onlajn**

Da bi se prilagodili, pravosudno osoblje treba da bude svesno različitih koristi i izazova koje medijski pejzaž što se ubrzano menja postavlja pred muškarce i žene novinare. Teme, poput uživanja i zaštite onlajn prava na slobodu izražavanja; suštinski značajni rodno osetljivi pristupi podupiranju ovog prava; kao i valjana reakcija na onlajn uznemiravanje i zlostavljanje, pri čemu se poštuju međunarodni standardi ljudskih prava, treba uključiti u pravni obrazovni plan i program i programe obuke.

Takvi kursevi obuke bi trebalo da pokriju minimalno pet tema koje utiču na onlajn bezbednost novinarki:

1. pregled međunarodnih standarda ljudskih prava za prevenciju, zaštitu i krivično gonjenje zbog krivičnih dela protiv prava na slobodu izražavanja;
2. jasan uvid u zakonska ograničenja prava na slobodu izražavanja i tzv. trodelni test (strana 42: zakonitost, legitimnost, i nužnost i proporcionalnost);
3. koristi od, i izazovi za, pravo na onlajn slobodu izražavanja i uvid u način na koji internet i društveni mediji funkcionišu;
4. inkluzivan i nediskriminatoran pristup uživanju prava na slobodu izražavanja; i
5. uloga novinarstva i novinara u demokratskim društvima.¹¹

Organizovanje prekograničnih obuka u saradnji s kolegama iz pravosuđa bi moglo biti od neprocenjive važnosti za sve aktere. Radionica za sudije, ili druge osobe koje rade u pravosudnom sektoru, iz OEBS-ovih participirajućih država, na primer, bi mogla dovesti do produktivne razmene iskustava i naučenih lekcija.

Primeri

Organizovanje velikih otvorenih onlajn kurseva: Od 2014. godine, više od 12.000 sudija je pohađalo velike otvorene onlajn kurseve koje je organizovao UNESCO da bi uvećao njihove znanje o pitanjima slobode izražavanja. Učesnici su s dobrodošlicom dočekali kurseve, pri čemu povratne informacije ukazuju kako im je obuka pomogla da bolje razumeju pitanja vezana za bezbednost novinara.¹²

Međunarodna razmena između eksperata na visokom nivou: Centralnoazijski pravosudni dijalog, u organizaciji Kancelarije Predstavnik OEBS-a za slobodu medija, omogućio je regionalnu i međunarodnu saradnju između uticajnih pravnika i sudija koji se retko, ili nikad, susreću.¹³ Oni razmenjuju pravna mišljenja i iskustva o najvažnijim pitanjima poput dekriminalizacije klevete i suzbijanja „govora mržnje“, štiteći pri tome slobodu izražavanja.

Lično pohađanje obuke: Od 2016. godine, više od 4.000 sudija, tužilaca, pravnika i medijskih profesionalaca uzelo je učešća u projektu [JUFREX](#) Saveta Evrope, proširujući svoje znanje o slobodi izražavanja i bezbednosti novinara u Jugoistočnoj Evropi.¹⁴

Uspostavljanje specijalnih sudova: Estonija je ustanovila specijalizovan sud za onlajn uznemiravanje gde su sudije i policijski službenici pohađali specijalnu obuku u toj oblasti.¹⁵

Resursi

- UNESCO je objavio skup alatki za [Pravne standarde za slobodu izražavanja u Africi](#) koji obuhvataju odeljak o rodno zasnovanim perspektivama u odnosu na slobodu izražavanja.¹⁶ UNESCO, je, u saradnji s Centrom za međunarodnu medijsku pomoć, takođe objavio vodič za [Međunarodne standarde za slobodu izražavanja: Osnovni vodič za praktičare u oblasti prava u Latinskoj Americi](#),¹⁷ kao i edukativni skup alatki za sudije o slobodi izražavanja, pristupu informacijama i bezbednosti novinara.¹⁸
- Zaštita prava na slobodu izražavanja prema Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima, vodič Saveta Evrope u kome se daju preporuke za bezbednost novinara.¹⁹
- Onlajn obuka u oblasti bezbednosti novinara za sudije i praktičare u oblasti prava postavlja osnove za zaštitu i krivično gonjenje zbog nasilja nad novinarima. Dostupna je [HELP onlajn platforma Saveta Evrope](#) na raznim jezicima.²⁰

› **Primeniti i promovisati najbolje prakse u pristupu pravdi, izricanju kazni i pravnim lekovima**

Kako nezavisna pravna akcija može biti traumatična i vremenski zahtevna za osobu podvrgnutu nasilju, sistem bi trebalo da postoji putem koga bi se obezbeđivalo da procesi budu brzi, i da se obezbedi pravna pomoć i lekovi.²¹ Pravni lekovi treba da budu srazmerni ozbiljnosti kršenja, i mogli bi uključiti finansijsku naknadu, kao i niz mera za rehabilitaciju žrtava i olakšavanje njihovog povratka na posao ako to tako žele.²²

Kad se razmatraju predmeti onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki, sudovi bi trebalo da uračunaju pri izricanju kazne i odgovarajućih sankcija i pravnih lekova uticaj koji je dato ponašanje imalo na slobodu izražavanja i slobodu štampe.²³ Pri izricanju kazne, sudije bi trebalo da razmotre najbolje prakse slučajeva napada na novinare kojima su se pozabavili drugi sudovi, u skladu s međunarodnim pravom ljudskih prava. Sve je značajnija jurisprudencija na koje se pravosuđe može oslanjati. To može poslužiti da se obezbedi da država i nedržavni počinioci budu jasno svesni da ne mogu postupati s nekažnjivošću bez neke mere odštete koju daju sudovi. Jedna takva mera je dosuđivanje naknade novinaru koji je doživeo povredu.²⁴

Pravosudna tela treba da promovišu, u saradnji sa specijalnim tužiocima i nezavisnim komisijama koje su ustanovili različiti akteri, podršku borbi protiv nekažnjivosti. To može obuhvatiti saradnju sa specijalnim komisijama koje prate delotvornost istraga u saradnji s nadležnim ministarstvom, medijskim organizacijama i organizacijama civilnog društva.

Primeri

Izricanje kazni: U Francuskoj, dvema osobama su izrečene uslovne šestomesečne kazne zatvora i novčane kazne od 2.000 evra zbog onlajn pretnji smrću i silovanjem. Njihova meta, jedna francuska novinarka, bila je izložena osmomesečnoj onlajn kampanji uznemiravanja.²⁵ U Irskoj, jednoj osobi je izrečena zatvorska kazna od četiri i po godine (od kojih su poslednjih 18 meseci deo uslovne kazne) zbog uznemiravanja novinarku po Zakonu o krivičnim delima bez smrtnih posledica.²⁶

Pokretanje javnih istraga: U novembru 2019. godine, pokrenuta je javna istraga o ubistvu Dafne Karuane Galicija na Malti, nakon

značajnog zagovaranja da se to desi od strane žrtvine porodice, rezolucije Parlamentarne skupštine Odbora za pravna pitanja Saveta Evrope, i pritiska drugih međunarodnih organizacija.²⁷

Dodela finansijske odštete: U Finskoj, nacionalni sud je dodelio novinarki 94.000 evra kao naknadu, uz odštetu za medicinske troškove, gubitak zarade i bezbednosti, nakon što je bila izložena onlajn uznemiravanju, uhođenju i klevetanju od strane tri pojedinca.²⁸

Pravni lekovi u građanskom postupku: U mnogim zemljama, žrtve mogu pokrenuti građanski postupak i tražiti odštetu ako je onlajn uznemiravanje ili zlostavljanje dovelo do kršenja ustavnog prava privatnog lica, na primer prema irskom zakonu.²⁹

Resursi

- Sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) možete pogledati u izveštaju Saveta Evrope [Sloboda izražavanja, mediji i novinari: Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava](#).³⁰ Takođe postoji onlajn obuka HELP Saveta Evrope na [Obrazlaganje presuda i uvod u ESLJP](#).³¹
- Evropska audiovizuelna opservatorija [IRIS Merlin baza podataka](#) uključuje korisne informacije o medijskim pravnim pitanjima, uključujući zaštitu novinara.
- Baza podataka Univerziteta Kolumbija [Globalna sudska praksa u oblasti slobode izražavanja](#), omogućava pristup stotinama

presuda iz oblasti slobode izražavanja iz celog sveta, uključujući bezbednost novinara.

- Pravni fakultet Univerziteta u Oksfordu objavio je [Izveštaj o obeštećenjima i pravnim lekovima za žrtve seksualnog i rodno zasnovanog nasilja](#) u kome se posmatra međunarodna, regionalna i nacionalna jurisprudencija.³²

› Nacionalne institucije za ljudska prava bi trebalo da se angažuju po pitanju bezbednosti novinara

Bilo da su ustanovljene kao komisija, ombudsman ili u drugoj formi, nezavisne javne nacionalne institucije za ljudska prava su u dobroj poziciji da se pozabave pitanjem bezbednosti novinara, uključujući pitanje onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki. Nezavisne javne nacionalne institucije za ljudska prava bi mogle posvetiti pažnju bezbednosti novinarki putem praćenja, edukacije i strateške komunikacije, kao i putem proučavanja žalbi, i sprečavanja kršenja ljudskih prava i zlostavljanja novinara.³³ Na primer, ove institucije imaju mandat da se bave pojedinačnim žalbama, i da posreduju između podnosilaca žalbi i tela državne uprave koje nisu ispunile svoju obavezu da zaštite ljudska prava. Pored toga, ove institucije mogu izdavati javna saopštenja; pokretati kampanje podizanja svesti javnosti; kao i objavljivati istraživanja na datu temu.

Nezavisne javne nacionalne institucije za ljudska prava se nalaze u dobrom položaju za praćenje napada na novinare, uključujući onlajn uznemiravanje i zlostavljanje. Kao nezavisne javne institucije, one su u dobroj poziciji da razviju sisteme prikupljanja podataka o opsegu i uticaju bezbednosti

novinara što bi moglo predstavljati osnovu za kreiranje javnih politika i međunarodne mehanizme, poput Ciljeva održivog razvoja.

Nezavisne javne nacionalne institucije za ljudska prava imaju u neki slučajevima kvazi-jurisdikcione nadležnosti, što ih stavlja u poziciju da preporuča i obezbede pravne lekove, ili da odigraju ulogu u alternativnim rešavanjima sporova. Takvi nepravni lekovi mogu biti dobrodošla alternativa predmetima rodno zasnovanog onlajn i oflajn uznemiravanja žena koje ne žele da ulaze u otvoren pravosudni postupak.

Poput drugih institucija, nezavisne javne nacionalne institucije za ljudska prava bi trebalo da obezbede rodno osetljiv pristup u svom radu i opredele odgovarajuće ljudske i finansijske resurse za delotvornu realizaciju takvog pristupa.

Primeri

Izrada izveštaja ombudsmana o ljudskim pravima: Ombudsman za ljudska prava Bosne i Hercegovine je izradio [Specijalni izveštaj o statusu i predmetima pretnji novinarima](#). U njemu se identifikuju glavni izazovi za bezbednost novinara, uključujući onlajn uznemiravanje i zlostavljanje, i mera u kojoj se država valjano uhvatila u koštac s ovim izazovima.³⁴

Objavljivanje izveštaja u saradnji s medijima: Litvanska Seimas kancelarija ombudsmana saraduje s medijima, a posebno s Asocijacijom regionalnih radio stanica, da bi vodio zajedničke programe o pitanjima ljudskih prava. U ovoj zajedničkoj inicijativi, radijski novinari pripremaju programski sadržaj s inputom iz

kancelarije ombudsmana. Ovakav aranžman nudi jedan forum za emitovanje sadržaja o temama vezanim za slobodu izražavanja i nasilje nad novinarima, uključujući onlajn uznemiravanje i zlostavljanje.³⁵

Resursi

- [Priručnik za nacionalne institucije za ljudska prava o ženskim pravima i rodnoj ravnopravnosti](#) OEBS-ove Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava daje korisne savete za uključivanje pitanja rodne pripadnosti u nezavisne javne nacionalne institucije za ljudska prava.³⁶

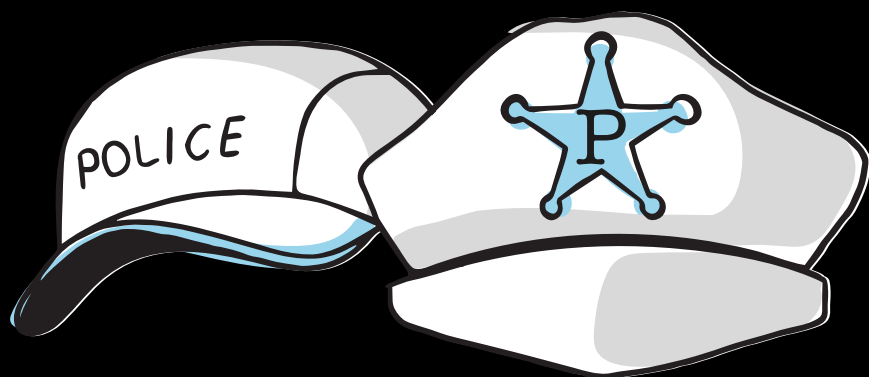
Fusnote na kraju poglavlja

- 1 UNESCO, “Intensified attacks, new defences: developments in the fight to protect journalists and end impunity”, 2019, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371487>.
- 2 William Horsley, “OSCE Safety of Journalists Guidebook”, OSCE RFoM, 2014. p. 23, <https://www.osce.org/fom/118052?download=true>.
- 3 Eleanor Gordon, “Justice and Gender, in Gender and Security Toolkit”, DCAF, OSCE, ODIHR, UN Women, 2019, https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-4%20EN%20FINAL_1.pdf.
- 4 Michelle Ferrier, “Attacks and Harassment: The Impact on Female Journalists and Their Reporting”, International Women’s Media Foundation, TrollBusters, 2018, <https://www.iwmf.org/wp-content/uploads/2018/09/Attacks-and-Harassment.pdf>. Edison Lanza, “Women Journalists and Freedom of Expression: Discrimination and gender-based violence faced by women journalists in the exercise of their profession”, IACHR, RFOE, OEA/SER.L/V/II CIDH/RELE/INF.17/17, 31 October 2018, <http://www.oas.org/en/iachr/expression/docs/reports/Women-Journalists.pdf>.
- 5 UN Sustainable Development Goal 16: Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels, 2015, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg16>.
- 6 Op. cit. endnote 3, case study 5: gender and justice reform (Bosnia and Herzegovina).
- 7 Barbara Trionfi and Javier Luque Martinez, “Newsroom Best Practices for Addressing Online Violence against Journalists: Perspectives from Finland, Germany, Poland, Spain and the United Kingdom”, IPI, in co-operation with the OSCE RFoM, June 2019, <https://newsrooms-on-the-line.ipi.media/wp-content/uploads/2019/06/IPI-report-online-harassment-06032019.pdf>.
- 8 Lorraine Andaya Serrano, “Integrating Gender in Project Design and Monitoring for the Security and Justice Sector”, in: Gender and Security Toolkit, DCAF, OSCE ODIHR, UN Women, 2019, https://dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-15%20EN%20FINAL_0.pdf.
- 9 Council of Europe, HELP Online Courses, <http://help.elearning.ext.coe.int/>.
- 10 Eduardo Bertoni, “Prevent and Punish: In search of solutions to fight violence against journalists”, UNESCO, 2015, https://en.unesco.org/sites/default/files/prevent-and-punish_bertoni.pdf.
- 11 Catalina Botero, “Guía político-pedagógica sobre la incorporación de la temática de libertad de expresión y de acceso a la información pública en la formación de operadores judiciales en América Latina”, UNESCO, 2016, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000243750>.
- 12 Rosental Calmon Alves, “Training Judges Online to Safeguard Journalists”, in the UNESCO Courier, April – June 2017, <https://en.unesco.org/courier/2017-april-june/training-judges-online-safeguard-journalists>.
- 13 OSCE RFoM, “OSCE Media Freedom Representative concludes the second Central Asia Judicial Dialogue”, March 2020, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/448045>. OSCE RFoM, “Second Expert Meeting - Central Asia Judicial Dialogue, 2020, https://www.osce.org/files/f/documents/o/e/461008_0.pdf.
- 14 “Reinforcing Judicial Expertise on Freedom of Expression and the Media in South-East Europe (JUFREX)”, Council of Europe, South-East Europe Freedom of expression (JUFREX), <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/promoting-freedom-of-expression-in-south-east-europe>.
- 15 Peter Noolander, “On the safety of journalists and other media actors, for the Conference of Ministers responsible for Media and Information Society”, Background paper on the implementation of CM/rec(2016)4, May 2020, <https://rm.coe.int/background-paper-safety-of-journalists-and-other-media-actorsfinal/168094b396>.

- 16 UNESCO, “Legal Standards on Freedom of Expression: Toolkit for the Judiciary in Africa”, 2018, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366340>.
- 17 Silvia Chocarro, “International standards on freedom of expression: A basic guide for legal practitioners in Latin America and the Caribbean”, Center for International Media Assistance, 2018, <https://www.cima.ned.org/resource/international-standards-on-freedom-of-expression-a-basic-guide-for-legal-practitioners-in-latin-america-and-the-caribbean/>.
- 18 UNESCO, “Caja de herramientas para escuelas judiciales iberoamericanas”, 2017, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000251593>.
- 19 Dominika Bychawska-Siniarska, “Protecting the Right to Freedom of Expression Under the European Convention on Human Rights”, Council of Europe, 2017, <https://rm.coe.int/handbook-freedom-of-expression-eng/1680732814>.
- 20 Council of Europe, HELP online platform, <http://help.elearning.ext.coe.int/>.
- 21 UN Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, OSCE Representative on Freedom of the Media, Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression and African Commission on Human and Peoples’ Rights (ACHPR) Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information, “Joint Declaration on Crimes against Freedom of Expression”, 25 June 2012, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/91595>.
- 22 Ibid.
- 23 Scott Griffen, “Legal Responses to Online Harassment and Abuse of Journalists: Perspectives from Finland, France and Ireland”, OSCE RFoM, March 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/413552?download=true>.
- 24 Op. cit. endnote 5.
- 25 “RSF publishes report on online harassment of journalists”, Reporters Without Borders news item, 1 August 2018, <https://rsf.org/en/news/rsf-publishes-report-online-harassment-journalists>.
- 26 Op. cit. endnote 23.
- 27 Council of Europe, Parliamentary Assembly Resolution No. 2293, “Daphne Caruana Galizia’s assassination and the rule of law in Malta and beyond: ensuring that the whole truth emerges”, 26 June 2019, <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-EN.asp?fileid=28053>.
- 28 Op. cit. endnote 2.
- 29 Ibid.
- 30 European Audiovisual Observatory, “Freedom of Expression, the Media and Journalists: Case-law of the European Court of Human Rights”, December 2017, <https://rm.coe.int/freedom-of-expression-the-media-and-journalists-iris-themes-vol-iii-de/16807c1181>.
- 31 Council of Europe, “Human Rights Education for Legal Professionals”, August 2017, <https://www.coe.int/en/web/help/-/take-the-help-free-online-course-on-reasoning-of-criminal-judgments->.
- 32 University of Oxford, “A Report on Reparations and Remedies for Victims of Sexual and Gender Based Violence”, REDRESS, January 2016, <https://rm.coe.int/freedom-of-expression-the-media-and-journalists-iris-themes-vol-iii-de/16807c1181>.
- 33 UN General Assembly, Resolution 74/157, “The safety of journalists and the issue of impunity”, 18 December 2019, <https://undocs.org/A/RES/74/157>.
- 34 The Institution of Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina, “Special Report on the Status and Cases of Threats Against Journalists in Bosnia and Herzegovina”, June 2017, https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obmudsmen_doc2017082415202346eng.pdf.
- 35 OECD, “The Role of Ombudsman Institutions in Open Government: OECD Working Paper on Public Governance No. 29”, 2018, <https://www.oecd.org/gov/the-role-of-ombudsman-institutions-in-open-government.pdf>.
- 36 OSCE ODIHR, “Handbook for National Human Rights Institutions on Women’s Rights and Gender Equality”, 2012, <https://www.osce.org/odihhr/97756?download=true>.

**Policijske
službe**

Predložene akcije

---

1. Unaprediti obuku policijskih službi u oblasti onlajn bezbednosti novinara, uz rodno osetljiv pristup;
2. Preispitati i unaprediti rodne aspekte u procenama rizika od pretnji i uznemiravanja;
3. Ojačati protokole, metode i procedure za istragu krivičnih dela počinjenih nad novinarima i protiv slobode izražavanja;
4. Proširiti dijalog i koordinaciju u pogledu bezbednosti novinara između policijskih službi, medija i građanskog društva.

4. Policijske službe

Unapređenje metoda za zaštitu i delotvorne istrage

Ovaj odeljak se bavi državnim organima koji moraju da ispune obavezu zaštite novinara i delotvorne istrage krivičnih dela protiv njih: policijske službe. Novinarke se suočavaju s posebnim rizicima u vezi sa svojim poslom, što iziskuje rodno osetljive pristupe njihovoj bezbednosti. Istraga krivičnih dela počinjenih protiv novinara u digitalnom okruženju još uvek je disciplina u razvoju. Svaki novi predlog za suzbijanje štetnih onlajn praksi bi trebalo pažljivo proceniti kako bi se osiguralo da zaštita i uživanje ljudskih prava onlajn, uključujući pravo na slobodu izražavanja i privatnost, ne budu podrivani.

U ovom odeljku se daje pregled preporuka i postojećih standarda za delotvornu istragu krivičnih dela protiv novinara (uključujući one predočene u [Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18](#)), da bi se uhvatili u koštac s rodno zasnovanim onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem novinarki. Pored toga, ovde se predlažu koraci koje policijske službe mogu minimalno preduzeti da bi se sprovele ove preporuke.

U [Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18](#) pozivaju se države da „podstaknu državne organe i policijske službe da se angažuju u aktivnostima podizanja svesti i obuke u vezi s potrebom da se osigura bezbednost novinara, i da se promoviše uključenost civilnog društva u takve aktivnosti, gde je to prikladno“.

› **Unaprediti obuku policijskih službi u oblasti onlajn bezbednosti novinara, uz rodno osetljiv pristup**

Pošto policijski službenici ne moraju nužno uvek biti svesni međunarodnih standarda ljudskih prava i bezbednosti novinara u svom svakodnevnom radu, programi obuke bi mogli odigrati konstruktivnu ulogu u pružanju pomoći da bolje razumeju prava novinara, opseg pretnji s kojima se suočavaju i alatima za reagovanje.¹ Takvi programi obuke bi trebalo da uključe nekoliko komponenti i preporuka o tome kako kreirati procedure koje ohrabruju novinarke da prijave onlajn i oflajn napade nadležnim vlastima, skupa s praksama kojima se izbegava ponovljena traumatizacija žrtve gde se produbljuje negativno iskustvo.² Opšti pogled na korišćenje, zloupotrebu i koristi od tehnologije, kao i praktični moduli s alatima i znanjem o pravnim i tehničkim aspektima, bi trebalo da prenesu različita ispoljavanja rodno zasnovanog onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, kao i specifične okolnosti pod kojima pretnje i onlajn uznemiravanje postaju krivična dela s kojima bi se trebalo pozabaviti na isti način kao sa oflajn krivičnim delima.³

Takva obuka bi trebalo da bude obavezna za sve relevantno osoblje policijskih službi, a posebno kod prijema prijava i istražitelja, i trebalo bi da tu postoje izvesni vremenski okviri za okončanje. Ravnopravnost i nediskriminacioni moduli bi trebalo da sadrže mere za suzbijanje prepreka s kojima se žene suočavaju kad pristupaju pravdi, poput strukturne i ciljane diskriminacije u krivičnom pravosudnom sistemu.

Preventivne mere su suštinski važne, kao i procedure za identifikovanje određenih rizika s kojima se novinarke suočavaju onlajn nasuprot onima s kojima se suočavaju njihovi muški parnjaci.

Policijske službe bi trebalo da dodele prioritet pretnjama životu ili fizičkom integritetu, uključujući pretnje silovanjem⁴ i druge vrste kriminalnog ponašanja onlajn s potencijalom da se ispolji oflajn.

Osoblje policijskih službi bi trebalo da se dobro upozna s praktičnim merama za prevenciju i ublažavanje negativnih efekata rodno zasnovanog onlajn uznemiravanja i zlostavljanja. Trebalo bi, na primer, da postanu svesni mogućnosti koje digitalne bezbednosne alatke nude za sprečavanje neovlašćenog pristupa novinarskim digitalnim nalogima. Vlasti bi takođe trebalo da budu svesne jedinstvenih aspekata novinarskih poslova, poput suštinski važne potrebe za zaštitom izvora i uticaja koje različite vrste uznemiravanja i zlostavljanja imaju na njihove lične i profesionalne živote.

Obuka bi trebalo da policijske službe učini svesnim istorijske i još uvek preovlađujuće tendencije da se žene krive koje su na meti rodno zasnovanog zlostavljanja i uznemiravanja. Obuka bi trebalo takođe da ukaže na teret i psihološki uticaj prijave i doslednog podnošenja takvih žalbi. Identifikovanje uzroka previđanja prijave o onlajn zlostavljanju i drugim delima koje prijavljuju novinarka bi trebalo da obezbedi inpute za stvaranje mera koje štite žene novinare od napada i sprečavaju ih.

Pored toga, policijski službenici bi trebalo da dobiju obuku i informacije o primeni mera za podršku novinarkama kada izvesno ponašanje ne prelazi prag kvalifikacije krivičnog dela.

Primeri

Obezbeđivanje onlajn obuke za policiju: Švedska policijska uprava je, u saradnji s Univerzitetom Upsala, pokrenula [onlajn obuku za policijske službenike](#) da bi se pozabavila krivičnim delima počinjenim iz mržnje, potom slobodom govora, slobodom štampe i osnovnim pravima i slobodama novinara, lidera javnog mnjenja i političara.⁵

Objavljivanje priručnika za policiju: [Priručnik kanadskog ministarstva pravde za policiju i tužioce u oblasti krivičnih dela uznemiravanja](#) ukazuje na različite vrste uznemiravanja koje se dešava onlajn i različite zakone i procedure koji se mogu slediti radi istrage takvih dela.⁶

Resursi

- Priručnik za obuku o [Slobodi izražavanja i javnom redu](#), koji je objavio UNESCO, ima za cilj da opremi pripadnike bezbednosnih snaga alatkama za održavanje javnog reda poštujući ljudska prava i slobodu izražavanja, i takođe garantujući bezbednost novinara.⁷ Priručnik se koristi u radionicama i na kursovima obuke u okviru implementacije Akcionog plana Ujedinjenih nacija za bezbednost novinara u mnogim zemljama, uključujući Kazahstan, Kirgistan, Tadžikistan i Uzbekistan.⁸
- Da bi pomogao policijskim službama da bolje istraže onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinarki, organizacija ČLAN 19 je pripremila kratak prikaz politike: [Istraživanje onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki](#).⁹

› **Preispitati i unaprediti rodne aspekte u procenama rizika od pretnji i uznemiravanja**

Diskriminacija i nejednakost s kojima se žene suočavaju oflajn se često repliciraju u onlajn sferi. Nadležne policijske vlasti bi trebalo da budu svesne ovih okolnosti, posebno u slučajevima gde su novinari glasni i raskrinkavaju ponašanje suprotno društvenim normama i rodne stereotipe koji ih mogu dovesti u dodatni rizik.

Nadležne policijske vlasti bi trebalo da sveobuhvatno preispitaju procedure i mere koje primenjuju za evaluaciju nivoa rizika onlajn i oflajn pretnji novinarima. Ovakvo preispitivanje bi trebalo da obuhvati nivo rizika dodeljen različitim vrstama pretnji koje nisu nužno kategorisane kao kriminalno ponašanje, kako onlajn, tako i oflajn, uključujući vezu između te dve sfere. Takva sveobuhvatna revizija bi trebalo da generiše prakse s ciljem razvoja protokola – koga bi činio skup metoda, procedura i standarda koji usmeravaju učinak vlasti – za istragu i reagovanje na pretnje i rizike s kojima se suočavaju novinari.¹⁰

Svi izveštaji o pretnjama policijskih službenika bi trebalo da obuhvate detaljan opis procene i preporučene mere, kao i sva činjenična, kontekstualna i rodna razmatranja novinara i specijaliste za rodna pitanja, ukoliko postoji, koji zajedno vode procenu ili istragu.

Procene rizika bi trebalo da imaju odeljak gde bi se uneli i razmatrali bihevioralni obrasci i rodni aspekti incidenta, poput stereotipa, diskriminacije, netolerancije, seksualizovanih pretnji i zastrašivanja. Ovu informaciju treba koristiti za utvrđivanje sledećih akcija i da bi se unapredio skup podataka povezan s različitim ispoljavanjima onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki.

Policijske funkcije mogu doprineti boljem razumevanju i razvoju reakcija politike na onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinarki. Vlasti bi trebalo da povere ili podrže prikupljanje podataka i analizu podataka povezanih s ovim pitanjem.¹¹ Ovaj rad bi mogao da vodi i jača preventivne i istražne reakcije, strogo poštujući obaveze zaštite podataka i standarde zaštite privatnosti. Novinari koji prijave incident bi trebalo da jasno budu informisani o korišćenju i obradi njihovih podataka, kao i o pravnim lekovima kojima mogu pristupiti u slučaju kršenja ili zloupotreba.

Primeri

Uspostavljanje protokola za procenu pretnji i rizika: S ciljem razvoja protokola koji će poslužiti kao model za procenu rizika,¹² i poboljšanja zajedničkim naporima reagovanja nadležnih policijskih vlasti u slučaju novinara koji se suočavaju s određenim rizicima u vezi sa svojom poslom, Specijalni izvestilac Ujedinjenih nacija za vansudska, preka i proizvoljna pogubljenja je pozvao države da podrže skup dobrih praksi u istrazi, proceni i/ili reagovanju na pretnje i rizike po novinare. Takvi protokoli moraju uključiti digitalne i tehnološke pojmove pretnji i rizika s kojima se suočavaju novinari.

› Ojačati protokole, metode i procedure za istragu krivičnih dela počinjenih nad novinarima i protiv slobode izražavanja

Jačanje istraga o napadima na novinare je od vrhunske važnosti za hvatanje u koštac s nekažnjivošću, ali, kad se to čini, važno je uključiti rodno zasnovan pristup koji reaguje na različite manifestacije, uticaje i rizike s kojima se žene suočavaju nasuprot muškarcima.¹³

Rešavanje pitanja nekažnjivosti za krivična dela protiv novinara iziskuje prilježne, nepristrasne i delotvorne istrage s ciljem utvrđivanja istine, i gonjenje, hapšenje, krivično gonjenje, i konačno kažnjavanje svih učinilaca krivičnih dela protiv novinarki.¹⁴

Jedna od mera koje bi nadležne policijske vlasti trebalo da prihvate jeste stvaranje posebnih jedinica unutar policije i tužilaštava za istragu krivičnih dela protiv novinara, ili ustanovljavanje bilo kakvih sličnih i adekvatnih akcionih planova koji omogućavaju utvrđivanje prioriteta i specijalizaciju istrage krivičnih dela protiv novinara. Ove jedinice ili specijalne akcije bi trebalo da zasnivaju svoje delovanje na metodama, procedurama ili protokolima razvijenim kroz zajedničke dobre prakse.

Potom, policijske službe bi trebalo da dobiju dovoljno resursa radi dodeljivanja prioriteta procenama rizika i istragama krivičnih dela protiv novinarki. Pored toga, trebalo bi da dobiju kapacitet za razvoj specijalizovanog skupa standarda, procedura i protokola kojima bi se osiguralo da istraga krivičnih dela protiv novinara obuhvati, po pravilu, iscrpljivanje jedne linije istrage u vezi sa novinarskom aktivnošću žrtve. Kad policijske službe odluče da ne prate i ne iscrpe ovu liniju istrage, trebalo bi tada da obrazlože ovu odluku u pisanoj formi, kao i da je odobri viši zvaničnik. U predmetima koji se tiču novinarki, treba ukazati na rodno zasnovana razmatranja okolnosti u izveštaju.

Kad pretnje i onlajn uznemiravanje postanu krivična dela s kojima bi trebalo postupati na isti način kao i sa oflajn krivičnim delima, nadležne policijske vlasti bi trebalo da evaluiraju svoje postojeće protokole istrage i preventivne mere da bi identifikovale najbolje prakse i naučene lekcije iz svih merodavnih procedura za sprečavanje i istragu ovih krivičnih dela. Takva evaluacija može imati samo koristi od učešća organizacija i eksperata koji rade sa zlostavljanim pojedincima, kao i s novinarkama koje su naišle na prepreke u pristupu krivičnom pravosudnom sistemu.

Primeri

Pružanje pravosudnih smernica na visokom nivou: Kraljevsko tužilaštvo Ujedinjenog kraljevstva Velike Britanije i Severne Irske dalo je smernice za odluke u predmetima vezanim za poruke poslate putem društvenih medija u svojoj publikaciji iz 2018. godine [Društveni mediji – Smernice za krivično gonjenje u predmetima vezanim za poruke poslate preko društvenih medija](#), koja sadrži razjašnjenje o tome kakve bi poruke poslate putem društvenih medija se mogle smatrati krivičnim delima.¹⁵

Dodeljivanje posebne odgovornosti: Policija na Kosovu je svom Odeljenju za teška krivična dela dala zadatak da istražuje napade i pretnje novinarima. U jednoj povezanoj meri, Osnovni sud u Prištini je imenovao koordinatora za predmete novinara.¹⁶

Resursi

- Jedan broj organizacija civilnog društva, zajedno s javnim tužilaštvom, usvojio je poseban protokol za istraživanje krivičnih dela protiv slobode izražavanja u Meksiku. Tu su sadržani operativni standardi istrage i prikupljanje dokaza, saradnja s različitim nadležnim vlastima, mere za usmeravanje i povezivanje osoba koje su na meti s nadležnim službama.¹⁷
- U kratkom prikazu politike organizacije ČLAN 19, [Istraživanje onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki](#), se proučava delokrug obaveza države da rešava problem onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki, kao i da vodi delotvornu istragu o onlajn uznemiravanju i zlostavljanju.¹⁸

› **Proširiti dijalog i koordinaciju u pogledu bezbednosti novinara između policijskih službi, medija i građanskog društva**

Da bi se izgradilo poverenje javnosti u vladavinu prava i da bi se delotvorno uhvatili u koštac s rodno zasnovanom diskriminacijom, nadležne policijske vlasti bi trebalo da promovišu, olakšavaju i podstiču koordinaciju između policije, tužilaca, medijskih organizacija i civilnog društva. Od suštinske je važnosti da novinari koji su postali meta za onlajn i/ili oflajn krivična dela prijave to krivično delo policiji.

Dijalozi između ovih strana bi trebalo da se usredsrede na rešavanje uzroka nekažnjivosti za krivična dela protiv novinara i ulogu tehnologije kako u uživanju ljudskih prava, tako i u stvaranju rizika po prava novinara. Ovi dijalozi bi trebalo da se odvijaju uz zajedničko razumevanje svih kako je ključno imati input od onih koji su napadnuti, i od grupa koje podržavaju osobe koje su iskusile onlajn uznemiravanje i zlostavljanje, kad policijske službe žele da osmisle, razviju ili primene procedure kojima se suzbijaju diskriminatorne prakse i strukturne prepreke. Koordinacija među učesnicima bi trebalo da pomogne razvoj novih, ili ojača postojeće, metode i procedure za obezbeđivanje polaganja računa i zadovoljenja pravde.

Nadležne policijske službe bi takođe mogle da učestvuju u međunarodnim inicijativama saradnje, poput onih koje organizuje Kancelarija UN-a za narkotike i kriminal (engl. UNODC), ili, na primer, onih koje vodi Komisija za prevenciju kriminala i krivično pravosuđe, jer nude prostor za razmenu ekspertize, iskustva i informacija o praksama krivičnog pravosuđa i prevenciji krivičnih dela protiv novinara. Civilno društvo i medijski sektor bi takođe trebalo da budu uključeni u ove inicijative.

Primeri

Saradnja radi unapređenja istraga: Holandska policija i tužilaštvo, zajedno s holandskim udruženjem glavnih i odgovornih urednika, složili su se da unaprede istrage napada na novinare, uključujući sprovođenje mera poput sistematskog zavođenja predmeta, dajući napadima na novinare visok prioritet i učinivši informacije namenjene žrtvama transparentnijim i pristupačnijim.¹⁹

Uspostavljanje zajedničkog osnova za interakciju: Evropski centar za štampu i medijsku slobodu (engl. ECPMF) je kreirao resurs policecodex.eu na internetu radi poboljšanja saradnje između policije i medija.²⁰ Kodeks sadrži osam smernica za policiju o tome kako da reaguje, postupa i saraduje s novinarima. Osam smernica se bave najrelevantnijim konfliktima u Evropi između dve profesionalne grupe, prema nalazima ECPMF-a.

Olakšavanje zajedničke obuke radi unapređenja dijaloga: UNESCO olakšava vođenje strukturisanih dijaloga i radionica za policijsko osoblje i novinare u različitim zemljama, poput Ukrajine, Nepala, Tunisa, Senegala, Tanzanije, Somalije i Burkin Faso.²¹

Pozivanje više aktera da učestvuju u dijalogu: Komisija UNODC-a za prevenciju kriminala i krivično pravosuđe organizuje dijaloge o bezbednosti novinara koji uključuju predstavnike iz vlade i civilnog društva.²²

Obezbeđivanje obuke usredsređene na problem uz potencijalne mete: OEBS-ovo transnacionalno odeljenje za pretnje je obučilo policiju u Jermeniji da poboljša svoj dijalog s civilnim društvom tokom demonstracija, uključujući posvećivanje posebne pažnje ženama demonstrantima.²³

Resursi

- Nakon niza seminara policijskih zvaničnika i novinara u Ukrajini, UNESCO je objavio izveštaj i video zapis da bi podelio s ostalima njihovo iskustvo.²⁴

Fusnote na kraju poglavlja

- 1** UN Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, OSCE Representative on Freedom of the Media, Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression and African Commission on Human and Peoples' Rights (ACHPR) Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information, "Joint Declaration on Crimes against Freedom of Expression", 25 June 2012, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/91595>.
- 2** UN General Assembly Resolution 74/157, "The safety of journalists and the issue of impunity", 18 December 2019, <https://undocs.org/A/RES/74/157>.
- 3** OSCE RFoM, "Communiqué on the growing safety threat to female journalists online", 6 February 2015, <https://www.osce.org/fom/139186?download=true>.
- 4** "New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists", OSCE RFoM, 2016, <https://www.osce.org/fom/220411>.
- 5** Council of Europe, "How to protect journalists and other media actors? Implementation Guide to selected topics under the Protection and Prosecution pillars of the Guidelines of Recommendation CM/Rec(2016)4 on the protection of journalism and safety of journalists and other media actors", DGI(2020)11, 2020, p. 21, <https://rm.coe.int/safety-implementation-guide-en-16-june-2020/16809ebc7c>.
- 6** "A Handbook for Police and Crown Prosecutors on Criminal Harassment", Government of Canada, Department of Justice, <https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/cj-jp/fv-vf/har/part1.html#cybstalk>.
- 7** UNESCO, Freedom of Expression and Public Order: Training manual, Tunis, 2015, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000231305>.
- 8** "Almaty Training on Freedom of Expression and Public Order", UNESCO news item, 9 December 2019, <https://en.unesco.org/news/almaty-training-freedom-expression-and-public-order>.
- 9** ARTICLE 19, "Investigating online harassment and abuse of women", 2020, <https://www.article19.org/https://www.article19.org/wp-content/uploads/2020/10/Gender-Paper-Brief-3-.pdf>.
- 10** UN Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, "Investigation of, accountability for and prevention of intentional State killings of human rights defenders, journalists and prominent dissidents", A/HRC/41/CRP.1, 19 June 2019, https://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/41/36.
- 11** OSCE RFoM, "Recommendations following the Expert Meeting New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists", 17 September 2015, <https://www.osce.org/fom/193556?download=true>.
- 12** Op. cit. endnote 10.
- 13** Op. cit. endnote 1.
- 14** UN General Assembly, Resolution 39/6, "The safety of journalists", 27 September 2018, <https://undocs.org/A/HRC/RES/39/6>.
- 15** "Social Media - Guidelines on prosecuting cases involving communications sent via social media", The Crown Prosecution Service, <https://www.cps.gov.uk/about-cps>.
- 16** Petrit Çollaku, "Kosovo Indicators on level of media freedom and journalists' safety", Association of Journalists of Kosovo, 2018.
- 17** Procuraduría General de la República, Estados Unidos Mexicanos, "Protocolo homologado de Investigación de delitos cometidos contra la libertad de expresión", October 2018, https://www.gob.mx/cms/uploads/attachment/file/444272/Protocolo_homologado_de_investigacion_de_delitos_cometidos_contra_la_libertad_de_expresion.pdf.
- 18** ARTICLE 19, "Investigating online harassment and abuse of women", 2020, <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2020/10/Gender-Paper-Brief-3-.pdf>.

- 19** “Agreement of the Steering Group on Aggression and violence against journalists” (Unofficial translation by Tarlach McGonagle), The Hague, 2018, <https://www.ivir.nl/publicaties/download/Agreement-of-the-Steering-Group-on-Aggression-and-violence-against-journalists-EN-translation.pdf>. All information related to the safety “mechanism” in The Netherlands is now available in this website, in Dutch: <https://www.persveilig.nl/>.
- 20** The European Centre for Press and Media, The Press Freedom Police Codex, <https://police-codex.eu/>.
- 21** “UNESCO partners with Tunisian Ministry of the Interior to improve safety of journalists”, UNESCO news item, 2019, <https://fr.unesco.org/news/!%E2%80%99unesco-et-le-minist%C3%A8re-de-l%E2%80%99int%C3%Agrieur-de-la-tunisie-coop%C3%A8rent-pour-am%C3%Agliorer-la-s%C3%Agcurit%C3%Ag-des>.
- 22** “The Safety of Journalists: Report on UNODC CCCPCJ Side-Event”, Academic Council of the United Nations System, 7 July 2014, <https://acuns.org/the-safety-of-journalists-report-on-unodc-cccpcj-side-event/>.
- 23** “The Safety of Journalists: Report on UNODC CCCPCJ Side-Event”, Academic Council of the United Nations System, 7 July 2014, <https://acuns.org/the-safety-of-journalists-report-on-unodc-cccpcj-side-event/>.
- 24** “Film on the training of Ukrainian law enforcement officers on freedom of expression & safety of journalists”, UNESCO news item, 11 April 2018, <https://en.unesco.org/news/film-training-ukrainian-law-enforcement-officers-freedom-expression-safety-journalists>.

Međuvladine organizacije

Predložene akcije

---

1. Uvrštavanje rodno osetljivih pristupa u standarde ljudskih prava i mehanizme za bezbednost novinara;
2. Podržati države u prevazilaženju jaza u implementaciji međunarodnih standarda za bezbednost novinara;
3. Pomoći da se uveća količina podataka i istraživanja na koje bi se oslanjale inicijative za onlajn bezbednost novinarki;
4. Utvrditi prioritete za saradnju i koordinaciju aktera radi ostvarivanja snažnijeg uticaja.

5. Međuvladine organizacije

Od postavljanja standarda do pružanja pomoći državama

Bilo da su globalne po svojoj prirodi, poput Ujedinjenih nacija (UN), ili da su regionalne, poput Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS), međuvladine organizacije mogu igrati važnu ulogu u jačanju međunarodnih standarda ljudskih prava, uključujući ona koja imaju uticaja na bezbednost novinarki. Međuvladine organizacije mogu pomoći svojim članicama u uspostavljanju ovih standarda na nacionalnom nivou. U ovom odeljku se iznose odabrane predložene akcije koje međuvladine organizacije mogu preduzeti radi jačanja svojih aktivnosti u pogledu onlajn bezbednosti novinarki.

U [Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18](#) pozivaju se države da „u potpunosti saraduju s Predstavnikom OEBS-a za slobodu medija, uključujući po pitanju bezbednosti novinara“ i da “podstiču Predstavnikovo kontinuirano zagovaranje i promovisanje bezbednosti novinara u svim državama članicama OEBS-a, u skladu sa svojim mandatom“.

› Uvrštavanje rodno osetljivih pristupa u standarde ljudskih prava i mehanizme za bezbednost novinara

Broj međunarodnih standarda i obaveza u vezi s bezbednošću novinara se povećao u proteklim godinama, a na novinarkama je posebno bilo težište u mnogima od ovih tekstova. Rezolucije UN-a i preuzete obaveze u odnosu na UNESCO su, na primer, progresivno ukazivali

na potrebu rešavanja problema određenih pretnji s kojima se suočavaju novinarke oflajn i onlajn. Regionalne organizacije, poput OEBS-a, takođe su integrisale pitanje bezbednosti novinarki u sopstvene tekstove o bezbednosti novinara.

Veća pažnja posvećena ovom pitanju predstavlja pozitivan pomak u razmišljanju o bezbednosti novinarki kao sastavnog dela bezbednosti novinara i slobode izražavanja. Još uvek je neophodno, međutim, raditi na sveobuhvatnom rodno osetljivom pristupu kod svih standarda, pristupu putem koga se ne samo unapređuje zaštita novinarki, već se novinarke i osnažuju. Naravno, ženski glasovi treba da budu deo ovog procesa.

Postoji mnoštvo UN-ovih i regionalnih mehanizama za zaštitu ljudskih prava, i drugih inicijativa, koji se bave pitanjem bezbednosti novinara. Nažalost, nemaju svi ti mehanizmi u potpunosti integrisan rodno osetljiv pristup, ili ne reaguju na to kako onlajn uznemiravanje i zlostavljanje utiče na rad i život novinara, niti kako bi se ovaj problem mogao rešavati. Koordinirane inicijative, poput [UN-ovog plana akcije za bezbednost novinara i pitanje nekažnjivosti](#) i UN-ovih kontakt osoba za bezbednost novinara, bi se mogle iskoristiti za jačanje rodno zasnovanog pristupa.

Povrh toga, ima prostora za postojeće mehanizme za ljudska prava unutar međuvladinih organizacija – koji pružaju neku vrstu brzog reagovanja na kršenja ljudskih prava – radi posvećivanja veće pažnje na pitanje onlajn bezbednosti novinarki. Tela međuvladinih organizacija bi takođe mogla razmotriti stvaranje novih mehanizama za brzo reagovanje, u znak priznanja ozbiljnosti narastajućih pretnji novinarkama.

Primeri

Ispunjavanje onoga o čemu se usaglasila Generalna skupština UN-a: Na primer, [Rezolucija Generalne skupštine UN-a br. 74/157](#) postavila je standard za uvođenje „rodno osetljivih“ pristupa svim preventivnim i zaštitnim merama, istražnim postupcima i krivičnim gonjenjem zbog nasilja nad novinarima.¹ Međuvladine organizacije bi trebalo da primenjuju iste standarde.

Podrška nezavisnim funkcijama međuvladinih organizacija za bezbednost novinara: Mandat Predstavnik OEBS-a za slobodu medija iz 1997. glasi: „on ili ona će vršiti funkciju ranog upozoravanja. On/ona će se uhvatiti u koštac s ozbiljnim problemima prouzrokovanim, inter alia, opstrukcijom medijskih aktivnosti i nepovoljnim uslovima rada za novinare.”² Svakodnevni posao Predstavnik za slobodu medija uključuje procenu slučajeva i skretanje pažnje na njih. OEBS je sprovodio rodno ujednačavanje od 2004. godine.³ Kancelarija Predstavnik OEBS-a za slobodu medija je pokrenula projekat za onlajn bezbednost novinarki (#SOFJO) 2015. godine,⁴ i u [Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18 o bezbednosti novinara](#) se priznaju konkretni rizici s kojima se suočavaju novinarke, i pozivaju se države članice da javno osude oflajn i onlajn napade na novinarke.⁵

Resursi

- OEBS je objavio nekoliko [vodiča](#) o tome kako integrisati rodno zasnovane pristupe u različite vrste inicijativa i događaja koji pomažu OEBS-u da obezbedi rodno zasnovan pristup svom poslu. Polugodišnji [izveštaji Predstavnik za slobodu medija Stalnom](#)

[savetu OEBS-a](#) ukazuju na slučajeve i pretnje medijskoj slobodi tokom svakog perioda izveštavanja.⁶

- Preporuke o tome kako uvrstiti rodnu perspektivu u sve politike i programe sistema UN-a su dostupne u [Rezoluciji UN-a br. 2019/2](#) Ekonomskog i socijalnog saveta, koji daje preporuke.⁷
- U vodiču organizacije ČLAN 19, [Okončavanje nekažnjivosti: Postupanje po standardima UN-a za bezbednost novinara](#), se iznosi kratak pregled postojećih obaveza, i on sadrži odeljak o analizi rodno osetljivih pristupa međunarodnim standardima bezbednosti novinara.⁸
- [IFEX mreža 5-minutnih objašnjenja](#) je alatka koja će pomoći da se demistifikuju međunarodni standardi bezbednosti novinara.⁹

› **Podržati države u prevazilaženju jaza u implementaciji međunarodnih standarda za bezbednost novinara**

U pogledu međunarodnih standarda, goruće pitanje je često kako ih pretočiti u stvarnost i sprečiti da ostanu samo prazne reči. Povećavajući neposrednu podršku, pomoć i ekspertizu koje nude državama, međuvladine organizacije bi mogle pomoći u konkretnoj primeni standarda za rodno zasnovano onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinarki. Jedan od načina bi mogao biti razvoj pravne analize postojećeg zakonodavstva primenjivog na slučajeve pretnji i nasilja nad novinarima i davanje preporuka shodno tome.

Međuvladine organizacije takode podržavaju dobre prakse u pogledu ključnih pitanja za onlajn bezbednost novinarki, poput smernica za istragu slučajeva uznemiravanja i zlostavljanja, zaštitnih mehanizama i mera koje utiču na smanjenje onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki. Saradnja i pružanje podrške nacionalnim i podnacionalnim nadležnim organima u istragama je još jedan produktivan način da se pomogne državama.

Dodatni aspekt podrške koju međuvladine organizacije mogu pružiti tiče se izgradnje kapaciteta javnih službi koje se bave pitanjima povezanim s bezbednošću novinara, onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem, i rodno zasnovanim pristupima. Svi napori međuvladinih organizacija usmereni na izgradnju ekspertize među državnim akterima, poput vodiča za ljudska prava ili priručnika za obuku, moraju obuhvatiti odeljke o pravu na slobodu izražavanja, onlajn i oflajn bezbednost novinara, i snažnim rodno zasnovanim pristupima.

Vreme izbora je često opterećeno povećanim nivoom zastrašivanja i nasilja nad novinarima, uključujući onlajn agresivnost.¹⁰ Ovi napadi podrivaju pristup građana informacijama uoči i za vreme glasanja. Međuvladine organizacije mogu podržati analizu nasilja nad novinarima, uključujući rodno zasnovano onlajn uznemiravanje i zlostavljanje, putem misija za posmatranje izbora. Ostale posmatračke i preventivne mere bi trebalo preduzeti znatno pre samo izbornog perioda, kako se napadi na novinari umnožavaju.

Primeri

Objavljivanje izveštaja o dobrim praksama: Kancelarija Predstavnik OEBIS-a za slobodu medija je objavila i dala svoj doprinos izradi

nekoliko izveštaja o onlajn bezbednosti novinarki, uključujući analizu dobrih praksi i preporuka u ovoj oblasti. Informacije su dostupne na [SOFJO internet stranici](#).¹¹

Specijalni izvestilac UN-a za nasilje nad ženama, njegove uzroke i posledice je objavio izveštaj o [Suzbijanju nasilja nad novinarkama](#) u kome se iznose konkretne preporuke Ujedinjenim nacijama i državama članicama o tome kako se uhvatiti u koštac s problemom nasiljem nad novinarkama.¹²

Uvrštavanje rodno zasnovanih pristupa u izveštaje i analize: U izveštaju o [Bezbednosti novinara koji pokrivaju proteste](#), UNESCO je sproveo međusektorsku analizu, uzimajući u obzir rodnu pripadnost i različitost kao faktore. U izveštaju se predočavaju dobre prakse, poput obuke policije i bezbednosne mere koje sâmi novinari mogu preduzeti, kao i preporuke za unapređenje bezbednosti novinara kada izveštaju s protesta.¹³

Objavljivanje dubinskih izveštaja: Specijalni izvestilac Interameričke komisije za ljudska prava (engl. IACHR) za slobodu izražavanja objavio je opsežan izveštaj o novinarkama i slobodi izražavanja koji sadrži brojne preporuke o tome kako unaprediti onlajn i oflajn bezbednost novinarki.¹⁴

Vodiči koji postavljaju standarde: [Vodič za bezbednost novinara](#) Predstavnik OEBS-a za slobodu medija pruža opšte smernice državama članicama o tome kako unaprediti bezbednost novinara.¹⁵ Buduće ažurirane verzije ovog vodiča bi trebalo da sadrže detaljne odeljke o bezbednosti novinarki.

Sprovođenje pravne analize: Kancelarija OEBS-a za demokratske institucije i ljudska prava (engl. ODIHR) redovno sprovodi [pravne analize](#) različitih pitanja, uključujući nasilje nad ženama, u OEBS-ovom regionu, kao i međunarodne i regionalne specijalne izveštioce i mandate o slobodi izražavanja.

Umetanje bezbednosti novinara u inicijative vezane za upravu: U 2012. godini, ODIHR je objavio priručnik o monitoringu medija za izborne posmatračke misije. Slične publikacije, ili njihove ažurirane verzije, bi mogle sadržati preporuke o tome kako razvrstati podatke prema rodnoj pripadnosti, uz analizu onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinara i posledičnog uticaja na slobodne izbore.¹⁶

Uvrštavanje rodno zasnovanih pristupa u Ciljeve održivog razvoja: Publikacija organizacije UN Žene, [Podsticanje rodno osetljive implementacije Agende 2030 za održivi razvoj](#) je dobar primer šire inicijative za jačanje rodno osetljive primene međunarodnih standarda.¹⁷

Preispitivanje postojećih zaštitnih mehanizama: Kancelarija Komesara UN-a za ljudska prava je sprovela dubinsku analizu zaštitnih mehanizama u Meksiku i ponudila je spisak od preko 100 preporuka za njihovu delotvornu i rodno osetljivu implementaciju.¹⁸

Praćenje istraga krivičnih dela protiv novinara: Specijalni tim bez predsedana za praćenje istrage ubistva tri novinara na granici Ekvadora i Kolumbije su osnovale dve države i Specijalni izveštilac za slobodu izražavanja Interameričke komisije za ljudska prava, što predstavlja dobar primer načina na koji međuvladine organizacije mogu pratiti istrage krivičnih dela protiv novinara.¹⁹

› Pomoći da se uveća količina podataka i istraživanja na koje bi se oslanjale inicijative za onlajn bezbednost novinarki

U mnogim zemljama različiti akteri prikupljaju na različite načine podatke o bezbednosti novinara, ali oni ne odlikavaju uvek rodno zasnovane razlike. Međuvladine organizacije mogu odigrati važnu ulogu u pogledu različitosti i standardizacije u prikupljanja podataka pri pružanju podrške pristupu koji obuhvata snažniju rodno zasnovanu analizu u prikupljanju podataka i istraživanju. Time bi se pružio doprinos Ciljevima održivog razvoja, posebno Cilju 5 o rodnoj ravnopravnosti i Cilju 16 o miru, pravdi i jakim institucijama.

Globalna i regionalna istraživanja i studije, posebno one koje obuhvataju prikupljanje dobrih praksi, dragocena su za unapređenje onlajn bezbednosti novinarki i pružanje iznijansiranih preporuka državama i drugim relevantnim akterima. Poželjno je da se takve studije sprovedu u saradnji s akademskim institucijama i organizacijama civilnog društva, i da je najbolje da se izveštaji distribuiraju široko i pod okolnostima gde se o rešenjima za onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinarki može raspravljati. Time se podupiru aktivnosti podizanja svesti, koje zauzvrat mogu biti dobar način za mobilizovanje ključnih igrača za bezbednost novinarki na nacionalnom nivou. Kada su ograničene u pogledu vremena i budžeta, međuvladine organizacije bi trebalo da se usredsrede na donosiocel odluka kao svoju primarnu ciljnu grupu.

Primeri

Podizanje svesti o potrebi za tačnim i kontinuiranim istraživanjem:

Kancelarija Predstavnikael OEBS-a za slobodu medija pokrenula je inicijativu usredsređenu na [Onlajn bezbednost novinarki \(SOFJO\)](#),

koja obuhvata celovečernji dokumentarni film „Mračno mesto“.²⁰ Film je prikazan na mnogim događajima širom sveta i na univerzitetima. U 2019. godini, Kancelarija Predstavnik OEBS za slobodu medija održala je #SOFJO konferenciju o [Povećanju prilika za slobodu izražavanja i medijski pluralizam](#).²¹

Monitoring i širenje znanja zasnovanog na podacima i istraživanju: [Izveštaj generalnog direktora UNESCO-a o bezbednosti novinara i opasnosti od nekažnjivosti](#)²² i [Izveštaj o svetskim trendovima u slobodi izražavanja i medijskom razvoju](#) prate nasilje nad novinarima i sadrže podatke u vezi s istragama o ubistvima i nekažnjivosti. U Izveštaju o svetskim trendovima se takođe beleže rodno zasnovane pretnje novinarkama.²³

Deljenje nalaza i dobrih praksi, i sugerisanje mogućih odgovora: U 2017. godini, Međunarodni program UNESCO-a za razvoj komunikacija (engl. IPDC) je objavio kolekciju dobrih praksi različitih aktera u oblasti bezbednosti novinara koja može predstavljati osnov za buduće inicijative u ovoj oblasti. Publikacija [Napad na jednog je napad na sve](#) sadrži primere odgovora koje su razvile nevladine organizacije i medijski praktičari na onlajn i oflajn pretnje novinarkama.²⁴ IPDC je takođe objavio analitički izveštaj o [IPDC-ovoj ulozi u unapređenju bezbednosti novinara: Put napred](#), koji obuhvata preporuke za osnaživanje rodno zasnovanog pristupa.²⁵

Obaveštavanje aktera o najnovijim vestima: UNESCO objavljuje dvomesečni [bilten vesti](#) o sprovođenju UN-ovog Plana akcije za bezbednost novinara i pitanje nekažnjivosti koji sadrži najnovije informacije o međunarodnim standardima, nacionalnim politikama, istraživanju, inicijativama civilnog društva i druge relevantne vesti o bezbednosti novinara.²⁶

› **Utvrđiti prioritete za saradnju i koordinaciju aktera radi ostvarivanja snažnijeg uticaja**

Područne kancelarije međuvladinih organizacija često nemaju dovoljno znanja o unutrašnjem funkcionisanju medijskog sektora kao i razumevanja neophodnih pristupa bezbednosti novinarki. Da bi se ostvarilo delotvorno poboljšanje bezbednosti novinara, urgentno je potrebno više ekspertize o rodnim pitanjima u vezi s medijima i novinarstvom i međunarodnim standardima ljudskih prava.

Misije na terenu međuvladinih organizacija i nacionalni timovi bi trebalo da budu bolje opremljeni, kao i da poseduju specijalizovano znanje radi podrške delotvorne implementacije međunarodnih standarda na nacionalnom nivou. Za osoblje međuvladinih organizacija bi se, na primer, mogla obezbediti obuka o bezbednosti novinara i rodnoj ravnopravnosti.

Pitanje bezbednosti novinara je postalo ključno za različita tela UN-a i regionalne organizacije. Jačanje koordinacije i razmena informacija među njima, kako na međunarodnom, tako i na nacionalnom nivou, bi povećala konačni uticaj.

Međuvladine organizacije bi takođe trebalo da stvaraju prilike za saradnju s međunarodnim i regionalnim inicijativama koje predvode države i bave se unutar svog mandata pitanjem bezbednosti novinara.

Primeri

Zajednički nastup: Od 1999. godine, nosioci specijalnog mandata za slobodu izražavanja i medijsku slobodu iz OEBS-a, UN-a, Organizacije američkih država i Afričke komisije za ljudska prava i prava naroda objavljuju svake godine zajedničku deklaraciju u kojoj iznose preporuke o tome kako prevazići određene izazove u vezi s pravom na slobodu izražavanja.²⁷

Izgradnja saveza između međuvladinih organizacija kad postoji potreba za tim: Kancelarija Predstavnik OEBS-a za slobodu medija i Komesar za ljudska prava Saveta Evrope objavljuju zajedničke izjave, uključujući one o suzbijanju rodno zasnovanog onlajn nasilja.²⁸

Redovna koordinacija vašeg rada s drugim nevladinim organizacijama: UNESCO predvodi mrežu UN-ovih kontakt punktova za bezbednost novinara koja koordinira implementaciju Plana akcije UN-a za bezbednost novinara i pitanje nekažnjivosti između 14 agencija i tela UN-a. UN Žene, koja može podržati rodno osetljiv pristup ovom poslu, je među agencijama koje su u mreži.²⁹

Fusnote na kraju poglavlja

- 1 UN General Assembly, Resolution 74/157, “The safety of journalists and the issue of impunity”, 18 December 2019, <https://undocs.org/A/RES/74/157>.
- 2 OSCE, Permanent Council Decision No. 193, “Mandate of the OSCE Representative on Freedom of the Media”, PC.DEC/193, 5 November 1997, <https://www.osce.org/pc/40131>.
- 3 OSCE, Ministerial Council Decision No. 14/04, “2004 OSCE Action Plan for the Promotion of Gender Equality”, 7 December 2004, <https://www.osce.org/files/f/documents/7/d/23295.pdf>.
- 4 OSCE RFoM project on the Safety of Female Journalists Online (#SOFJO), launched in 2015, <https://www.osce.org/fom/sofjo>.
- 5 OSCE, Ministerial Council Decision No. 3/18, “Safety of Journalists”, 7 December 2018, <https://www.osce.org/chairmanship/406538?download=true>.
- 6 OSCE RFoM, Publications, collected: [https://www.osce.org/resources/publications?filters=+im_taxonomy_vid_1:\(19\)+im_taxonomy_vid_3:\(122\)](https://www.osce.org/resources/publications?filters=+im_taxonomy_vid_1:(19)+im_taxonomy_vid_3:(122)). OSCE RFoM’s statements and regular reports to the Permanent Council, collected: <https://www.osce.org/fom/66084>.
- 7 UN Economic and Social Council, Resolution 2019/2, “Mainstreaming a gender perspective into all policies and programmes in the United Nations system”, 6 June 2019, <https://undocs.org/en/E/RES/2019/2>.
- 8 ARTICLE 19, “Ending Impunity: Acting on UN Standards on the Safety of Journalists”, 2019, <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2019/11/SOI-Web.pdf>.
- 9 IFEX, “Collection of 5-minute explainers to help civil society engage in global spaces for free expression advocacy”, <https://ifex.org/resources/5-minute-explainers/>.
- 10 UN Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, OSCE Representative on Freedom of the Media, Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression and African Commission on Human and Peoples’ Rights (ACHPR) Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information, “Joint Declaration on Freedom of Expression and Elections in the Digital Age”, 30 April 2020, https://www.osce.org/files/f/documents/9/8/451150_o.pdf.
- 11 Op. cit. endnote 4.
- 12 UN Human Rights Council, Report by the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, “Combating violence against women journalists”, A/HRC/44/52, 2020, <https://undocs.org/en/A/HRC/44/52>.
- 13 UNESCO, “Safety of Journalists Covering Protests: Preserving Freedom of the Press During Times of Turmoil”, CI-2020/WTR/3, September 2020, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374206>.
- 14 Edison Lanza, “Violence against journalists and media workers: Inter-American standards and national practices on prevention, protection and prosecution of perpetrators”, Inter-American Commission on Human Rights, OEA/Ser.L/V/II. CIDH/RELE/INF. 12/13, 31 December, 2013, http://www.oas.org/en/iachr/expression/docs/reports/2014_04_22_violence_web.pdf.
- 15 William Horsley, “OSCE Safety of Journalists Guidebook”, OSCE RFoM, 2014, <https://www.osce.org/fom/118052?download=true>.
- 16 OSCE ODIHR, “Handbook On Media Monitoring for Election Observation Missions”, 2012, <https://www.osce.org/odihr/elections/92057>.
- 17 UN Women, “Driving the Gender Responsive Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development”, 2016, <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2016/driving-gender-responsive-implementation-2030agenda.pdf?la=en&vs=5353>.
- 18 “Diagnóstico sobre el funcionamiento del Mecanismo de Protección para Personas Defensoras de Derechos Humanos y Periodistas”, UN Office of the High Commissioner for Human

Rights - Mexico, https://www.hchr.org.mx/index.php?option=com_k2&view=item&id=1318:diagnostico-sobre-el-funcionamiento-del-mecanismo-de-proteccion-para-personas-defensoras-de-derechos-humanos-y-periodistas&Itemid=280.

19 Organization of American States, Inter-American Commission on Human Rights, Special Follow-up on the Investigations Regarding the Team of Journalists from El Comercio Newspaper, November 2018, https://www.oas.org/en/iachr/media_center/PReleases/2018/235.asp. IACHR, “Informe Final Del Equipo De Seguimiento Especial (Ese) Designado Por La Comisión Interamericana De Derechos Humanos Seguimiento Del Componente Investigar Los Hechos Que Resultaron En El Secuestro Y Asesinato De: Javier Ortega, Paúl Rivas Y Efraín Segarra (Integrantes Del Equipo Periodístico Del Diario “El Comercio)””, IACHR, 2019, http://www.oas.org/es/cidh/expresion/informes/Informe_Final_ESE_MC_Dicc2019.pdf.

20 OSCE RFoM, ‘A Dark Place: A SOFJO Documentary’ Trailer, 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/410423>.

21 OSCE RFoM, #SOFJO Conference 2019: Increasing Opportunities for Freedom of Expression and Media Pluralism, 12 February 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/sofjoconference2019>.

22 UNESCO, “Director-General’s Report on the Safety of Journalists and the Danger of Impunity”, UNESCO, 2018, <https://en.unesco.org/themes/safety-journalists/dgreport>.

23 UNESCO, “World Trends in Freedom of Expression and Media Development”, <https://en.unesco.org/world-media-trends>.

24 Larry Kilman, “An Attack on one is an attack on all: successful initiatives to protect journalists and combat impunity”, UNESCO, 2017, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000250430>.

25 Silvia Chocarro, “IPDC’s Role in the Promotion of the Safety of Journalists: A Way Forward”, UNESCO, 2016, http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/pdf/Analytical_Paper_IPDC_Safety_of_Journalists_SChocarro_DE.pdf.

26 “Newsletter - UN Plan of Action on the Safety of Journalists and the Issue of Impunity”, UNESCO, <https://en.unesco.org/un-plan-action-safety-journalists/newsletter>.

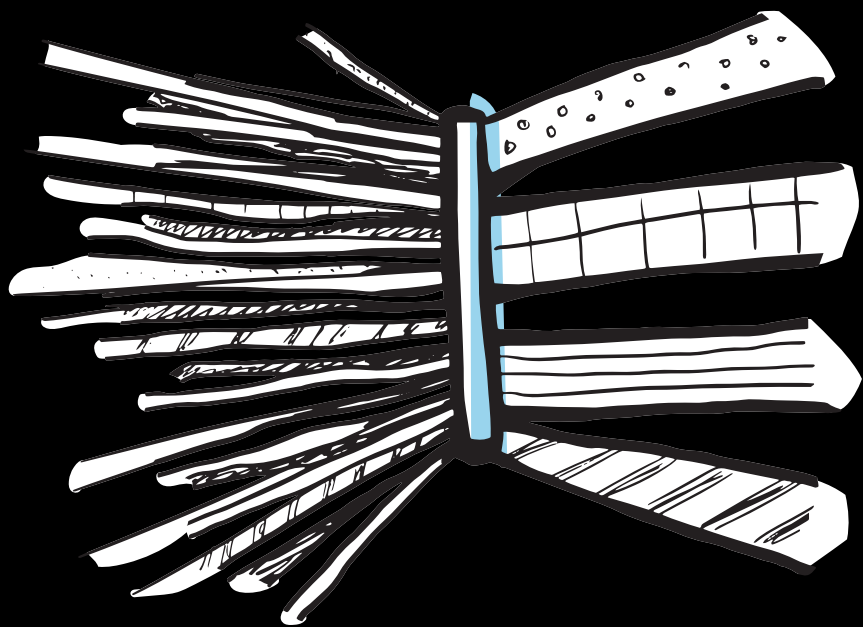
27 Joint Declarations by the United Nations Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, the Organization for Security and Co-operation in Europe Representative on Freedom of the Media, and the Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression, <https://www.osce.org/fom/66176>.

28 “OSCE Media Freedom Representative and Council of Europe Commissioner for Human Rights urge systematic approach to counter gender-based violence online”, OSCE news item, 12 February 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/411206>.

29 “Newsletter - UN Plan of Action on the Safety of Journalists and the Issue of Impunity”, <https://en.unesco.org/un-plan-action-safety-journalists/newsletter>.

“OSCE Media Freedom Representative and Council of Europe Commissioner for Human Rights urge systematic approach to counter gender-based violence online”, OSCE news item, 12 February 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/411206>. “Secretary General Calls to End Impunity for Crimes against Journalists, in Message for International Day”, UN news item, 2 November 2017, <https://www.un.org/press/en/2017/sgsmt8776.doc.htm>.

**Internet
posrednici**

Predložene akcije

---

1. Poštovati međunarodne standarde ljudskih prava za slobodu izražavanja, privatnost, participaciju i nediskriminaciju u politikama i praksi;
2. Postarati se da politike za moderiranje sadržaja budu jasne, transparentne i dostupne korisnicima, i da korisnici budu svesni kako se sadržaj moderira, šta čini onlajn uznemiravanje i zlostavljanje, i kako ga prijaviti;
3. Usvojiti pristupe usredsređene na korisnike i nediskriminaciju u svim operacijama;
4. Rešavati pitanja uklanjanja sadržaja i zahteve za podacima korisnika s transparentnošću i doslednošću;
5. Promovisati ulogu žena u novinarstvu.

6. Internet posrednici

Poštovanje prava novinarki i unapređenje onlajn bezbednosti

Svi privredni subjekti imaju odgovornost da poštuju ljudska prava.¹ Za internet posrednike – kategoriju koja obuhvata različite vrste pružalaca internet usluga, u opsegu od tehničkih usluga i umrežavanja do platformi društvenih medija koje olakšavaju onlajn interakciju – to znači, između ostalog, izbegavanje podrivanja sposobnosti novinarki da punopravno učestvuju i upražnjavaju svoje pravo na slobodu izražavanja bez diskriminacije, a uz poštovanje njihove privatnosti.

U svrhe ovog vodiča se ovaj odeljak usredsređuje na određene vrste posrednika gde je najverovatnije da će novinari iskusiti onlajn uznemiravanje i zlostavljanje, pogotovo na platformama poput Tvitera, Fejsbuka, Instagrama, Gugla i Jutjuba. Posmatraju se standardi i akcije koje internet posrednici mogu podržati i usvojiti kako bi doprineli univerzalnoj zaštiti ljudskih prava i povećanju onlajn participacije novinarki.

U [Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18](#), 57 država članica OEBS-a „priznaju da novinarstvo i tehnologija evoluiraju i da to doprinosi javnoj debati, ali i širi spektar rizika koji ugrožavaju bezbednost novinara“. Pored toga, države članice „naglašavaju takođe određene rizike u pogledu bezbednosti novinara u digitalno doba, uključujući posebnu ranjivost novinara na mogućnost da postanu mete hakerskih napada ili nezakonite ili proizvoljne prisмотрe ili presretanja komunikacija, čime se ugrožava njihovo pravo na slobodu izražavanja i pravo da budu slobodni od proizvoljnog i nezakonitog mešanja u privatnost“.

› **Poštovati međunarodne standarde ljudskih prava za slobodu izražavanja, privatnost, participaciju i nediskriminaciju u politikama i praksi**

Internet posrednici, uključujući platforme društvenih medija i njihove povezane usluge, bi trebalo da prigrlje načela predočena u okviru međunarodnog prava ljudskih prava priznajući da su zaštićena ljudska prava oflajn takođe zaštićena i onlajn. Takođe bi trebalo da u praksu pretoče akcije koje doprinose ostvarivanju osnaženja žena i eliminisanju diskriminacije protiv njih u okviru njihovih usluga ili kao posledice usluga koje pružaju.²

Politike i uslovi pružanja usluge internet posrednika bi trebalo da minimalno budu dovoljno jasni i pristupačni, te u skladu s međunarodnim standardima ljudskih prava kao što je to objašnjeno u [UN-ovim Vodećim principima za poslovanje i ljudska prava](#).³ Politike i uslovi pružanja usluge, kao i smernice za zajednicu i bilo kakvi standardi internet posrednika koji utiču pogotovo na prava na slobodu izražavanja i privatnost bi trebalo da odražavaju principe nužnosti i proporcionalnosti. Internet posrednici bi trebalo da prepoznaju kako bi novinarke možda više volele da se onlajn izražavaju bez otkrivanja svog identiteta; stoga, kompanije ne bi trebalo da zahtevaju stvarna imena ili identifikaciju, i trebalo bi da obezbede da anonimnost ostane istinska opcija za korisnike.

Na praktičnom nivou, internet posrednici bi trebalo da sprovedu redovne procene, ili revizije, uticaja njihovih usluga, proizvoda, politika i poslovanja na različita prava – slobodu izražavanja, privatnost i nediskriminaciju – koja su zaštićena prema međunarodnom pravu i omogućavaju participaciju novinarki na internetu. Ove procene bi trebalo

da obuhvate evaluaciju korisnosti i delotvornosti alatki koje su kompanije razvile s ciljem blokiranja, prigušivanja, uklanjanja ili dodeljivanja nižeg stepena prioriteta različitim manifestacijama onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, kao i izveštavanja i žalbenih mehanizama.

U procenama uticaja takođe treba razmotriti efekte algoritama koji se koriste da predstave, promovišu ili smanje vidljivost sadržaja, posebno onog sadržaja koji implicira rodno zasnovano uznemiravanje i zlostavljanje.

Opšte obaveze praćenja sadržaja i korisničkih interakcija su suprotstavljene međunarodnom pravu ljudskih prava.⁴ Ugrožavale bi privatnost korisnika i promovisale restriktivne mere jer posrednici radije greše na strani predostrožnosti kako bi izbegli odgovornost. Internet posrednici ne treba da usvajaju mere koje mogu za posledicu imati preterano uklanjanje sadržaja ili prakse nadziranja. Automatizovane alatke za moderiranje sadržaja – koje se primenjuju na njihovu inicijativu ili shodno obavezama da se ukloni određeni sadržaj – mogu poslužiti kao oblik cenzure pre objavljivanja sadržaja. Ne savetuje se, stoga, insistiranje na filterima za „uvredljive“ sadržaje pri njihovom postavljanju na internet.⁵

Internet posrednici bi trebalo da prepoznaju kako sve prakse moderiranja sadržaja, kao i propisano uklanjanje sadržaja, imaju implikacije po ljudska prava kojima bi se trebalo pozabaviti radi sprečavanja nametanja ograničenja koja nisu nužna, a nesrazmerna su. Posrednici bi trebalo da primene trodelni test zakonitosti, legitimnosti, i nužnosti i proporcionalnosti (predstavljenom u poglavlju: Međunarodni standardi ljudskih prava koji uokviruju onlajn bezbednost novinarki), i poštuju odgovarajući proces u svim praksama vezanim za moderiranje sadržaja.

Resursi

- [UN-ovi Vodeći principi za poslovanje i ljudska prava](#) čine skup načela za države i privredne subjekte kojima se povećavaju standardi ljudskih prava i poslovne prakse.⁶
- [Strateški dokument o veštačkoj inteligenciji i slobodi izražavanja](#) (engl. #SAIFE) Predstavnik OEBS-a za slobodu medija omogućava bolje razumevanje načina na koji veštačka inteligencija utiče na slobodu izražavanja, i koje su zaštitne mere za slobodu govora potrebne.⁷ Dokument i preliminarne preporuke u njemu se pogotovo usredsređuju na korišćenje veštačke inteligencije u moderiranju i organizovanju sadržaja, uključujući kako se uhvatiti u koštac s „govorom mržnje“.
- ČLAN 19 je objavio kratak prikaz politike [Onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinarki i velike platforme društvenih medija](#), u kome se iznose preporuke platformama društvenih medija o tome kako promovisati i očuvati onlajn bezbednost novinarki.⁸

- › **Postarati se da politike za moderiranje sadržaja budu jasne, transparentne i dostupne korisnicima, i da korisnici budu svesni kako se sadržaj moderira, šta čini onlajn uznemiravanje i zlostavljanje, i kako ga prijaviti**

Problem onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki će se bolje rešavati kada korisnici budu imali korisne informacije o tome šta čini svaku vrstu uznemiravanja i zlostavljanja; kada svi korisnici budu u potpunosti

upoznati s tim kako se sadržaj moderira (uključujući rangiranje, smanjenje vidljivosti i uklanjanje sadržaja); i kada svi korisnici budu imali efektivan pristup pravnim lekovima.

Internet posrednici bi trebalo da obezbede da sadržaj i primena njihovih uslova korišćenja usluge, smernice za zajednicu korisnika i druge posebne politike (npr., oglašivačke ili komercijalne politike) budu u skladu s međunarodnim standardima slobode izražavanja i privatnosti. To znači da uslovi korišćenja usluge, i slično, treba da budu proporcionalne i adekvatne; jasne; razumljive; i lako dostupne svim korisnicima.⁹ Korisnici bi trebalo da budu u stanju da predvide koliko je verovatno da će njihov sadržaj biti uklonjen, slabije rangiran, manje vidljiv, ili na drugi način tretiran.¹⁰ Potom, mora biti jasno kada i kako će se korisnički podaci prikupljati, zadržavati ili prosleđivati trećim stranama, uključujući policijskim službama.

Pored uslova korišćenja usluge i drugih materijala za usmeravanje korisnika, platforme društvenih medija bi trebalo da pruže detaljne primere, ili studije slučaja, načina na koji se standardi njihove zajednice korisnika i politike primenjuju. Dodavanje odeljaka s primerima različitih manifestacija onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, uključujući sveobuhvatnu listu rodno zasnovanih primera, bi takođe pomoglo korisnicima da razumeju politike tih platformi. Trebalo bi da integrišu podatke koji ilustruju trendove u ostvarivanju politike ili njenoj primeni, i primere realnih slučajeva, ili opsežne, detaljne hipotetičke situacije, kojima se ilustruju nijanse u tumačenju i primeni određenih pravila.¹¹

Takođe postoji potreba za većom transparentnošću u procesima odlučivanja platformi društvenih medija. Treba da bude jasno, na primer, koje alatke one koriste za moderiranje i uklanjanje sadržaja,

skupa s njihovom funkcijom i uticajem, uključujući upotrebu algoritama i alatki veštačke inteligencije, programa od poverenja za označavanje problematičnog sadržaja ili kombinacije ovih metoda.

Još jedna stvar koja bi mogla podupreti politike i prakse jeste da internet posrednici prikupljaju, analiziraju, i redovno i javno izveštavaju o podacima povezanim s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem, te njihovim posledicama.¹² Ovi podaci i izveštavanje bi trebalo da se obrade prema pravilima o zaštiti podataka, te da budu striktno zasnovani na informacijama korisnika koji su dali pristanak za njihovo korišćenje u konkretno te svrhe.

Primeri

Informacije o primeni politika: Tviterov [Izveštaj o transparentnosti](#) sadrži statističke podatke o akcijama koje je kompanija preduzela u odnosu na korisničke naloge primenjujući neke od njenih uslova korišćenja usluge.¹³ Takođe se objavljuje opis svake politike kao i broj izveštaja i akcija preduzetih u vezi s primenom svake politike. Tviterov centru za podršku nudi vodič za [prijavu kršenja Tviterovih pravila](#) direktno iz tvita ili profila naloga.¹⁴

Pristupačan mehanizam izveštavanja: Jutjub nudi pristupačnu alatku za prijavu zlostavljanja u svakoj od njegovih [Smernica za zajednicu korisnika](#).¹⁵ Međutim, u nekim slučajevima, zlostavljeni korisnik će morati da iscrpi opcije komunikacije s vlasnikom naloga koji je uvredljiv pre nego što bude u mogućnosti da stupi u kontakt s kompanijom.

Transparentnost u pogledu uklanjanja sadržaja: Fejsbuk objavljuje svoj [Izveštaj o ostvarivanju standarda zajednice korisnika](#), u kome kompanija iznosi numeričke podatke o izveštajima koje dobija po svakoj smernici za korisničku zajednicu, uključujući golotinju, lažne naloge i uznemiravanje.¹⁶ Ukazuje se na ukupan broj delova sadržaja u vezi s kojima je preduzeta akcija, uključujući pritužbe, kao i na broj delova sadržaja koje Fejsbuk otkriva i uklanja putem automatizovanih alatki. Izveštaj, pak, treba unaprediti da bi bio funkcionalan u smislu polaganja računa i transparentnosti jer, npr., ne dopušta poređenje podataka. Tviter i Gugl takođe objavljuju ovakve transparentne izveštaje; važno je da sve platforme društvenih medija poboljšaju svoje mehanizme transparentnosti.

Uklanjanje sadržaja putem mehanizma prijave: Jutjub objavljuje svoj [Izveštaj o transparentnosti u pogledu primene smernica korisničke zajednice](#), u kome iznosi broj video snimaka uklonjenih putem raznih mehanizama prijave neodgovarajućeg sadržaja: automatizovanog označavanja takvog sadržaja, prijava korisnika, mehanizama od poverenja za označavanje takvih sadržaja, nevladinih i vladinih organizacija.¹⁷ Takođe sadrži broj uklonjenih video snimaka prema smernicama za korisničku zajednicu.

Resursi

- U [Izveštaju Specijalnog izvestioca UN-a za unapređenje i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja podnetom Savetu za](#)

[Ljudska prava](#) iznose se preporuke o odgovornostima privatnog sektora u pogledu moderiranja sadržaja.¹⁸

- U [Preporukama Saveta Evrope za zaštitu ljudskih prava u pogledu usluga društvenih mreža](#) se uvode principi moderiranja sadržaja.¹⁹
- Preporuke Saveta Evrope i Predstavnik OEBS-a za slobodu medija nakon [konferencije o slobodi na internetu „Uloga i odgovornosti internet posrednika“](#) bave se, *inter alia*, moderiranjem sadržaja putem transparentnih procedura zasnovanih na vladavini prava.²⁰
- Zajedničke deklaracije Specijalnog izvestioca UN-a o slobodi mišljenja i izražavanja, Predstavnik OEBS-a za slobodu medija, Specijalnog izvestioca Organizacije američkih država za slobodu izražavanja i Specijalnog izvestioca za slobodu izražavanja i pristup informacijama Afričke komisije za ljudska i prava naroda daju preporuke za privatni sektor i internet posrednike o moderiranju sadržaja s težištem na ljudskim pravima. Pogotovo se u [Zajedničkoj deklaraciji o izazovima slobodi izražavanja u sledećoj deceniji na dvadesetogodišnjicu](#) uvode principi za sprečavanje uplitanja pravila o privatnom sadržaju u prava pojedinca da uživa slobodu izražavanja.²¹
- [Principi iz Santa Klare o transparentnosti i odgovornosti u moderiranju sadržaja](#) predstavljaju skup principa s ciljem da posluže kao početna tačka, ukazujući na minimalne nivoe transparentnosti i odgovornosti koje bi moderiranje sadržaja na internet platformama trebalo da ima.²²
- U [Principima iz Manile o odgovornosti posrednika](#) se predlaže ovaj okvir osnovnih zaštitnih mera i najboljih praksi o odgovornosti posrednika.²³

› **Usvojiti pristupe usredsređene na korisnike i nediskriminaciju u svim operacijama**

Postoji značajna potreba da internet posrednici unaprede način na koji informišu i konsultuju se s grupama korisnika pogođenim onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem, i kako alatke za moderiranje sadržaja i opcije za pravne lekove objedinjuju ova iskustva i zabrinutosti.

Korisnici – posebno oni za koje je verovatnije da će biti meta na internetu – treba da znaju šta mogu učiniti da smanje rizike participacije na internet platformama. Internet posrednici bi, stoga, trebalo da pruže informacije korisnicima o najboljim praksama za onlajn bezbednost i tehničkim rešenjima za izveštavanje o uvredljivom sadržaju. Takođe bi trebalo da pruže pristupačne i korisnicima prilagođene uslove korišćenja usluge i alatke za izveštavanje na lokalnim jezicima koje je lako pronaći na platformi.²⁴

Internet posrednici moraju ići napred kako bi pravili razliku između različitih nivoa i oblika zlostavljanja i uznemiravanja, kao i u pogledu načina na koji se uklanja sadržaj i kako to pogađa korisnike sa zaštićenim karakteristikama prema međunarodnom pravu ljudskih prava. Posrednici bi trebalo da aktivno tragaju za pitanjima rodne pripadnosti, te da ih uzimaju u obzir, a pogotovo ranjivost ili marginalizaciju, i zabrinutosti zajednica koje su suočavaju s jasnim rizicima cenzure i diskriminacije.²⁵ Internet posrednici bi, stoga, trebalo da razviju rešenja i pravne lekove koji su dostupni, i korisni, za korisnike. Ovakav pristup je takođe od kritične važnosti za sprečavanje i ublažavanje nesrazmernog uticaja onlajn uznemiravanja i zlostavljanja korisnika koji su se našli na meti, i za omogućavanje evaluacija s težištem na ljudskim pravima uticaja algoritamskih i drugih odluka zasnovanih na veštačkoj inteligenciji.

Internet posrednici bi trebalo da osmisle i primene svoje alatke i politike putem javnih i konsultacija s civilnim društvom koje učesnici

percipiraju kao smislene, a potom bi internet posrednici trebalo da objave rezultate takvih konsultacija u praksi.²⁶ U svrhe bezbednosti novinarki, posrednici bi trebalo da usvoje metodologije i procedure kojima se uzima u razmatranje kontekst, iskustvo i prepreke za novinarku u korišćenju njihovih alatki i usluga. Konsultacije treba osmisliti tako da je novinarima, medijima, civilnom društvu i akademskoj zajednici lako da u njima učestvuju, pri čemu bi i široka dijametar pogodenih pojedinaca trebalo da uzme učešća, pogotovo iz zemalja i zajednica na koje posebno utiču ove usluge. Za ovakvu participaciju ne treba nametati nepotrebne uslove za uključivanje, poput izjava o poverljivosti ili preteranih zahteva za podacima pri prijavljivanju za njihove inicijative i programe.

Resursi

- Uređivanje korisnički generisanog sadržaja je u središtu pažnje [Izveštaja Specijalnog izvestioca UN-a za unapređenje i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja za 2018. godinu](#), koji sadrži korisne preporuke za države i kompanije.²⁷
- [Paket etičkog istraživača](#), koji je razvila Omidjar mreža, bavi se kompanijama koje stoje iz društvenih medija i programerskim kompanijama koje kreiraju usluge kako bi im pomogla da pokrenu razgovore i sprovedu analizu rizika o različitosti, inkluziji, i pravičnosti i jednakosti, između ostalog. Kompanije koje žele da izrade samoregulacione norme i etičke procese treba da identifikuju šta bezbednost i rodna ravnopravnost znače za njihovu delatnost.²⁸ Mada se u ovom paketu argumenata i sugestija ne razrađuju određeni članovi o ljudskim pravima, on ipak ukazuje na neke načine na koje tehnološke kompanije mogu inkorporirati diskusije o tome kako mogu primeniti pristup zasnovan na ljudskim pravima.

› Rešavati pitanja uklanjanja sadržaja i zahteve za podacima korisnika s transparentnošću i doslednošću

Svaki proces ili akcija koja se upliće u pravo na slobodu izražavanja i privatnost korisnika usluga internet posrednika i drugih pogodjenih strana bi trebalo da budu što otvoreniji i transparentniji, koliko je to moguće.²⁹ Dominantne platforme društvenih medija bi trebalo da razmotre primenu testova nužnosti i proporcionalnosti na akcije vezane za sadržaj, čak i kad se takve akcije preduzimaju s ciljem sprečavanja ili reagovanja na onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinara.³⁰

Internet posrednici bi trebalo da svoje odluke u vezi s uklanjanjem sadržaja i zahtevima za korisničkim podacima zasnivaju na principima odgovarajuće procedure, uz obezbeđivanje mogućnosti korišćenja pravnih lekova za slobodu izražavanja, privatnost i kršenja načela nediskriminacije.³¹ U praksi, to znači kako internet posrednici treba da ustanove sisteme obaveštavanja koji bi obuhvatili sve strane pogođene njihovim odlukama, pružajući pri tome puno obrazloženje primenjenih politika; procene na koju se naslanja odluka; i detalja o tome kako aktivirati mehanizme podnošenja pritužbe kojom se osporava odluka.³²

Internet posrednici bi trebalo da objave informacije o uklanjanju sadržaja i zahtevima za korisničkim podacima. To obuhvata, ali nije ograničeno na, statističke podatke o akcijama preduzetim u vezi sa sadržajem, žalbama i ishodima, kao i bilo koje druge informacije na osnovu kojih javnost stiče utisak o doslednosti u odlučivanju s kvantitativnog i kvalitativnog stanovišta. Ove informacije bi trebalo da omoguće javni nadzor nad moderiranjem sadržaja i korišćenjem automatizovanih sistema internet posrednika, kao i njihovog uticaja na pravo na slobodu izražavanja, privatnost i nediskriminaciju.

Angažovanje internet posrednika i partnerstva s vladama treba da budu što transparentnija kako bi podaci bili raspoloživi i korisni za procenu interakcija između vlada i posrednika. Postojeći izveštaji o broju i identifikaciji zahteva vlasti za uklanjanjem sadržaja ili pristupom korisničkim informacijama ne sadrže detalje potrebne za istinsku procenu i pažljivu analizu odnosa ova dva aktera.

Izveštaji o transparentnosti bi trebalo da uključuje iscrpne podatke o nadležnom organu u vezi s podnetim zahtevom; koji je pravni osnov, ako ga ima; i koje je radnje kompanija izvršila po zahtevu u svakoj zemlji, uključujući one koji omogućavaju osporavanje kršenja ljudskih prava u toj zemlji ili zloupotrebu mehanizama za zahteve za podacima.

Internet posrednici, posebno platforme društvenih medija, bi trebalo da bezrezervno prihvate nezavisan nadzor i razmotre pridruživanje regulatornim telima s više aktera, poput saveta za društvene medije, koja bi omogućila bolji javni nadzor i polaganje računa u pogledu njihovih praksi, uključujući u oblasti rodno zasnovanog uznemiravanja i zlostavljanja.³³

Primeri

Izveštavanje o zahtevima za podacima: Tviter objavljuje podatke o svojim odlukama u vezi sa zahtevima koje podnose vlade i ostali „ovlašćeni izvestioci“, na temelju domaćeg prava, uključujući primere po zemljama. Tviterov izveštaj o transparentnosti vezan za [zahteve za podacima](#) obuhvata brojke o zakonskim zahtevima za podacima koje dobijaju od vlada i nevladinih tela razvrstane po kategorijama i zemljama, uključujući određeni profil po zemljama.³⁴ Međutim,

u izveštaju se ne nalaze osnovne informacije o pravnom osnovu za zahteve, niti se iznose podaci o tome u kojim slučajevima su vlasti ispunile, ili nisu, zakonske uslove da se udovolji njihovom zahtevu.

Jutjub nudi [Često postavljana pitanja i odgovore u vezi sa zahtevima za korisničkim informacijama](#).³⁵ Gugl daje statističke podatke o zahtevima nadležnih organa vlasti za uklanjanjem sadržaja.³⁶

Svakih šest meseci, Fejsbuk objavljuje izveštaj o [zahtevima organa vlasti za korisničkim podacima](#) u kome su zahtevi razvrstani po zemljama, i takođe se iznosi kratak pregled nekoliko specifičnih slučajeva.³⁷

U vezi sa zahtevima za korisničkim podacima, Tviter, Gugl i Fejsbuk uključuju odeljak u kome se iznose opšti numerički podaci razvrstani po zemljama i primene njihovih smernica na zahteve nadležnih policijskih organa.³⁸

› Promovisati ulogu žena u novinarstvu

Novinarke su nesrazmerno više pogođene onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem na servisima i platformama internet posrednika. Internet posrednici treba da pokrenu javne i proaktivne inicijative radi suzbijanja različitih manifestacija onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, uključujući putem programa za podizanje svesti, podrške aktivnostima novinarki, i kroz svoj doprinos kreiranju i širenju protivnarativa.

Internet posrednici mogu aktivno promovisati i povećati bezbedniju participaciju novinarki na njihovim servisima tako što će, na primer,

podržati ili održati obuku za novinarke i druge predstavnike medija i civilnog društva o tome kako primeniti kompanijske politike platformi društvenih medija, i kako koristiti i poboljšati njihove mehanizme za izveštavanje i žalbeni postupak.

Inicijative internet posrednika koje teže promovisanju novinarskih servisa ili unapređenju novinarskih aktivnosti bi trebalo ponovno razmotriti kako bi ove onlajn usluge bile rodno osetljive i u skladu sa standardima ljudskih prava. To znači, na primer, da bi odgovorni rukovodioci servisa koji su korisni za novinarske zadatke trebalo da se aktivno konsultuju i obraćaju ženama novinarima tokom faza osmišljavanja i implementacije, i da pruže opcije za unapređenje bezbednosti žena.

Primeri

Učiniti iskustva novinarki vidljivim: Tviterova kampanja [#HerStory](#) daje dobar primer internet posrednika koji proizvodi materijale za podizanje svesti javnosti o nekim pitanjima s kojima se novinarke suočavaju.³⁹ Tviter je pokrenuo mesečni video serijal 3. maja 2019. radi obeležavanja [Svetskog dana slobode štampe](#), kao načina za skretanje pažnje na rad i lične priče novinarka širom sveta.⁴⁰

Obuka u oblasti politika i izveštavanja: Tviter saraduje s regionalnim inicijativama u obuci novinarki za korišćenje njihovih alatki, primenu politika i izveštavanje. Takođe promovise i podržava kreiranje kampanja kojima se interesi i zabrinutosti žena uključuju u diskusije na Tviteru.⁴¹

Obezbeđivanje resursa za uzbuñjivanje u vezi s intimnim slikama koje se distribuiraju bez pristanka: Fejsbukova inicijativa [Ne bez mog pristanka](#) nudi različite resurse za sprečavanje i reagovanje na distribuiranje intimnih slika bez pristanka.⁴² Mada nije posebno namenjena novinarkama, ova inicijativa sadrži pilot projekt koji je sproveden u partnerstvu s organizacijama civilnog društva kako bi se pomoglo pojedincima da zaustave ili prijave distribuiranje intimnih slika bez pristanka.

Tehnički sloj zaštite od koordiniranih napada: Guglov [projekat Štit](#) pruža zaštitu informativnim kućama, novinarima i braniocima ljudskih prava od koordiniranih napada na njihove internet prezentacije čiji je cilj blokiranje pristupa medijskim veb sajtovima – tzv. DDoS napada (engl. Distributed Denial of Service). Zaštita se sastoji od mera kojima se filtrira saobraćaj kategorisan kao „zlonameran“ korišćenjem Guglove infrastrukture i alatki. Kad dođe do napada, alatke iz projekta „Štit“ blokiraju „zlonameran“ saobraćaj kako bi veb sajt bio funkcionalan.⁴³

Fusnote na kraju poglavlja

- 1** UN Human Rights Council, Resolution 17/4, “Human rights and transnational corporations and other business enterprises”, 15 June 2011, <https://daccess-ods.un.org/TMP/4498748.77929688.html>. The Special Representative of the UN Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises developed the “Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations ‘Protect, Respect and Remedy’ Framework”, annexed to the final report to the Human Rights Council (A/HRC/17/31, <https://undocs.org/en/A/HRC/17/31>), which also includes an introduction to the Guiding Principles and an overview of the process that led to their development.
- 2** UN General Assembly, Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, “Online violence against women and girls from a human rights perspective”, A/HRC/38/47, 18 June 2018, paragraph 89, <https://undocs.org/A/HRC/38/47>.
- 3** UN High Commissioner for Human Rights, Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations “Protect, Respect and Remedy” Framework, 2011, https://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf.
- 4** UN General Assembly, Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, A/HRC/38/35, 6 April 2018, paragraph 67, <https://undocs.org/A/HRC/38/35>. European Union, Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce), Article 15, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX-EX-3A32000L0031>.
- 5** UN General Assembly, Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, A/74/486, paragraphs 34 and 35, 9 October 2019, <https://undocs.org/A/74/486>.
- 6** Op. cit. endnote 3.
- 7** OSCE RFoM, “Strategy Paper to Put a Spotlight on AI and Freedom of Expression” #SAIFE, July 2020, https://www.osce.org/files/f/documents/9/f/456319_o.pdf.
- 8** ARTICLE 19, Online harassment and abuse against women journalists and major social media platforms London: 2020, <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2020/10/Gender-Paper-Brief-2.pdf>.
- 9** OSCE RFoM, “Recommendations following the Expert Meeting New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists”, 17 September 2015, <https://www.osce.org/fom/193556?download=true>.
- 10** “Future Thinking: Harlem Désir on Freedom of Expression Online”, Internet Society news item, January 2018, <https://www.internetsociety.org/blog/2018/01/future-thinking-harlem-desir/>.
- 11** UN General Assembly, “Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression”, A/HRC/38/35, 6 April 2018, paragraph 46, <https://undocs.org/A/HRC/38/35>.
- 12** OSCE, RFoM, “Communiqué 1/2019, Freedom of the Media on Media Pluralism, Safety of Female Journalists and Safeguarding Marginalized Voices Online”, 29 February 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/411917?download=true>.
- 13** “Twitter Rules enforcement”, Twitter, <https://transparency.twitter.com/en/twitter-rules-enforcement.html>.
- 14** “Report violations”, Twitter, <https://help.twitter.com/en/rules-and-policies/twitter-report-violation>.
- 15** “Report inappropriate content”, YouTube, <https://support.google.com/youtube/answer/2802027?hl=en>.

- 16 “Community Standards Enforcement Report”. Facebook, <https://transparency.facebook.com/community-standards-enforcement>.
- 17 “YouTube Community Guidelines enforcement”, Google, <https://transparencyreport.google.com/youtube-policy/removals?hl=en>.
- 18 UN General Assembly, “Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression”, A/HRC/32/38, 11 May 2016, <https://undocs.org/A/HRC/32/38>.
- 19 Council of Europe, Committee of Ministers, “Recommendations on the protection of human rights with regard to social networking services”, CM/Rec(2012)4”, 4 April 2020, <https://go.coe.int/IL7U>.
- 20 Council of Europe and OSCE RFoM, “Key Conclusions and Recommendations of the Conference on Internet Freedom ‘The Role and Responsibilities of Internet Intermediaries’, 13 October 2017, <https://www.osce.org/files/f/documents/6/7/371846.pdf>.
- 21 UN Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, the OSCE Representative on Freedom of the Media, the Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression, and the African Commission on Human and Peoples’ Rights (ACHPR) Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information, “Twentieth Anniversary Joint Declaration: Challenges to Freedom of Expression in the Next Decade”, 10 July 2019, <https://www.osce.org/files/f/documents/9/c/425282.pdf>.
- 22 Santa Clara Principles on Transparency and Accountability in Content Moderation, <https://santaclaraprinciples.org>.
- 23 Manila principles on intermediary liability, <https://www.manilaprinciples.org/principles>.
- 24 Op. cit. endnote 2, paragraph 117.
- 25 Op. cit. endnote 4, paragraph 48.
- 26 Op. cit. endnote 4, paragraph 70.
- 27 Ibid.
- 28 Omidyar Network, 2020, “Ethical Explorer Pack”, <https://ethicalexplorer.org/>. This is recommended by UNESCO in the publication “Steering AI and Advanced ICTs for Knowledge Societies: A Rights, Openness, Access, and Multi-stakeholder Perspective”, 2019, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000368711/PDF/368711eng.pdf.multi>.
- 29 Op. cit. endnote 20.
- 30 Op. cit. endnote 6, paragraph 50.
- 31 Opt. cit. endnote 3.
- 32 Opt. cit. endnote 6.
- 33 ARTICLE 19, “Social Media Councils”, <https://www.article19.org/social-media-councils/>.
- 34 “Information Requests”, Twitter, <https://transparency.twitter.com/en/information-requests.html>.
- 35 “Requests for user Information FAQs”, Google, <https://support.google.com/transparencyreport/answer/9713961>.
- 36 “Government requests to remove content”, Google, <https://transparencyreport.google.com/government-removals/overview>.
- 37 “Government Requests for User Data”, Facebook, <https://transparency.facebook.com/government-data-requests>.
- 38 See Twitter’s Guidelines for Law Enforcement; YouTube’s FAQs on requests for users’ information; Facebook’s Law Enforcement Request system and a guide.
- 39 Twitter News, “White House reporter for @NewsHour and co-moderator for this week’s #DemDebate, @Yamiche discusses what it’s like to be a female journalist of color.”, Twitter, 18 December 2019, <https://twitter.com/TwitterNews/status/12073390560881942528>.
- 40 Anabel Pasarow, “With #HerStory, Twitter Is Celebrating Women In Journalism”, Refinery29, 2 May 2019, <https://www.refinery29.com/en-gb/2019/05/23/662/twitter-her-story-women-journalists-original-series>.

- 41** "Inclusion & Diversity Report March 2020", Twitter, https://blog.twitter.com/en_us/topics/company/2020/Inclusion-and-Diversity-Report-March-2020.html.
- 42** "Not Without My Consent", Facebook, <https://www.facebook.com/safety/notwithoutmy-consent/>.
- 43** "Project Shield", Google Jigsaw, <https://projectshield.withgoogle.com/landing>.

Mediji

Predložene akcije

---

1. Unaprediti kulturu radnog mesta sveobuhvatnim politikama za bezbednost i rod;
2. Obezbediti podršku i obuku za novinare koji se suočavaju s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem;
3. Izraditi rodno osetljive smernice zajednice za interaktivne onlajn platforme;
4. Pratiti i dokumentovati onlajn zlostavljanje novinarki, uključujući slobodnih novinarki, tj. frilenserki.

7. Mediji

Zaštita novinara počinje na radnom mestu

Mediji – konkretno, vlasnici, rukovodioci i urednici najrazličitijih medijskih kuća i organizacija – imaju obavezu i priliku da ostvare pozitivan uticaj na bezbednost novinara. Oni imaju dužnost da osiguraju bezbednost svih lica koja rade za njih, uključujući frilensere, kako u redakciji, tako i na terenu.

Poslodavci, vlasnici medija, glavni i odgovorni urednici i rukovodioci treba da priznaju, i reaguju na, činjenicu kako se novinarke suočavaju s dodatnim rizikom samo zbog što su žene, povrh rizika koji se javljaju zbog obavljanja novinarskog posla.¹ Pored toga, mediji imaju odgovornost da obezbede da se iskorene potencijalne pretnje koje potiču od kolega u kulturi radnog mesta – koja je tradicionalno patrijarhalna.

Vlasnici medija, rukovodioci i urednici bi trebalo da se usredsrede na preventivne i zaštitne mere za celokupno osoblje, uz posebnu pažnju posvećenu potrebama žena. Treba ponuditi različite vidove formalne i neformalne podrške, koje se međusobno podupiru u sklopu holističkog pristupa bezbednosti.

U [Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18](#), 57 država članica OEBS-a „su uznemirene zbog povećanog broja ciljanih kampanja kojima se podriva rad novinara, urušava poverenje javnosti i vera u kredibilnost novinarstva, i priznaju kako to može povećati rizik od pretnji i nasilja nad novinarima“.

› Unaprediti kulturu radnog mesta sveobuhvatnim politikama za bezbednost i rod

Kultura bezbednosti je suštinski važna. Ako novinari ne smatraju kako njihovi mediji teže sprečavanju, ublažavanju i reagovanju na eksterno i interno zlostavljanje u svakom pogledu, onda im je otežan posao.

Bezbednost novinarki često postaje manjkava na njihovom radnom mestu. Diskriminatorne kulturne norme i stigma, u sprezi sa nedostatkom vere da će supervizori reagovati na akte zlostavljanja, obeshrabruju izveštavanje o rodno zasnovanom nasilju. U tom kontekstu, ćutanje odnosi prevagu.²

Prvi korak za medijsku kuću ka unapređenju njene kulture jeste da prizna kako je rodno zasnovano nasilje problem, i da je napad na novinara zapravo napad na celu medijsku kuću. To podrazumeva priznanje da su novinarke češće mete u onlajn komunikaciji nego njihovi muški parnjaci, te da napadi na njih nanose više štete.³ Takođe se podrazumeva priznanje kako se novinarke mogu naći na udaru kolega, kao i da se takvi incidenti možda ne prijavljuju.

Da bi se pružila podrška novinarkama, mediji bi trebalo da redovno sprovede revizije bezbednosti u redakcijama i na radnom mestu, uključujući uslove u geografskoj oblasti o kojoj se izveštava i različite vrste terenskih zadataka. Takođe bi trebalo da sprovede revizije digitalne bezbednosti i vrše procene radi bolje razumevanja različitih vrsta rizika s kojima se pojedinci mogu suočiti u radu za određen medij. U ovom procesu se mogu utvrditi operativne jake tačke i slabosti. Na temelju nalaza revizija, a u saradnji s novinarima, mediji bi trebalo da primene holističke bezbednosne politike – one koje se bave fizičkom bezbednošću, digitalnom bezbednošću i psihosocijalnom podrškom.

U kombinaciji s podsticanjem pozitivne kulture u redakciji, medijske kuće bi trebalo da izrade smernice i protokole za sprečavanje i suzbijanje napada, uključujući različite vidove onlajn uznemiravanja i zlostavljanja. Za ove smernice i protokole treba imenovati jednu osobu zaduženu za njihovu primenu. Trebalo bi ih redovno preispitivati i ažurirati kako bi ostali relevantni u tehnološkom okruženju koje se ubrzano menja.

Važno je da se u takvim smernicama ukaže na sve opcije koje su na raspolaganju novinarima da prijave onlajn uznemiravanje i zlostavljanje, kao i kako da dobiju svu pomoć koja im je potrebna, poput pravnog saveta ili psihosocijalne podrške. U isto vreme, treba da se u takvim smernicama prizna kako krute interne procedure mogu sprečiti novinare da prijave rodno zasnovane napade zbog lične i intimne prirode takvih napada. Stoga, interne procedure bi trebalo da dopuste fleksibilan opseg akcija. Novinar bi se možda radije obratio, na primer, bliskom kolegi koga bi zamolio da prijavi zlostavljanje umesto da pokreće to pitanje lično sa supervizorima. U drugačijem scenariju, novinar bi mogao poželeti da dobije psihosocijalnu podršku ne preduzimajući dalje korake interno ili eksterno po tom pitanju.

Pošto se dešava da do rodno zasnovanog uznemiravanja dolazi na radnom mestu, korporativne strukture za prijavu onlajn uznemiravanja i zlostavljanja moraju dopustiti novinarima da se pozabave kako internim, tako i eksternim napadima. Potrebno je da postoji lagan pristup mehanizmima, uz obezbeđenje poverljivosti i blagovremenu reakciju uprave.

Neravnopravna društva, gde je norma da muškarci imaju više prilika i veće zarade od žena, su u osnovi onlajn rodno zasnovanih napada na novinarke. Štaviše, u takvim društvima, uznemiravanje i nasilje nad ženama se često ne prepoznaje u smislu razmera i efekata. Da bi se borili protiv korenih uzroka takvih napada, mediji moraju usvojiti i sprovesti

politike rodne ravnopravnosti u pogledu zarada, karijernog napredovanja, ravnoteže između posla i privatnog života, i pristupa položajima gde se donose odluke.⁴ Politike se moraju takođe uhvatiti u koštac sa seksualnim nasiljem na radnom mestu i ukazati na odgovarajuću reakciju na interne prestupe. Politike rodne ravnopravnosti bi trebalo osmisliti imajući na umu novinarke i predstavnike udruženja i sindikata, a celokupno osoblje bi kroz obuku trebalo upoznati s takvim politikama.

Uređivačke politike bi takođe trebalo da promovišu rodnu ravnopravnost u medijskim sadržajima. Preporuke u pogledu toga kako to ostvariti podrazumevaju da se glasovi žena čuju u informativnim priložima, izbegavajući u izveštavanju rodno zasnovanu pristrasnost, uključujući u odnosu na žene javne ličnosti, i da se izveštava o seksualnom nasilju na način kojim se ne stigmatizuje, niti produbljuje trauma.

Primeri

Diskusija o najboljim praksama: Mediji širom Evrope su učestvovali u studiji o rodu koju je vodio Međunarodni institut za štampu (engl. IPI), u saradnji s Kancelarijom Predstavnik OEBS-a za slobodu medija, gde su se istraživale najbolje prakse za hvatanje u koštac s onlajn uznemiravanjem i napadima na novinarke. IPI je objavio izveštaj [Najbolje prakse u redakciji za rešavanje problema onlajn nasilja nad novinarima](#) 2019. godine koji sadrži skup preporuka.⁵

Sprovođenje transparentnih smernica i protokola: Vodeći protokol za onlajn uznemiravanje, „Mere za redakcije i novinare protiv onlajn uznemiravanja“, dostupan je na više jezika na onlajn stranici IPI-ja za resurse. Ovaj protokol se oslanja na najbolje prakse širom Evrope i

pruža određene preporuke. IPI radi zajedno s nekoliko informativnih medija na primeni ovih smernica.⁶

Svetsko udruženje novina i izdavača (engl. WAN-IFRA) izradilo je praktičan vodič, korak po korak, za medijske organizacije i medijske uposlenike kako bi im se pomoglo da spreče i konstruktivno se uhvate u koštac sa seksualnim uznemiravanjem na radnom mestu, pod naslovom [Seksualno uznemiravanje u medijima – Praktičan vodič za poslodavce i zaposlene](#).⁷ On nudi modele koje su razvili eksperti za ljudske resurse medijskih kompanija gde se ukazuje na ono što treba prijaviti, kako se ponašati kada podnosite prijavu, i kako se ponašati nakon podnošenja prijave.

Austrijski javni servis, *Österreichischer Rundfunk*, nudi primer medija koji je ustanovio protokole s merilima za rodnu ravnopravnost. Javni servis je uspostavio samoregulatorno telo za promovisanje rodne ravnopravnosti i karijerno napredovanje za žene kako bi se podržao bolji balans između posla i privatnog života, kao i da bi ostvario 45% zastupljenost žena u sektorima organizacije, uključujući u tehničkim jedinicama.⁸

Uredništvo ruske „Novaja Gazete“ je usvojilo protokol protiv psihološkog i seksualnog nasilja.⁹ U njemu se definiše seksualno uznemiravanje i psihološki pritisak, i predviđa se formiranje odbora za moguće žalbe. U odboru ne bi bili urednik, direktor izdanja ili lica koja su ranije načinila ovakve prestupe.

ACOS alijansa, u saradnji sa Dart centrom, izradila je „Predvođeci otpornost: Vodič za urednike i njuz menadžere“ o tome kako raditi s frilenserima izloženim traumama.¹⁰

Uključivanje posmatrača u sesije obuke: Neka istraživanja su pokazala kako mnoge tradicionalne sesije obuke o seksualnom uznemiravanju nisu delotvorne. U članku pod nazivom [Obuka iz seksualnog uznemiravanja ne funkcioniše. Ali neke stvari funkcionišu](#) Njujork tajms daje savete koje organizacije, uključujući medijske, mogu pratiti da bi napravile istinsku promenu u kulturi radnog mesta.¹¹ Među ostalim pristupima, u članku se pominje i obuka slučajnih posmatrača.

Resursi

- [Samoprocena bezbednosti za informativne medije](#) je alatka koju je kreirala ACOS alijansa s preporukama njenih članica za podršku informativnim medijima u preispitivanju i unapređenju bezbednosnih praksi i protokola.¹²
- U blogu WAN-IFRA-e, pod naslovom [Plan za očekivano i neočekivano: O čemu treba razmišljati kad privodite kraju procenu rizika](#), se izlažu ključno važna razmatranja kojima bi redakcije trebalo da se pozabavi, poput kreiranja jednostavnih obrazaca koje novinari treba da popune pre nego što krenu na zadatak.¹³
- [UNESCO-ovi Rodni osetljivi indikatori za medije](#) pružaju okvir za merenje rodne osetljivosti u medijskim operacijama i sadržaju, čime se medijima pomaže da krenu u samoprocenu radi poboljšanja rodno osetljivog pristupa.¹⁴
- Kancelarija Predstavnik OEBS-a za slobodu medija je objavila [informativan dokument](#) o onlajn bezbednosti novinarki, koji takođe sadrži resurse i preporuke za medijske organizacije.¹⁵

› **Obezbediti podršku i obuku za novinare koji se suočavaju s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem**

Vlasnici medija, rukovodioci i urednici moraju biti pripremljeni da deluju brzo uz različite oblike podrške za novinare koji se suočavaju s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem. Novinarima koji se nađu na udaru je možda potrebna fizička bezbednost, alternativni novinarski zadaci, psihosocijalna i pravna pomoć, ili neka kombinacija svega prethodno navedenog.

Dalje, vlasnici medija, rukovodioci i urednici treba da budu spremni za pružanje pomoći i podrške novinarima koji se odluče da prijave slučajeve kompanijama koje vode društvene mreže i/ili policijskim službama. U sklopu ovog procesa, trebalo bi da procene rizik u vezi s prijavljivanjem napada i uvek da obezbede pun pristanak novinara koji se našao na meti. Mediji bi trebalo da olakšaju ili da predvode razvoj kolegijalnih grupa za podršku, ili drugih vrsta kanala podrške, koji osiguravaju bezbedan prostor za novinarke da podele svoja iskustva i zabrinutosti.

Bez obzira na institucionalnu podršku, novinari, a pogotovo frilenseri, se često nose s teretom onlajn uznemiravanja i zlostavljanja sami. Medijske kuće moraju stoga dati prioritet obezbeđivanju alatki za sve novinare putem kojih se identifikuje i rešava problem napada. Mediji takođe imaju odgovornost da podstiču i razvijaju veštine samozaštite svojih novinara putem obuke iz holističke zaštite, uključujući interne politike i protokole. Takva obuka bi trebalo da obuhvati upravljanje rizikom od traume, svest o manifestacijama rodno zasnovanog onlajn nasilja i alatke digitalne bezbednosti.

Uvođenje ili promovisanje mentorskih programa može izgraditi veze i dijalog između novinarki, i voditi ih do korisnih resursa.

Rodno zasnovano uznemiravanje i zlostavljanje je duboko ukorenjeno u društvenim normama. Mediji su u poziciji da podstaknu pozitivnu promenu u pogledu ovih društvenih normi. Obuka novinara i medijskih profesionalaca o tome kako se uhvatiti u koštac s rodno zasnovanom pristrasnošću i stereotipima u svom izveštavanju, i o tome kako izveštavati na osetljiv način o rodno zasnovanom nasilju, bi stoga mogla promovisati različitost u medijskom izveštavanju.¹⁶

Jedan od načina za unapređenje medijske različitosti jeste da se u sve većoj meri uključe žene iz svih sfera života u informativne priloge i intervjuje, te da se prizna aktivna uloga žena u političkom, ekonomskom, društvenom i kulturnom životu. Čak i u zemljama koje postižu bolje rezultate u oblasti rodne ravnopravnosti, zastupljenost žena u medijima je slaba, ili može biti stigmatizirajuća.¹⁷

Kursevi obuke o pitanjima rodno zasnovanog nasilja i onlajn uznemiravanja i zlostavljanja bi trebalo redovno održavati, uz potonje kurseve kojima se obezbeđuje da interno učenje i unapređenje veština bude dugoročan, smislen proces, a ne jednokratna vežba kako bi se ta aktivnost štiklirala i skinula s dnevnog reda.

Primeri

Ustanoviti fond podrške: U Finskoj, vodeće medijske kompanije su udružile snage sa sindikatima i formirale [fond podrške](#) za podršku novinarima koji su žrtve pretnji i progona, uključujući onlajn uznemiravanje i podstrekivanje.¹⁸

Aktivno reagovanje na onlajn uznemiravanje i zlostavljanje: U Španiji, listovi *El País* i *La Vanguardia*, i *Catalunya Ràdio* oformili su

[timove za društvene medije](#) radi podrške napadnutim novinarima. Neke njihove akcije obuhvataju reagovanje na napade na društvenim medijima neposredno, povlačenje sadržaja s njihovih platformi, dokumentovanje napada, i pružanje podrške novinarima koji su se našli na meti u pripremanju za pravni postupak.¹⁹

Intervjuisanje više žena: U 2011. godini, uprava belgijskog javnog servisa na francuskom jeziku RTBF-a pokrenula je inicijativu pod nazivom [Cherchez la femme](#), pozivajući svoje novinare da intervjuišu žene umesto muškarce kad god je to moguće. Ova mera je povećala udeo žena koji se pojavljuje u vestima ovog javnog servisa.²⁰

Dnevni monitoring participacije u medijima: Alatka pod nazivom [Prognosis Shamebot](#) poredi procenite pojavljivanja muškaraca i žena u skoro 30 dnevnih onlajn medija u Švedskoj i Finskoj.²¹ Mada ova konkretna alatka ima svoja ograničenja – poput propusta da pruži informaciju o kvalitetu participacije u medijima, mediji koji su je koristili su utvrdili kako je korisna za podsticanje internih razgovora i diskusija u medijskom sektoru o ulozi muškaraca i žena u medijima.

Resursi

- Komitet ministara Saveta Evrope za rodnu ravnopravnost u medijima preporučuje u dokumentu [Rec\(2013\)1](#) da mediji „usvoje samoregulatorne mere, interni kodeks ponašanja/etički kodeks i interni nadzor, te da razviju standarde u medijskom izveštavanju kojima se promoviše rodna ravnopravnost“. Takođe se pozivaju treće strane da „dosledno brane rodnu ravnopravnost ukazujući na svoje zabrinutosti samoregulatornim telima“.²²

- [Prikaz politike: Skup alati za rod i televiziju](#) Instituta za medijsku različitost sadrži osam modula za obuku novinara koja im pomaže da bolje razmotre kako prikazuju žene u politici.²³
- [SaferJourno: Resursi digitalne bezbednosti za medijske instruktore obuke](#) je besplatan vodič s otvorenim nastavnim planom koji je izradio Internews za medijske instruktore obuke koji drže predavanja studentima, profesionalcima i kolegama o digitalnoj sigurnosti i onlajn bezbednosti.²⁴ Ova publikacija se može preuzeti s interneta i sadrži plan lekcija za šest različitih modula: procena rizika; osnovna zaštita; bezbednost mobilnih telefona; bezbednost podataka; kako bezbedno voditi istragu; i zaštita elektronske pošte.

› Izraditi rodno osetljive smernice zajednice za interaktivne onlajn platforme

Danas, mediji često održavaju interaktivne onlajn prostore na svojim web sajtovima i putem naloga društvenih medija. Jasne smernice za zajednicu u pogledu korisničkog angažmana na onlajn platformama medija mogu pomoći u sprečavanju onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, ili ublažiti ozbiljnost napada. Mada moderiranje diskusija na onlajn platformi medija može biti značajna alatka za sprečavanje ili ublažavanje rodno zasnovanog onlajn zlostavljanja, to ne sme povrediti slobodu izražavanja. Povrh toga, jasnoća u pogledu kakva treba da bude interakcija novinara na platformama društvenih medija takođe može pomoći da se skрати period potreban novinaru i mediju da procene rizik i adekvatno reaguju na napade.

Mediji takođe mogu raditi na sprečavanju uznemiravanja i zlostavljanja tako što će proaktivno investirati u angažman zajednice

i putem promovisanja konstruktivnog dijaloga na sopstvenim onlajn platformama. Jedan od načina da se to uradi jeste postavljanje osoba koje će se isključivo baviti zajednicom.

Primeri

Interakcija sa zajednicom: Britanska radiodifuzna korporacija (engl. BBC) ustanovila je [osnovna pravila](#) za komentarisanje i postavljanje postova na njene platforme, i konkretno traži od svojih čitalaca da se uzdrže od uvredljivog ponašanja.²⁵

Postavljanje menadžera dijaloga sa zajednicom: U 2018. godini, finski javni servis *Yle* uveo je [upravljanje zajednicom](#) na svojim platformama. *Yle* je angažovao menadžera za dijalog s publikom kako bi kreirao pozitivniju kulturu onlajn diskusije.²⁶

Deutsche Welle (nem. DW) ima menadžera za zajednicu čiji je posao isključivo da moderira svaku platformu na nemačkom jeziku gde je DW prisutan, a servis na engleskom jeziku ima takve menadžera koji su non-stop aktivni.²⁷

Resursi

- Centar za medijski pluralizam i slobodu medija je kreirao [onlajn bazu podataka](#) za smernice društvenih medija širom medijskih kuća u državama članicama Evropske unije.²⁸

› **Pratiti i dokumentovati onlajn zlostavljanje novinarki, uključujući slobodnih novinarki, tj. frilenserki**

Potrebno je više podataka da bi se razumela puna dimenzija i uticaj onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, što je relativno nova pretnja novinarstvu. Mediji mogu pomoći sopstvenom osoblju i poslužiti široj zajednici koja se interesuje za bezbednost novinara tako što će dokumentovati onlajn uznemiravanje i zlostavljanje svog osoblja. Prikupljanje razvrstanih podataka o različitim manifestacijama i dimenzijama onlajn uznemiravanja i zlostavljanja je od kritične važnosti za sprovođenje procena rizika koje prepoznaju prirodu zlostavljanja i kako bi se razumele promene koje su se dogodile tokom vremena. Tako će mediji moći bolje da prate status svakog incidenta, te beležiti i unapređivati mere preduzete kao odgovor na incident, uključujući čuvanje dokaza kada napadi poprime elemente krivičnog dela.

S takvim informacijama, mediji mogu ustanoviti delotvornije kanale komunikacije s postojećim nacionalnim mehanizmima zaštite, nacionalnim institucijama za ljudska prava, kreatorima politika i nadležnim policijskim službama, i podeliti s njima ove podatke. Cilj je doprineti usvajanju sveobuhvatnih odgovora zasnovanih na politikama, uključujući određene situacije u kojima eskalacija zlostavljanja nekog novinara od strane određenog počinioca iziskuje usredsređen monitoring i reakcije.

To takođe iziskuje punu transparentnost i saradnju sa celokupnim osobljem i frilenserima, i pun pristanak novinara koji se našao na meti. Čak i uz pristanak, medij mora sprovesti procenu rizika u pogledu korišćenja identifikujućih informacija ako se podaci dele javno ili s trećim stranama, bilo sa vladinim agencijama, policijskim službama, grupama civilnog društva, ili na bilo kojoj javnoj platformi.

Primeri

Stvaranje portala za monitoring kršenja prava i sloboda: Balkanska istraživačka mreža, BIRN, kreirala je [BIRD](#), resursni portal koji prati kršenja digitalnih prava i sloboda u šest zemalja centralne i jugoistočne Evrope, i objavila je istraživački izveštaj o onlajn napadima na novinarke.²⁹

Sprovođenje istraživanja o onlajn zlostavljanju: Gardijan je naručio istraživanje 70 miliona komentara postavljenih na njegov sajt od 2006. godine kako bi razumeo prirodu onlajn zlostavljanja njegovih novinara. Ovaj britanski list je otkrio kako su od deset novinara koji su primili najviše uvreda – osam žene. Nalazi se nalaze u izveštaju [Tamna strana Gardijanovih komentara](#).³⁰

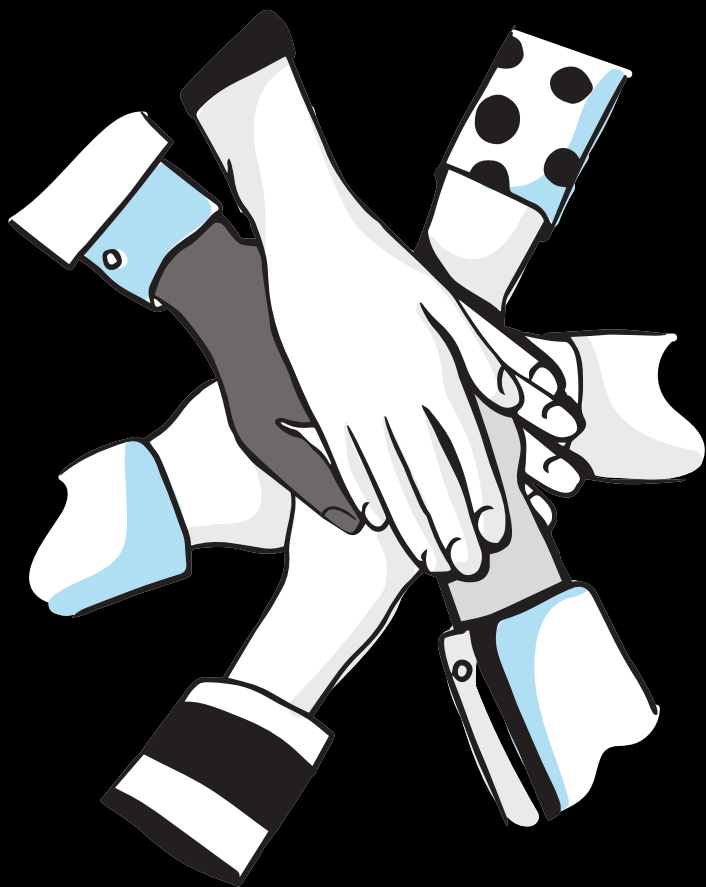
Fusnote na kraju poglavlja

- 1 Elisa Lees Munoz, “Why we should prioritize women journalists’ safety”, International Women’s Media Foundation, <https://www.iwmf.org/2017/11/why-we-should-prioritize-women-journalists-safety/>.
- 2 Silvia Chocarro, “The safety of women journalists: Breaking the cycle of silence and violence”, IMS Defending Journalism book series, International Media Support, 2019, <https://www.mediasupport.org/publication/the-safety-of-women-journalists>.
- 3 Mozilla Foundation, “Women journalists feel the brunt of online harassment”, Internet Health Report, 2019, <https://internethealthreport.org/2019/women-journalists-feel-the-brunt-of-online-harassment/>.
- 4 Gender Equality Commission, “Handbook on the implementation of Recommendation CM/Rec(2013)1 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on gender equality and media”, Council of Europe, 2015, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168059058>.
- 5 Barbara Trionfi and Javier Luque Martínez, “Newsroom Best Practices for Addressing Online Violence against Journalists Perspectives from Finland, Germany, Poland, Spain and the United Kingdom”, IPI, in cooperation with the OSCE RFoM, <https://ipi.media/wp-content/uploads/2019/06/IPI-report-online-harassment-06032019.pdf>.
- 6 IPI, “Measures for Newsrooms and Journalists to Address Online Harassment”, Ontheline Newsrooms, <https://newsrooms-ontheline.ipi.media/>.
- 7 R. Zausmer, J. Godia, “Sexual Harassment in the Media”, Women in the News, 2018, <http://www.womeninnews.org/resource/41>.
- 8 Op. cit. endnote 3, p. 17.
- 9 “Рабочее место должно быть безопасным” (Workplace must be safe), Novaya Gazeta, 14 July 2020, <https://novayagazeta.ru/articles/2020/07/14/86271-rabochee-mesto-dolzno-byt-bezopasnym>.
- 10 Dart Centre and ACOS Alliance, “Leading Resilience: A Guide For Editors & Managers”, 2020, <https://www.acosalliance.org/trauma-management-for-editors>.
- 11 Claire Cain Miller, “Sexual Harassment Training Doesn’t Work. But Some Things Do.”, The New York Times, 11 December 2017, <https://www.nytimes.com/2017/12/11/upshot/sexual-harassment-workplace-prevention-effective.html?smid=fb-nytimes&smtyp=cur&r=o>.
- 12 ACOS Alliance, “News Organizations Safety Self-Assessment”, <https://www.acosalliance.org/self-assessment>.
- 13 Caroline Scott, “Plan for the expected and unexpected: What you need to think about when completing a risk assessment”, World Association of Newspapers and News Publishers, 6 April 2019, <https://blog.wan-ifra.org/2019/06/04/plan-for-the-expected-and-unexpected-what-you-need-to-think-about-when-completing-a-risk->
- 14 UNESCO, “Gender-Sensitive Indicators for Media: Framework of indicators to gauge gender sensitivity in media operations and content”, 2012, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000217831>.
- 15 OSCE RFoM, #SOFJO Factsheet: Safety of Female Journalists Online, 2018, https://www.osce.org/files/f/documents/2/5/37031_o.pdf.
- 16 The New York Declaration, “Gender & media: challenges and opportunities in the Post 2015 era”, 11 March 2017, <http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the-news/Reports/The%20New%20York%20Declaration%202017%20on%20gender%20and%20media.pdf>.
- 17 Sarah Macharia et al., “Who Makes the News? Global Media Monitoring Project”, WACC, 2015, <http://whomakesthenews.org/gmmp/gmmp-reports/gmmp-2015-reports>.

- 18 "Media houses and unions set up fund to support journalists facing harassment", The Union of Journalists in Finland news item, 28 May 2019, <https://journalistiliitto.fi/en/media-houses-and-unions-set-up-fund-to-support-journalists-facing-harassment/>.
- 19 Op. cit. endnote 5.
- 20 Op. cit. endnote 4.
- 21 Prognosis Shamebot, "Gender Equality Tracker 2020", <http://www.prognosis.se/GE/>.
- 22 Council of Europe "Draft analytical report on the follow-up on the implementation of Recommendation CM/Rec(2013)1 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on gender equality and media", GEC(2019)10, CDMSI (2019)04, 8 November 2019, p. 46, <https://rm.coe.int/gec-2019-10-cdmsi-gec-analytical-report-cm-gender-equality-and-me-dia/168098bce5>.
- 23 Portraying Politics Project Partners, "Portraying Politics – A toolkit on gender and television", 2006, http://www.media-diversity.org/en/additional-files/documents/PP_EN.pdf.
- 24 "SaferJourno", Internews, <http://saferjourno.internews.org/>.
- 25 "What are the rules for commenting and uploading?", BBC, 2018, <https://www.bbc.co.uk/usingthebbc/terms/what-are-the-rules-for-commenting/>.
- 26 "Finnish public broadcaster fights online hate speech with dialogue and respect", European Federation of Journalists news item, 20 August 2018, <https://europeanjournalists.org/blog/2018/08/20/finnish-public-broadcaster-fights-online-hate-speech-with-dialogue-and-respect/>.
- 27 Op. cit. endnote 5, p. 35.
- 28 "Social Media Guidelines for Journalists EU28", European University Institute, <https://cmpf.eui.eu/social-media-guidelines-for-journalists-eu28/>.
- 29 "B.I.R.D.", The Balkan Investigative Reporting Network and Share Foundation, <https://monitoring.bird.tools>.
- 30 Becky Gardiner et al., "The dark side of Guardian comments", The Guardian, 12 April 2016, <https://www.theguardian.com/technology/2016/apr/12/the-dark-side-of-guardian-comments>.

**Novinarske
organizacije i
samoregulatorna tela**

Predložene akcije

---

1. Pojačati kolektivnu akciju i zagovaranje radi unapređenja bezbednosti i drugih radnih uslova novinarki;
2. Ojačati kapacitete putem kolegijalnih mreža, obuke i druge vrste praktične podrške;
3. Dokumentovati napade i koristiti informacije za podizanje svesti među ključnim akterima;
4. Promovisati uključivanje pitanja bezbednosti i rodne ravnopravnosti u radu samoregulatornih tela.

8. Novinarske organizacije i samoregulatorna tela

Organizovanje kolektivne akcije i kodeksi ponašanja

Novinarske organizacije, poput profesionalnih udruženja i sindikata, brane novinarska prava na rad i zajedničke interese. To podrazumeva poboljšanje bezbednosti novinara i pružanje podrške kad se suočavaju s određenim pretnjama. Nedržavni akteri u sektoru, poput medijskih saveta, esnafskih organizacija urednika, obrazovnih institucija i medijskih ombudsmana koje imenuje jedna ili više medijskih kuća, takođe mogu igrati svoju ulogu u promovisanju bezbednosti novinara.

U ovom odeljku se iznosi kako ti akteri, osim obrazovnih o kojima će biti reči kasnije, mogu povećati svoj uticaj na promovisanje onlajn bezbednosti novinarki.

U [Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18](#) ⁵⁷ država članica OEBS-a „primećuju sa zabrinutošću kako korišćenje neprikladnih restriktivnih mera protiv novinara može uticati na njihovu bezbednost, i sprečiti ih u informisanju javnosti, te da se time negativno utiče na upražnjavanje prava na slobodu izražavanja“.

› **Pojačati kolektivnu akciju i zagovaranje radi unapređenja bezbednosti i drugih radnih uslova novinarki**

Novinarska udruženja i sindikati igraju ključnu ulogu u obezbeđivanju da mediji ispunjavaju svoje obaveze i odgovornosti kao poslodavci da bi osigurali bezbednost novinarki, bilo da su stalno zaposlene ili frilenserke, u vršenju svojih novinarskih aktivnosti.

Ulažući napore u poboljšanje uslova rada u medijskoj profesiji, novinarska udruženja i sindikati mogu odrediti prioritete u pogledu određenih izazova s kojima se suočavaju novinarke. Pregovaranje s medijskim organizacijama radi premošćavanja jaza u zaradama između muškaraca i žena je suštinski važno, pošto se ovakvom praksom krše radnička prava i istrajava u diskriminaciji protiv žena. Takođe, suštinski je važno zagovarati rodnu ravnopravnost i politike protiv seksualnog uznemiravanja u medijima, uz bezbednosne protokole koji obuhvataju određene procedure za novinarke i podrazumevaju potrebnu opremu i podršku.

Novinarske organizacije bi trebalo da se posvete rodnoj ravnopravnosti i rodno zasnovanim politikama u sopstvenim strukturama takođe, kao i da obrate posebnu pažnju na problem onlajn uznemiravanja i zlostavljanja među podružnicama.

Pored pregovaranja, profesionalna udruženja i sindikati mogu pratiti i analizirati propise radi zagovaranja unapređenja, kada je to relevantno, na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou. Kad onlajn uznemiravanje i zlostavljanje preraste u krivično delo, organizacije mogu pružiti pravnu podršku novinarima i podružnicama.

Primeri

Pružanje preporuka: Sindikat novinara u Finskoj je izradio flajer [Kampanje mržnje – Šta nam je činiti](#). Tu se navode preporuke, poput dokumentovanja zlostavljanja, organizovanja savetovanja za zaposlene ako treba, ili postavljanje pozitivnih komentara o kolegi onlajn, da bi se obavestili urednici, rukovodioci i novinari o tome koje korake preduzeti kad se oni sami, zaposleni ili kolege nađu na meti onlajn uznemiravanja i zlostavljanja.¹

Promovisanje rodne ravnopravnosti u medijskom sektoru: U junu 2019. godine, Međunarodna organizacija rada (MOR) je usvojila novi skup međunarodnih standarda za rad, [Konvenciju 190 o nasilju i uznemiravanju](#).² Međunarodna federacija novinara (engl. IFJ) vodi kampanju [MOR-ova Konvencija 190: Može promeniti živote](#), pozivajući države da ratifikuju konvenciju.³

Ažuriranje sindikalnih politika kad je to potrebno: Nacionalni sindikat novinara u Ujedinjenom Kraljevstvu i Irskoj je ažurirao svoje politike i uneo odeljak [o seksizmu i šikaniranju](#).⁴

Resursi

- IFJ je objavio skup [Smernica za medije i sindikate za suzbijanje onlajn uznemiravanja novinarki](#) da bi pomogao rukovodiocima, sindikatima i kolegama u preuzimanju odgovarajuće akcije.⁵

› **Ojačati kapacitete putem kolegijalnih mreža, obuke i druge vrste praktične podrške**

Postoji mnogo načina na koje novinarska udruženja i sindikati mogu ojačati novinarske kapacitete za suzbijanje onlajn uznemiravanja i zlostavljanja i upravljati psihološkim dankom.

Pokazalo se da je kolegijalna podrška ključna za novinarke pri hvatanju u koštac s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem. Koleginice koje su imala slična iskustva podržavaju jedna drugu, na primer putem kolegijalnih mreža. Međutim, ispostavlja se da su obuka i pomoć poželjni pošto problemi koji nastaju mogu biti osetljivi i kompleksni. Zajedno s medijskim kućama (vidi takođe poglavlje 7), novinarska udruženja i sindikati bi mogli razviti mreže kolegijalne podrške i ponuditi obuku, te sugerisati pravila angažmana, kao i druge oblike psihosocijalne podrške. Ekspertiza ovih aktera ih čini dragocenim zagovornicima bezbednosti novinara. Oni mogu obezbediti smislene inpute za zvaničnike i parlamentarce u pogledu izrade propisa i politika protiv onlajn uznemiravanja i zlostavljanja.

Novinarska udruženja i sindikati mogu takođe organizovati praktičnu obuku za novinarke o najboljim mogućim praksama radi sprečavanja i rešavanja problema onlajn uznemiravanja i zlostavljanja. Razvoj istraživanja, u sprezi s novinarskom obukom i obrazovnim institucijama za novinare i vlasnike medija, je od ključne važnosti za bolje razumevanje izazova s kojima se novinarke suočavaju. Takođe mogu potpomoći forume za deljenje informacija na čijem čelu su žene, a s težištem na alatkama za samostalne procene rizika, kako osigurati profile na društvenim medijima i savetima o tome kako upravljati situacijama gde su postale meta onlajn uznemiravanja i zlostavljanja.

Novinarska udruženja i sindikati često imaju ženske grupe ili kontakt osobe za novinarke, koje obezbeđuju važan prostor za žene da progovore o sopstvenim iskustvima i bezbednosnim potrebama. Pored toga, udruženja i sindikati bi mogli otvoriti posebnu rubriku na svojim veb sajtovima posvećenu onlajn bezbednosti novinarki, obezbeđujući lako dostupne, relevantne informacije, kontakte i resurse.⁶

Primeri

Razvoj alatki za obuku: Međunarodna asocijacija žena na radiju i televiziji je izradila priručnik o bezbednosti za žene, [Šta ako...? Priručnik o bezbednosti za novinarke](#). Korišćen je za obuke o zaštiti u nekoliko zemalja.⁷

Učenje na dobrim praksama: U 2019. godini, novinarski sindikat u Turskoj i Evropska federacija novinara je organizovala radionicu o najboljim praksama i konkretnim alatkama za unapređenje rodne ravnopravnosti i različitosti u procesu medijske proizvodnje kao i suzbijanju narastajućeg onlajn uznemiravanja.⁸

Resursi

- IFJ-ev [Priručnik za rodnu ravnopravnost: Najbolje prakse u Evropskoj uniji](#) sadrži niz dobrih praksi za unapređenje rodne ravnopravnosti u sindikatima i medijima.⁹

› Dokumentovati napade i koristiti informacije za podizanje svesti među ključnim akterima

Dokumentovati napade na novinare koristeći rodno osetljiv pristup je suštinski važno za razumevanje kompleksnosti izazova s kojima se novinarke suočavaju i načina za njihovo prevazilaženje.

Identifikovanje najefikasnijeg i najbezbednijeg načina za dokumentovanje onlajn nasilja nad novinarima je takođe važno sredstvo u unapređenju bezbednosti novinara, pošto se sve više napada na medije odigrava na internetu. S obzirom da su u kontinuiranom bliskom kontaktu sa svojim članovima, profesionalne mreže, novinarska udruženja i sindikati su u posebno dobrom položaju za praćenje napada i analizu trendova. Koordinacija i saradnja među grupama koje mogu pratiti nasilje nad novinarima su važne da bi se izbeglo dupliranje, kao i da bi se te grupe međusobno podržale.

Detaljne informacije koje novinarska udruženja i sindikati imaju o bezbednosti novinara se mogu koristiti za pokretanje i podršku kampanjama za podizanje svesti, ali i za angažovanje medija, kreatora politika i drugih ključnih aktera, uvek uz punu transparentnost i pristanak novinara na meti napada. Saradnja između ovih grupa aktera može pojačati uticaj bezbednosnih inicijativa.

Primeri

Prikupljanje informacija: Novinarski sindikat u Finskoj je pripremio istraživanje o učestalosti napada na novinare. Istraživanje je pomoglo da se bolje razume problem, te da se preduzmu koraci radi njegovog rešavanja.¹⁰

Izgradnja saveza za monitoring: U Jugoistočnoj Evropi, šest novinarskih udruženja i medijskih sindikata su udružili snage sa inicijativom [Bezbedni novinari](#).¹¹ Ovaj projekat je pokrenut 2016. godine i prati bezbednost novinara u regionu sa pravnog i političkog stanovišta. Takođe podiže svest o napadima i zagovara bezbednost novinara. U Bosni i Hercegovini, ovaj savez je matična kuća za jednu SOS telefonsku liniju za pomoć i mrežu novinarki.

Izgradnja međusektorskih saveza: Najveći sindikat u kanadskom privatnom sektoru, Unifor, krenuo je u podizanje svesti javnosti o seksualnom uznemiravanju i onlajn zlostavljanju žena medijskih radnika u sklopu [video](#) kampanje iz 2018. godine, pokazujući time da sindikati i profesionalna udruženja koji predstavljaju širi spektar sektora, a ne samo medijski, mogu udružiti snage radi borbe protiv rodno zasnovane onlajn agresije.¹²

Kampanje za povećanje broja prijava: U 2019. godini, IFJ je pokrenuo [kampanju #YouAreNotAlone](#) da bi podigao svest javnosti o rodno zasnovanom i seksualizovanom onlajn uznemiravanju i zlostavljanju novinarki, i da bi podstakao novinare na iskazivanje solidarnosti prema svojim kolegicama na meti napada.¹³ IFJ i njegova partnerska grupa Medijska mreža solidarnosti za Južnu Aziju (engl. SAMSN) su kreirali [kampanju ByteBack](#), koja je dovela do publikacije u 2017. godini [Novinarski vodič za borbu protiv onlajn uznemiravanja u Južnoj Aziji](#).¹⁴

Saradnja s vlastima kad je to relevantno: U Severnoj Makedoniji, tamošnje novinarsko udruženje i ministarstvo unutrašnjih poslova su potpisali memorandum o organizovanju zajedničkih aktivnosti radi podizanja svesti o problemu nekažnjivosti za krivična dela protiv novinara i radi saradnje u slučaju napada na novinare.¹⁵

› **Promovisati uključivanje pitanja bezbednosti i rodne ravnopravnosti u radu samoregulatornih tela**

Koncept samoregulatornog okvira za medije se odnosi na niz aktera, institucija i organizacija u zemlji koji se drže međunarodnih medijskih i novinarskih standarda, a što, u praksi, doprinosi kulturi i okruženju koje je podsticajno za nezavisne i kvalitetne medije.

Vrsta aktera koja ima formalnu i neformalnu ulogu u samoregulaciji medija može obuhvatiti istaknute medijske kuće i savete za štampu, esnafske organizacije urednika, ombudsmane, sindikate i institucije za obuku, između ostalih.¹⁶ Formalni samoregulatorni mehanizmi, koji se ponekad uspostavljaju kroz pregovore sa državom, bi trebalo da, u načelu, budu na dobrovoljnoj osnovi, deluju transparentno i budu dostupni javnosti. Ombudsmeni i žalbeni mehanizmi unutar tela koja predstavljaju medije (poput medijskih saveta ili medijskih etičkih odbora) su u nekim slučajevima ustanovljeni nakon pregovora s državom radi ublažavanja efekta represivnih državnih propisa.

Medijski profesionalni standardi i medijska etika obezbeđuju delotvornu platformu za inicijative o bezbednosti i rodnoj ravnopravnosti. Širok spektar kompanija, institucija i organizacija može mobilizovati medijsku etiku koja će doprineti kulturi i okruženju podsticajnom za nezavisne i kvalitetne medije.

Medijska etika je takođe u osnovi formalnih samoregulatornih mehanizama, poput saveta za medije i štampu, što može pomoći kod ublažavanja efekata državnih propisa. Formalni samoregulatorni mehanizmi, koji se ponekad uspostavljaju kroz pregovore sa državom, bi trebalo da, u načelu, budu na dobrovoljnoj osnovi, deluju transparentno i budu dostupni javnosti.

Samoregulatorna tela mogu imati uticajnu ulogu u pogledu rodne ravnopravnosti i bezbednosti u medijima pošto dobijaju informacije o incidentima od svojih članova i u kontaktu su s kolegama, pri čemu sami medijski akteri često prihvataju ovakva tela. Kad se planira promena politike, ovi akteri mogu dati zajedničku povratnu informaciju o ekspertizi na visokom nivou. Takođe mogu skrenuti pažnju na bezbednosne situacije i sugerisati mere, poštujući medijsku slobodu, izvršnim i zakonodavnim telima.

Uloga samoregulatornih medijskih tela pokriva, na primer, izradu i promovisanje etičkog kodeksa koji se može pokazati kao osnovna referentna tačka za aktere različitih uverenja, dajući smernice novinarima u pogledu njihove uloge, prava i obaveza, i kako mogu najbolje obavljati svoj posao. Ovaj etički kodeks bi trebalo da bude rodno osetljiv i izrađen uz učešće žena.

Kao što je o tome raspravljano ranije, bezbednost žena na radnom mestu se takođe oslanja na kolege i rukovodioce. Snažan medijski samoregulatorni okvir pretpostavlja ne samo razvoj etičkog kodeksa, nego i postojanje subjekta koji bi nadgledao njegovu implementaciju i vrste sankcija za one koji ga prekrše.¹⁷ Medijska samoregulatorna tela mogu obezbediti da se najbolje prakse u vezi s rodno zasnovanim onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem integrišu u kolektivne zaključke o standardima i preporučene prakse za novinare u datom geografskom području.

Mediji doprinose samoregulaciji putem primene kolektivnih normi i standarda unutar organizacije, ali i kroz komunikaciju s javnošću, na primer, tako što će objaviti kada je načinjena greška, pružiti transparentnu informaciju o njihovom radu i uređivačkim pozicijama, i ponuditi ombudsmana unutar kuće. Ova funkcija varira od medija do medija, ali, generalno, ombudsman unutar organizacije deluje kao medijator između osoblja medijske kuće, podstičući dijalog između dve strane.

Akteri koji doprinose nezavisnom samoregulatornom okviru bi mogli posvetiti više pažnje pitanjima koja utiču na bezbednost žena. Mogli bi se, na primer, pozabaviti time kako se rodno zasnovano nasilje uopšte uzet, i rodno zasnovano uznemiravanje i zlostavljanje pogotovo, prati i ublažava.

Primeri

Zajednička kampanja protiv nekažnjivosti za rodno zasnovanu diskriminaciju: Novinarka u Rusiji je javno prozivana nakon što je podnela pritužbu protiv poslanika u gornjem domu ruskog parlamenta zbog seksualnog uznemiravanja. Medijska udruženja i sindikat su udružili snage kako bi stali na kraj zlostavljanju i nečinjenju. Zajedno su doveli u pitanje legitimitet mandata tog poslanika i poslali su pismo Parlamentarnoj skupštini Saveta Evrope tražeći da se bojkotuju svi ruski poslanici.¹⁸

Korišćenje međusektorskih žalbenih mehanizama: Nakon incidenata onlajn uznemiravanja novinarki u Finskoj, podnete su pritužbe parlamentarnom ombudsmanu u zemlji i Savetu za masovne medije.¹⁹

Postavljanje standarda za medijski sektor od strane samog medijskog sektora: Etička novinarska mreža je dobra referentna tačka za etiku u medijima. Ova koalicija koju čini preko 70 grupa novinara, urednika, vlasnika štampanih medija i medijskih grupa za podršku širom sveta je objavila izveštaj pod naslovom [Spasavanje vesti](#) koji se bavi rodno zasnovanim nasilje nad novinarima, uključujući onlajn uznemiravanje.²⁰

Postavljanje moralnih standarda za medije: Vlasnici medija i novinarska udruženja ustanovila su odbor za etiku u medijima u Švedskoj 1916. godine s ciljem omogućavanja internog nadzora unutar profesije.²¹ Odbor i njegov medijski ombudsman biraju medijske priloge kojima bi se mogao pozabaviti sâm odbor i ombudsman, u vezi s pričama o diskriminaciji, uključujući slučajeve kada žena optužuje muškarca za uznemiravanje. Odluke odbora sugerišu moralna ograničenja za medije, valjano argumentovane, i kao takve potencijalno limitiraju rizik od proizvoljnih odluka u sličnim predmetima u budućnosti.

Aktivno jačanje srodnih medijskih organizacija: Mreže medijskih saveta i sindikata podržavaju razvoj digitalnih praksi, i pomažu novim savetima da ustanove aktivnosti vezane za medijsku pismenost, žalbene mehanizme i normativna dokumenta o etici i propisima.²² Saveti koji su aktivno podržavali žene na meti napada digitalnih nasilnika razmenjuju svoja iskustva s drugim savetima unutar mreža.

Obuka samoregulatornih aktera: Akterima, koji pripadaju različitim vrstama organizacija s različitim oblastima odgovornosti, često manjkaju platforme za redovno sastajanje i učenje kroz međusobnu interakciju. U jednom međunarodnom programu obuke koji finansira Švedska, ključni efekat je taj što su akteri učili o kreiranju medijskih politika paralelno s razmenom mišljenja o bitnim pretnjama i muškarcima i ženama, i što su uspostavili redovnu komunikaciju radi unapređenja bezbednosti novinara.²³

Resursi

- Savez nezavisnih saveta za štampu Evrope (engl. AIPCE) objavio je [izveštaj o ulozi samoregulatornih tela u digitalno doba](#).²⁴
- Postoje dva vodiča koja je objavio Predstavnik OEBS-a za slobodu medija o ulozi samoregulacije: [Vodič za medijsku samoregulaciju i Vodič za samoregulaciju onlajn medija](#).²⁵
- Savet Evrope identifikuje dobre prakse u analitičkom izveštaju o rezoluciji iz 2013. godine o rodnoj ravnopravnosti, i raspravlja o tome kako su samoregulatorna tela u državama članicama primenila preporuke SE o rodnoj ravnopravnosti.²⁶

Fusnote na kraju teksta

- 1** Johanna Vehkoo and Emmi Nieminen, “Hate campaigns – What you should do”, Suomen Journalistiliitto, Finlands Journalistförbun, https://journalistiliitto.fi/wp-content/uploads/2019/01/Hate_Campaigns_web.pdf.
- 2** International Labour Organization, “C190 – Violence and Harassment Convention” (No. 190), 2019, https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEX_PUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C190.
- 3** “16 Days of activism: Ratify Convention 190”, International Federation of Journalists (IFJ), <https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/category/new-campaign-on-violence/article/16-days-of-activism-ratify-convention-190.html>.
- 4** “NUJ policy”, <https://www.nuj.org.uk/rights/women-in-the-nuj/nuj-policy/>.
- 5** “Guidelines for media and unions to combat online harassment of women journalists”, IFJ, 2019, https://www.ifj.org/fileadmin/user_upload/guidelines_EN_final.pdf.
- 6** Ibid.
- 7** International Association of Women in Radio and Television (IAWRT), “What if...? Safety Handbook for Women Journalists”, 2017, <https://www.iawrt.org/sites/default/files/field/pdf/2017/11/IAWRT%20Safety%20Manual.Download.10112017.pdf>.
- 8** “Journalists’ organizations on the front line to tackle gender equality and online harassment”, International Federation of Journalists news item, 6 June 2019, <https://european-journalists.org/blog/2019/06/06/journalists-organisations-on-the-front-line-to-tackle-gender-equality-and-online-harassment/>.
- 9** “Handbook on Gender Equality Best Practices in European Journalists’ Unions”, IFJ, https://www.ifj.org/what/gender-equality.html?tx_wbresources_list%5Bresource%5D=16&cHash=drc-c3c8a3d9f6eed57baf82b524c45ad.
- 10** Barbara Trionfi and Javier Luque Martínez, “Newsroom Best Practices for Addressing Online Violence against Journalists Perspectives from Finland, Germany, Poland, Spain and the United Kingdom”, IPI, in cooperation with the OSCE RFoM, <https://ipi.media/wp-content/uploads/2019/06/IPI-report-online-harassment-06032019.pdf>.
- 11** Regional Platform for advocating media freedom and journalists’ safety, <https://safejournalists.net>.
- 12** “It’s Not Okay! Sexual harassment must stop!”, Unifor Canada’s YouTube Channel, <https://www.youtube.com/watch?v=od7vVtwztDA&feature=youtu.be>.
- 13** “Online Trolling: You are NOT alone”, IFJ, <https://www.ifj.org/actions/ifj-campaigns/online-trolling-you-are-not-alone.html>.
- 14** Byte Back Campaign, IFJ and SAMSN, 2017, https://samsn.ifj.org/wp-content/uploads/2017/03/Byte_Back_Handbook.pdf.
- 15** Besim Nebiu et al., “Indicators on the level of media freedom and journalists’ safety in Macedonia, Association of Journalists of Macedonia”, Skopje, 2018, <https://safejournalists.net/wp-content/uploads/2018/12/Indicators-on-the-level-of-media-freedom-and-journalists-safety-in-Macedonia.pdf>.
- 16** “The Media Self-Regulation Guidebook”, OSCE RFoM, 2008, <https://www.osce.org/files/f/documents/1/d/31497.pdf>. The website of the Press Council of Ireland, independent from the State, presents work areas that media councils often work with: <https://www.presscouncil.ie/>.
- 17** Ibid.
- 18** Nadezhda Azhgikhina’s article in The Nation, PEN Moscow Center’s website, 4 May 2018, <https://penmoscow.ru/our-news-2/516>.
- 19** Scott Griffen, “Legal Responses to Online Harassment and Abuse of Journalists: Perspectives from Finland, France and Ireland”, OSCE RFoM and IPI, 7 March 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/413549>.

- 20** Hannah Storm, "Gender on the agenda for the future of ethical journalism", <https://www.journalism.co.uk/news/gender-on-the-agenda-for-the-future-of-ethical-journalism-not-just-for-women/s2/a737953/>.
- 21** Swedish Media Ombudsperson, <https://medieombudsmannen.se/>. About the Media Ombudsperson, <https://www.presscouncils.eu/members-sweden>.
- 22** Alliance of Independent Press Councils of Europe and European Federation of Journalists, "Media Councils in the Digital Age", <https://www.presscouncils.eu/Media-Councils-in-the-Digital-Age> and <https://europeanjournalists.org/media-councils-in-the-digital-age/>. The Media Self-Regulatory Organizations Network (Armenia, Azerbaijan, Belarus, Georgia, Moldova, Ukraine and Russia). <https://www.mediacouncils.org/about-us/>.
- 23** NIRAS, "Media Development in a Democratic Framework", 2020, <https://www.niras.com/development-consulting/international-training-programmes/media-development-in-a-democratic-framework/>. "Media regulation in a democratic framework: Eastern Europe" (in Russian), Sida, International Training Programmes, 2020: <https://itp.sida.se/itp/Programcatalog.nsf/0/1C73DB9DoD9257B6C125839300475B4B?opendocument>.
- 24** Raymond A. Harder and Pieter Knapen, Media Councils in the Digital Age: An inquiry into the practices of media self-regulatory bodies in the media landscape today, University of Antwerpen, <https://www.presscouncils.eu/userfiles/files/Media%20Councils%20in%20the%20Digital%20Age.pdf>.
- 25** OSCE RFoM, "The Media Self-Regulation Guidebook", 2008, <https://www.osce.org/fom/31497>; OSCE RFoM, The Online Media Self-Regulation Guidebook. 2013, <https://www.osce.org/files/f/documents/d/b/99560.pdf>.
- 26** Council of Europe, Committee of Ministers, "Draft analytical report on the follow-up on the implementation of Recommendation CM/Rec(2013)1 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on gender equality and media", GEC(2019)10, CDMSI (2019)04, 8 November 2019, <https://rm.coe.int/gec-2019-10-cdmsi-gec-analytical-report-cm-gender-equality-and-media/168098bces>.

**Organizacije
civilnog društva i
obrazovne institucije**

Predložene akcije

---

1. Podići nivo podataka, znanja i svesti o rodno zasnovanom onlajn uznemiravanju i zlostavljanju među ključnim akterima i šire u društvu;
2. Udružiti snage radi unapređenja implementacije bezbednosnih standarda i drugih uslova rada za novinarke na nacionalnom nivou;
3. Razviti holističku obuku iz zaštite i edukativne materijale;
4. Integrisati novinarsku bezbednost i rodnu ravnopravnost u edukaciji novinara i aktivnostima institucija za obuku.

9. Organizacije civilnog društva i obrazovne institucije

Mobilizovanje, istraživanje i razmena dobrih praksi

U ovom poglavlju posmatramo kako aktivisti, instruktori obuke, edukatori i akademska zajednica mogu sarađivati i jačati svoje napore u suzbijanju onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki.

Organizacije civilnog društva – posebno nevladini akteri u oblasti slobode izražavanja, slobode štampe, razvoja medija i ženskih prava – podržavaju novinare na mnogo različitih načina: od zagovaranja akcije protiv napada i nekažnjivosti do organizovanja praktične obuke o bezbednosti. Tokom proteklih godina, organizacije civilnog društva su sve više izveštavale i na drugi način reagovala na rastuću pretnju koja potiče od onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki.

Pošto su univerziteti i druge obrazovne institucije odgovorne za obrazovanje i obuku budućih i sadašnjih novinara i rukovodilaca u medijima, ove organizacije mogu doprineti podizanju svesti i nivoa znanja o bezbednosti novinara i pitanju rodne ravnopravnosti. Univerziteti su takođe u poziciji da pokrenu javne rasprave o političkim pitanjima i implementaciji tih politika. Štaviše, njihova uloga u sprovođenju istraživanja može doprineti boljem razumevanju izazova onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki.

U [Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18](#) ⁵⁷ država članica OEBS-a iskazuje „duboku zabrinutost zbog svih kršenja ljudskih prava i zlostavljanja kojima se narušava bezbednost novinara, uključujući ubistva, mučenje, prisilne nestanke, proizvoljna hapšenja, proizvoljno pritvaranje i proterivanje, zastrašivanje, uznemiravanje i pretnje svih vrsta, poput fizičkih, pravnih, političkih ili ekonomskih pretnji, čiji je cilj sputavanje njihovog rada“.

› **Podići nivo podataka, znanja i svesti o rodno zasnovanom onlajn uznemiravanju i zlostavljanju među ključnim akterima i šire u društvu**

Prvi korak u rešavanju identifikovanog problema je sticanje sveobuhvatne slike o njemu. Praćenje onlajn uznemiravanja i zlostavljanja na sistematičan način može bi puno izazova. Broj slučajeva i kanala putem kojih se ova pitanja ispoljavaju su ogromni. U isto vreme, istraživanje pokazuje da se rodno zasnovani napadi nedovoljno prijavljuju zbog društvene i profesionalne stigme, kao i potencijalne traume povezane s napadima.¹ Mnoge organizacije civilnog društva koje prate i predočavaju podatke o napadima na novinare bi mogli da sarađuju s profesionalnim udruženjima, sindikatima, medijima, akademskom zajednicom i javnim organima angažovanim na poslu dokumentovanja slučajeva onlajn uznemiravanja i zlostavljanja. Sve ovo bi trebalo raditi primenjujući rodno osetljiv pristup putem koga se prate osnovne rodno razvrstane informacije i drugi unakrsni faktori i specifični podaci, poput izveštavanja o događajima koji su prethodili napadu.

Dokumentovanje primenom rodno osetljivog pristupa ne odnosi se samo na „ono“ što se prati, već i na to „kako“ se vrši monitoring. Istraživački proces bi trebalo da za cilj ima ne samo prikupljanje podataka, već i participaciju novinarki. Treba da bude jasno tokom čitavog procesa, na primer, da je onlajn uznemiravanje i zlostavljanje deo šireg spektra pretnji novinarstvu, a ne samo privatna muka određenog pojedinca.

Potrebni su ozbiljni i koordinirani naponi kako bi se unapredilo znanje javnosti o problemu rodno zasnovanog onlajn uznemiravanja. Iako je već značajno više istraživanja na ovu temu, značajno je identifikovati praznine u istraživanjima i proizvesti dodatne izveštaje kojima se pokrivaju različite teme i razne zemlje. Jedna od nedovoljno iskorišćenih prilika je saradnja s akademskim institucijama i mnogim organizacijama civilnog društva koje se bave istraživanjem i monitoringom. Ovde, takođe, je važno ovo „kako“. Bilo kakav oblik istraživanja treba da uključi novinarke i omogući da se čuje njihov glas, uzmu u obzir stavovi i perspektive, i takvo istraživanje treba napisati tako da ga praktičari mogu koristiti za jačanje onlajn bezbednosti novinarki.

Bez obzira da li se angažuju direktno ili ne, organizacije civilnog društva igraju značajnu ulogu u informisanju i mobilisanju kreatora politika, medijske zajednice i čitavog društva. To može dovesti do veće kolektivne mobilizacije za hvatanje u koštac s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem. Koordinacija između organizacija civilnog društva i drugih aktera je suštinski važna da bi se multiplikovao uticaj, a izbeglo dupliranje napora. Takva saradnja može imati različite forme i može se dešavati na različitim nivoima: globalnom, regionalnom, nacionalnom ili podnacionalnom nivou.

Primeri

Prikupljanje podataka: Komitet za zaštitu novinara (engl. CPJ) održava onlajn globalnu [bazu podataka](#) novinara koji su ubijeni, utamničeni i nestali, što obuhvata podatke razvrstane po rodnoj pripadnosti.² U 2019. godini, CPJ je takođe objavio istraživanje [Pretnje nas prate do kuće](#), koje dokumentuje onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinarki u Kanadi i Sjedinjenim Američkim Državama.³

Omogućavanje bezbedne i anonimne prijave: *Plataforma en Defensa de la Libertad de Información* (PDLI) je u Španiji kreirala onlajn platformu [Observatorio contra el acoso online a mujeres periodistas](#) za dokumentovanje onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki i skretanje pažnje na ovaj problem.⁴ Novinarke koje su na udaru onlajn uznemiravanja mogu podneti anonimnu prijavu organizaciji putem onlajn formulara.

Preduzimanje istrage radi boljeg razumevanja i prevazilaženja izazova: Globalna studija [Napadi i uznemiravanje: Uticaj na novinarke i njihovo izveštavanje](#) Međunarodne ženske medijske fondacije (engl. IWFMF) i TrollBusters-a pokazuje kako su skoro dve trećine novinarki u nekom trenutku doživele da im se preti ili da ih onlajn i oflajn uznemiravaju.⁵

U izveštaju iz 2019. godine, [Prenosioci poruka na udaru: Novinari se suočavaju sa sve više slučajeva onlajn uznemiravanja](#), daje se slika situacije u Evropi na temelju ispitivanja 162 prijave digitalnog zlostavljanja koje su podnete u okviru projekta „Mapiranje medijskih sloboda“ Indeksa o cenzuri.⁶ Evropski centar za štampu i slobodu medija i Evropska federacija novinara su takođe saradivale u izradi izveštaja.

U studiji pod nazivom [Ne čitajte komentare: Unapređenje onlajn bezbednosti rada u medijima](#), koju su izradili Gen Vic i Media Arts i Entertainment Alliance, se posmatra onlajn uznemiravanje novinarki u Australiji.⁷

Globalna alijansa za medije i rod (engl. GAMAG) izradila je zbornik studija o politikama u sklopu svog izveštaja [Postavljanje rodne agende za politiku komunikacija](#). Publikacija sadrži poglavlje o onlajn bezbednosti novinarki.⁸

Centar za medijski pluralizam i slobodu medija pri Evropskom univerzitetskom institutu objavljuje [Monitoring medijskog pluralizma](#) u pokušaju da se dokumentuje zdravlje medijskih ekosistema i pretnje medijskoj slobodi i novinarima u državama članicama Evropske unije i nekim zemljama kandidatima za članstvo.⁹

Evropska novinarska opservatorija, u saradnji s evropskim univerzitetima, izradila je studiju pod nazivom [Gde su novinarke u evropskim medijima?](#)¹⁰

FOJO institut za medije takođe je razmotrio [rodne aspekte zapošljavanja i karijernog napredovanja u medijskom sektoru Jermenije, Gruzije, Moldavije, Rusije i Ukrajine](#).¹¹

Predstavljanje istraživanja i korisnih praksi na zajedničkoj platformi: Projekat [Unapređenja rodne ravnopravnosti u medijskom sektoru](#) je plod saradnje univerziteta i novinarskih udruženja koji zajedno prikupljaju istraživanja i dobre prakse o različitim pitanjima vezanim za rodnu ravnopravnost u evropskim medijima.¹²

Analiza i podizanje svesti: U svom izveštaju [Onlajn uznemiravanje novinara – napadi trolova](#), organizacija Reporteri bez granica istražuje slučajeve onlajn napada na novinare širom sveta, uz analizu određenih slučajeva žena medijskih radnika.¹³

Resursi

- [Integrisanje roda u monitoring ljudskih prava koji sprovodi Visoki komesar UN-a za ljudska prava](#) nudi smernice o tome kako pratiti kršenja ljudskih prava sa rodno zasnovanog stanovišta.¹⁴
- [Rodno zasnovana dokumentacija: Priručnik za branioce ženskih prava i o braniocima ženskih prava](#), koju je pripremila Međunarodna koalicija koja brani žene koje brane prava, sadrži dobre savete o tome kako uvrstiti rod u dokumentovanje napada na branioce ženskih ljudskih prava.¹⁵

› Udružiti snage radi unapređenja implementacije bezbednosnih standarda i drugih uslova rada za novinarke na nacionalnom nivou

U pogledu bezbednosti novinara, jedan od najvažnijih aspekata jeste implementacija na nacionalnom nivou međunarodnih standarda ljudskih prava i drugih obaveza koje su države preuzele na međunarodnom nivou. Mada jedna organizacija, kad je sama, može imati ograničenu sposobnost da vladu navede da položi račune, koordinirani naponi više takvih organizacija mogu imati, pak, znatan uticaj. Organizacije civilnog društva, obrazovne institucije za novinarstvo i druge organizacije koje

žele da utiču na medijski sektor bi trebalo da potraže prilike za razvoj i primenu koordiniranih strategija putem kojih će se obezbediti da države ispune svoje obaveze u pogledu onlajn i oflajn bezbednosti novinarki.

Da bi bezbednost novinarki postala prioritet na međunarodnoj sceni, civilno društvo treba da se angažuje više u međunarodnim i regionalnim međuvladinim organizacijama (vidi peto poglavlje). Organizacije civilnog društva i druge organizacije mogu koristiti UN i regionalne mehanizme za ljudska prava ako delotvornije koordiniraju svoje angažovanje u pogledu onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki. Dobra je prilika za saradnju, na primer, u vezi s podnescima UN-ovom Savetu za ljudska prava putem specijalnih procedura, potom univerzalnim periodičnim pregledima, i putem obraćanja Predstavniku OEBS-a za slobodu medija.

Delotvoran angažman na međunarodnoj sceni, kao i praćenje i izveštavanje o ispunjavanju preuzetih međunarodnih obaveza države, iziskuju određeno specijalizovano znanje. Međunarodne i nacionalne organizacije civilnog društva s takvom ekspertizom mogu voditi ili promovisati radionice za obuku o međunarodnim standardima i obavezama koje su primenjive na rodno zasnovano onlajn uznemiravanje i zlostavljanje.

Primeri

Formiranje radnih grupa za rod i bezbednost: [Globalni forum za medijski razvoj](#), mreža grupa za razvoj medija, i [ACOS Alliance](#), koalicija medija i grupa za slobodu štampe koji promovišu bezbednost frilensera, imaju rodno zasnovane radne grupe. Međunarodna koalicija organizacija civilnog društva je mreža u čijem sastavu je 26 organizacija koje koordiniraju svoj rad na bezbednosti novinara i koje su udružile snage u okviru inicijativa za bezbednost novinara.¹⁶

Udruživanje snaga i zajedničko traganje za finansijskom podrškom: [Medijska sloboda – Brzo reagovanje](#) za bezbednost novinara u EU je koalicija organizacija koje se bave slobodom izražavanja.¹⁷ Koalicija pruža praktičnu, pravnu i podršku zagovaranja novinarima u riziku. Onlajn uznemiravanje novinarki je jedna od ključnih tema.

Demistifikovanje međunarodnih standarda: ČLAN 19 je objavio [Okončavanje nekažnjivosti: Vodič za postupanje prema standardima UN-a za bezbednost novinara](#) da bi olakšao razumevanje međunarodnih standarda ljudskih prava u vezi s bezbednošću novinara.¹⁸ Pored toga, u cilju unapređenja kapaciteta članova za interakciju sa međuvladinim organizacijama, IFEX, svetska mreža nevladinih organizacija za slobodu izražavanja, objavila je niz [5-minutnih objašnjenja](#) o korišćenju nekoliko međunarodnih mehanizama za praćenje primene standarda bezbednosti novinara.¹⁹

Resursi

- Serijal publikacija [Obrana novinarstva](#) Međunarodne podrške medijima ukazuje na naučene lekcije iz različitih zemalja gde kolaborativne strukture – koalicije, partnerstva i mehanizmi bezbednosti – rade na unapređenju bezbednosti novinara. Serijal sadrži [izveštaj](#) koji se bavi samo novinarkama.²⁰

› **Razviti holističku obuku iz zaštite i edukativne materijale**

Organizacije koje su bliske novinarima i vične identifikovanju onlajn trendova značajno unapređuju obuku u oblasti bezbednosti novinara. Organizacije civilnog društva igraju važnu ulogu u razvoju obuke i edukativnih materijala koji mogu ojačati zaštitu novinarki koje se nađu na meti onlajn napada.

Važno je da, zbog prirode onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, obuka obezbedi holistički pristup koji obuhvata različite aspekte, poput zakonskih prava i psihosocijalnih potreba, povrh digitalne bezbednosti. Obučavanje novinarki o tome kako da se uhvate u koštac s rodno zasnovanim onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem bi trebalo da bude proces koji osnažuje i omogućava ženama da nastave baviti se svojim poslom i da se izraze.

Da biste znali svoja prava važno je da razumete šta ta prava obuhvataju i kada su prekršena. U cilju povećanja pomoći novinarkama kojima je potrebna pravna pomoć, moglo bi biti korisno da organizacije civilnog društva pojačaju svoj rad i saradnju s advokatskom komorom i pravnicima. Radeći s institucijama za novinarsku edukaciju i pravnim ekspertima, grupe za slobodu izražavanja mogu takođe povećati kapacitet aktuelnih medijskih profesionalaca i sledeće generacije novinara za hvatanje u koštac i rešavanje problema rodno zasnovanog onlajn uznemiravanja i zlostavljanja.

Primeri

Video tutorijali: Međunarodni institut za štampu je kreirao [video tutorijale](#) za novinarke o tome kako pristupiti problemu onlajn uznemiravanja s pravnog i psihosocijalnog stanovišta.²¹

Priručnik za terenski rad: [Terenski priručnik za onlajn uznemiravanje](#) američkog PEN-a namenjen piscima i novinarima pruža niz praktičnih preporuka, uz poseban akcenat na novinarkama.²²

Psihosocijalna podrška: Dart centar za novinarstvo i traumu poseduje resurse za novinare koji doživljavaju, ili su u riziku da dožive, traumu. U svom blogu, [Pet načina da se zaštitite od mržnje i trolova na internetu](#), Dart centar ukazuje na načine zaštite od psihosocijalnog uticaja onlajn uznemiravanja i zlostavljanja.²³

Obuka iz onlajn bezbednosti: *Free Press Unlimited* kreirao je onlajn platformu [Totem](#) za kurseve o digitalnoj bezbednosti.²⁴ Ona sadrži [Upoznajte svoje trolove](#), kursu koji je razvio IWMF da bi pomogao novinarima da identifikuju uvrede koje dobijaju onlajn i ko bi mogao stajati iza toga, kao i da bi ponudio neke ključne strategije radi bolje pripreme za hvatanje u koštac s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem.

Onlajn platforma [Gendersec Curricula](#), koju je postavio *Tactical Tech* u Nemačkoj, je resurs koji pokriva 20 tema relevantnih za novinare, kao što su hvatanje u koštac s „govorom mržnje“; strategije otpora; kreativna upotreba društvenih medija; tehnološki suverenitet; nošenje s anksioznošću; smanjivanje fizičkog stresa; i mapiranje informacija i identifikacija rizika.²⁵

[Orhan Džemal akademija za bezbednost u medijima](#), Fondacije „Pravda za novinare“, nudi onlajn kurseve obuke o bezbednosti

na ruskom.²⁶ Nekoliko organizacija civilnog društva nudi širok opseg kurseva obuke iz zaštite novinara, a u nekim slučajevima i sa jakim akcentom na rodno osetljivom pristupu uz fokus na onlajn uznemiravanje. Globalna istraživačka novinarska mreža objavljuje spisak kurseva na svom veb sajtu.²⁷

Priručnici za obuku i podršku instruktorima obuke: Grupa za borbu protiv uznemiravanja *Hollaback!* nudi obuku i objavila je nekoliko [priručnika](#). Takođe koordinira inicijativu [HeartMob](#) radi promovisanja kolegijalne podrške.²⁸

TrollBusters su izradili infografik [Da li vas uznemiravaju onlajn?](#) da bi informisali javnost o tome šta činiti kad vas uznemiravaju i zlostavljaju onlajn.²⁹

› **Integrirati novinarsku bezbednost i rodnu ravnopravnost u edukaciji novinara i aktivnostima institucija za obuku**

Institucije za novinarsku edukaciju i institucije za doživotno učenje su od ključne važnosti za edukaciju novinara. Stoga, one mogu odigrati značajnu ulogu u obezbeđivanju da se polaznici obuče u oblasti bezbednosti, a pogotovo onlajn uznemiravanja i zlostavljanja. Institucije za doživotno učenje mogu takođe obezbediti da trenutno aktivni profesionalni novinari ažuriraju svoje znanje o uticaju novih tehnologija, uključujući onlajn uznemiravanje i zlostavljanje.

Bezbednost i rod mogu biti teme za radionice i seminare što će obezbediti forum za javnu debatu o ulozi medija i podsticanju dobrih praksi. U cilju obogaćivanja pristupa za studente ovakvoj vrsti znanja, novinarske i institucije za obuku treba da sarađuju s organizacijama civilnog društva,

novinarima i drugim ključnim akterima koji imaju savremene alatke i praktično iskustvo u oblasti bezbednosti, pogotovo u odnosu na novinarke.

Širenje znanja je suštinski važno za razumevanje najboljih načina za rešavanje problema onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki. Oslanjajući se na svoju istraživačku ulogu, novinarske obrazovne institucije mogu proširiti svoje istraživanje u ovoj oblasti i organizovati akademske konferencije i događaje.

Saradnja i partnerstvo akademske zajednice i praktičara je takođe važno za obogaćivanje istraživanja, kao što je to naznačeno na sastanku iz 2017. godine o UN-ovom Planom akcije za bezbednost novinara i pitanje nekažnjivosti.³⁰

Primeri

Integrisanje bezbednosti novinara u nastavni plan i program:

UNESCO, Međunarodna federacija novinara i Opšta uprava za visoko obrazovanje u Libanu objavili su [Model kursa za bezbednost novinara](#).³¹ UNESCO je takođe objavio Model nastavnih planova za novinarsko obrazovanje – Zbornik novih nastavnih programa.³² Fakultet novinarstva državnog univerziteta u Bakuu u Azerbejdžanu izradio je nastavni plan za rodnu ravnopravnost i slobodu medija.³³

Organizovanje specifične obuke: *Knight* centar za novinarstvo pri Univerzitetu u Teksasu u SAD organizuje onlajn obuke o pitanjima povezanim s bezbednošću novinara.³⁴

Organizovanje akademskih konferencija o bezbednosti novinara:

Postoje dve globalne akademske konferencije posvećene bezbednosti novinara. UNESCO organizuje jednu godišnju paralelno sa konferencijom posvećenom Svetskom danu slobode štampe.³⁵ Međunarodni centar za novinarstvo i medije pri Univerzitetu u Oslu, Norveška, organizuje drugu konferenciju svakog novembra.³⁶ Apstrakti radova se mogu pogledati na njihovom veb sajtu.³⁷ Štaviše, godišnja konferencija Međunarodne asocijacije za istraživanje medija i komunikacija ima jedan panel o bezbednosti novinara u sklopu radne grupe za istraživanje u novinarstvu i edukaciju.³⁸

Unapređivanje akademskog istraživanja o bezbednosti novinara:

Tokom proteklih godina, bilo je sve više akademskog istraživanja o pitanjima vezanim za bezbednost novinara i konkretno onlajn uznemiravanje i zlostavljanje. U 2017. godini, na primer, nakon prve UNESCO-ove akademske konferencije o bezbednosti novinara, knjiga [Napad na novinarstvo: Izgradnja znanja za zaštitu slobode izražavanja](#) je objavljena kao zbornik odabranih podnetih radova.³⁹ UNESCO je objavio [Istraživačku agendu za bezbednost novinara](#) za promovisanje akademskog istraživanja u ovoj oblasti. Časopis „Mediji i komunikacija“ objavio je tematski broj pod naslovom [Preispitivanje bezbednosti novinara](#) u kome se dva članka bave nasiljem nad novinarkama u Norveškoj i Nepal. ⁴⁰

Povećanje saradnje u istraživanju: Centar za slobodu medija (engl. CFOM) Univerziteta u Šefildu u Ujedinjenom Kraljevstvu promovisao je stvaranje [Mreže za istraživanje bezbednosti novinara](#) da bi unapredio saradnju i razmenu između pripadnika akademske

zajednice koji se bave bezbednošću novinara.⁴¹ Mreža ima zatvorenu grupu na Fejsbuku za povezivanje svojih članova.

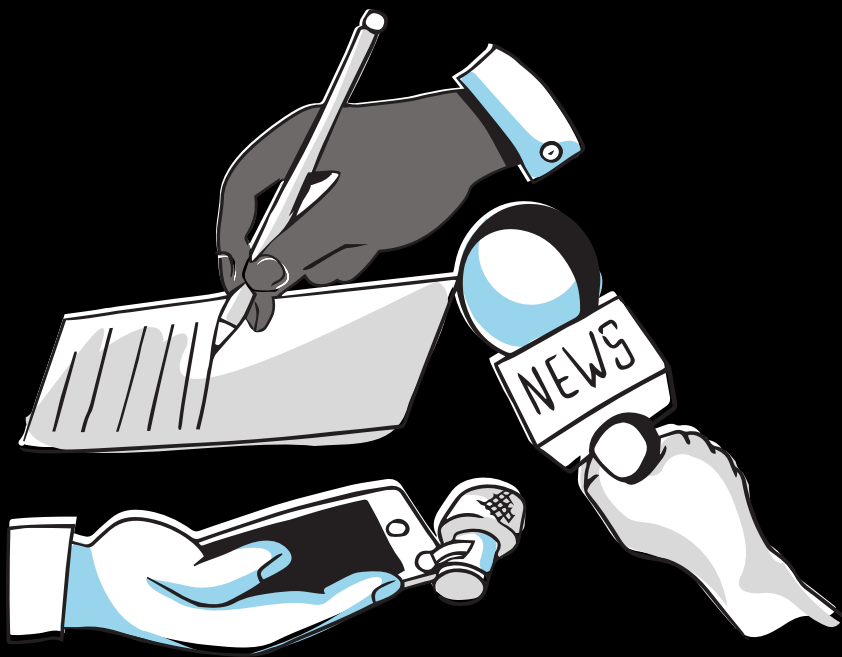
Stvaranje prostora za studije bezbednosti novinara: U CFOM-u je u 2018. godini oformljena prva katedra UNESCO-a za medijsku slobodu, novinarsku bezbednost i pitanje nekažnjivosti.⁴² Katedra UNESCO-a za slobodu izražavanja pri Univerzitetu u Geteborgu u Švedskoj i katedra UNESCO-a za komunikaciju pri Univerzitetu u Malagi u Španiji su se takođe bavile pitanjem bezbednosti novinara.⁴³ Anenberg škola za komunikaciju pri Univerzitetu u Pensilvaniji, SAD, osnovala je Centar za rizik u medijima radi istraživanja i obogaćivanje znanja o novinarima u riziku.⁴⁴ U okviru inicijative za Globalnu slobodu izražavanja Univerziteta Kolumbija je oformljena baza sudske prakse koja sadrži predmete vezane za napade na novinare.⁴⁵

Fusnote na kraju poglavlja

- 1 Michelle Ferrier, “Attacks and Harassment: The Impact on Female Journalists and Their Reporting”, International Women’s Media Foundation, TrollBusters, 2018, <https://www.iwmf.org/wp-content/uploads/2018/09/Attacks-and-Harassment.pdf>.
- 2 “1370 Journalists Killed between 1992 and 2020 / Motive Confirmed”, Committee to Protect Journalists (CPJ), https://cpj.org/data/killed/?status=Killed&motiveConfirmed%5B%5D=Confirmed&type%5B%5D=Journalist&start_year=1992&end_year=2020&group_by=year.
- 3 Lucy Westcott, “‘The threats follow us home’: Survey details risks for female journalists in U.S., Canada”, CPJ news item, 4 September 2019, <https://cpj.org/2019/09/canada-usa-female-journalist-safety-online-harassment-survey/>.
- 4 “La PDLI lanza el ‘Observatorio contra el acoso online a mujeres periodistas’”, Plataforma en Defensa de la Libertad de Información news item, 2 June 2018, <http://libertadinformacion.cc/la-pdli-lanza-el-observatorio-contra-el-acoso-online-a-mujeres-periodistas/>.
- 5 Op. cit. endnote 1.
- 6 Valeria Costa-Kostritsky, “Targeting the messenger - Journalists face an onslaught of online harassment”, Mapping Media Freedom, 2019, <https://www.indexoncensorship.org/wp-content/uploads/2019/01/index-report-online-harassment-webv3.pdf>.
- 7 “Don’t read the comments: Enhancing Online Safety for Women Working in the Media”, Media Entertainment and Arts Alliance, Gender Equity Victoria, 2019, https://www.genvic.org.au/wp-content/uploads/2019/10/GV_MEAA_PolicyDoc_V5_WEB.pdf.
- 8 Julie Posetti and Hannah Storm, “Violence Against Women Journalists - Online and Offline”, GAMAG, 2019, <https://gamag.net/wp-content/uploads/2019/09/Chapter-7.pdf>.
- 9 European Journalism Observatory, “Where are the women journalists in Europe’s media”, 2018, <https://en.ejo.ch/research/where-are-all-the-women-journalists-in-europes-media>.
- 10 Fojo Media Institute, “Gender aspects of employment and career in the media sector of Armenia, Georgia, Moldova, Russia and Ukraine”, 2020, <https://fojo.se/wp-content/uploads/2020/08/Gender-report-2020-ENG.pdf>.
- 11 “Media Pluralism Monitor”, Centre for Media Pluralism and Media Freedom, <https://cmpf.eui.eu/mpm2020-results>.
- 12 Advancing Gender Equality in Media Industries (AGEMI), “A Resources Bank of good practices”, <https://www.agemi-eu.org/mod/page/view.php?id=519>.
- 13 Reporters Without Borders, “Online Harassment of Journalists – Attack of the Trolls”, 2018, https://rsf.org/sites/default/files/rsf_report_on_online_harassment.pdf.
- 14 UN Human Rights, “Integrating Gender into Human Rights Monitoring”, <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/Chapterr5-2opp.pdf>.
- 15 Cynthia Rothschild, “Gendering Documentation: A Manual For and About Women Human Rights Defenders”, Women Human Rights Defenders International Coalition, 2015, http://www.ishr.ch/sites/default/files/documents/whrd_ic_gendering_documentation_manual_1_1.pdf.
- 16 The informal network can be reached via the address sojcoalition@lists.riseup.net.
- 17 Media Freedom Rapid Response, <https://www.mfrr.eu>.
- 18 Ending impunity: Guide to acting on UN standards on the safety of journalists, ARTICLE 19 news item, 2 November 2019, <https://www.article19.org/resources/ending-impunity-guide-to-acting-on-un-standards-on-safety-of-journalists/>.
- 19 IFEX 5-minute Explainers, <https://ifex.org/resources/5-minute-explainers/>.
- 20 International Media Support (IMS), “The safety of women journalists: Breaking the cycle of silence and violence”, IMS Defending Journalism book series, October 2019, <https://www.mediasupport.org/publication/the-safety-of-women-journalists/>.

- 21 “Tutorials”, Ontheline Newsrooms, <https://newsrooms-ontheline.ipi.media/tutorials/>.
- 22 “Online Harassment Field Manual”, PEN America, <https://onlineharassmentfieldmanual.pen.org>.
- 23 Ginger Gorman, “Five Ways to Protect Yourself Against Cyberhate and Trolls”, Dart Center for Journalism and Trauma news item, 26 June 2017, <https://dartcenter.org/resources/five-ways-protect-yourself-against-cyberhate-and-trolls>.
- 24 Totem project, <https://totem-project.org/>.
- 25 Gendersec, <https://gendersec.tacticaltech.org>.
- 26 Orkhan Dzhemal Media Safety Academy, <https://jfj.academy>.
- 27 “Safety and Security”, Global Investigative Journalism Network, <https://gijn.org/safety-and-security-organizations/>.
- 28 Heart Mobinitiative, “Hollaback!”, <https://www.ihollaback.org/>.
- 29 Online Pest Control for Journalists, “What to Do? Where to Go? Infographic”, TrollBusters, <https://yoursosteam.wordpress.com/what-to-do-infographic/>.
- 30 UNESCO, “Strengthening the Implementation of the UN Plan of Action on the Safety of Journalists and the Issue of Impunity”, 2017, <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Journalists/OutcomeDocument.pdf>.
- 31 Michael Foley, Clare Arthurs, Magda Abu-Fadil, “Model course on safety of journalists: a guide for journalism teachers in the Arab States”, 2017, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000248297>.
- 32 UNESCO, “Model Curricula for Journalism Education – a Compendium of New Syllabi”, 2013, <https://bit.ly/3h1MUU3>.
- 33 “Baku State University Journalism Faculty approves curriculum on gender equality and media”, Council of Europe, 1 April 2019, <https://bit.ly/2ZXMTjl>.
- 34 Knight Center for Journalism at the University of Texas, <https://knightcenter.utexas.edu/>.
- 35 “World Press Freedom Day Conference 2020” website, UNESCO, <https://en.unesco.org/commemorations/worldpressfreedomday>.
- 36 Journalism and Media International Center, Oslo Metropolitan University, <https://uni.oslomet.no/jmic/>.
- 37 “Book of Abstracts 2019”, MEKK, Oslo Metropolitan University, <https://blogg.hioa.no/mekkk/conferences/safety-of-journalists-digital-safety-2019/book-of-abstracts-2019-conference/>.
- 38 International Association of Media and Communication Research, IAMCR, <https://iamcr.org/>.
- 39 Ulla Carlsson and Reeta Pöyhtäri, “The Assault on Journalism: Building knowledge to protect freedom of expression”, Nordicom, 2017, <https://www.nordicom.gu.se/en/publikationer/assault-journalism>.
- 40 Kristin Skare Orgeret and William Tayeebwa, “Rethinking Safety of Journalists, In Media and Communication”, Open Access Journal, Volume 8, Issue 1 (2020), <https://www.cogitation-press.com/mediaandcommunication/issue/viewIssue/161/PDF161>.
- 41 “Journalism Safety Research Network”, Centre for Freedom of the Media - University of Sheffield, <http://www.cfom.org.uk/our-networks/journalism-safety-research-network/>.
- 42 “UNESCO Chair on Media Freedom, Journalism Safety and the Issue of Impunity”, CFOM, University of Sheffield, <http://www.cfom.org.uk/about/unesco-chair-on-media-freedom-journalism-safety-and-the-issue-of-impunity/>.
- 43 For example, the UNESCO Chair on Freedom of Expression at the University of Gothenburg organized, in co-operation with UNESCO, a conference on the safety of journalists in 2016: https://jmg.gu.se/english/current/news/Nyhet_detailj/safety-of-journalists-international-research-conference-paved-the-way-for-academic-research-cooperation.cid1373726.
- 44 Center for Media @Risk, Annenberg School for Communication, University of Pennsylvania, <https://www.ascmediarisk.org/>.
- 45 Global Freedom of Expression Case Law Database, Columbia University, <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/>.

**Novinari i
medijski radnici**

Predložene akcije

---

1. Pratiti i proceniti koliko je rizika u okruženju za novinarke;
2. Upraznjavati holistički pristup bezbednosti i sigurnosti, uključujući fizičku, pravnu, psihosocijalnu i digitalnu bezbednost;
3. Dokumentovati i izvestiti o pretnjama i napadima;
4. Podržati kolege koje se suočavaju s onlajn zlostavljanjem i uznemiravanjem, i one koje su u većem riziku od takvih napada;
5. Informisati se o raspoloživim oblicima podrške, uključujući pravne mehanizme.

10. Novinari i medijski radnici

Utvrđivanje prioriteta za samozaštitu i kolegijalnu podršku

Novinarski posao prate mnogi rizici. Novinarke, pak, se suočavaju s dodatnim rizikom samo zbog toga što su žene. Onlajn uznemiravanje i zlostavljanje je jasan primer vrste napada koji teže pogađa žene nego muškarce.¹ Novinarke koje su doživele napade na internetu su ključne za definisanje i primenu sveobuhvatnih rešenja. Ovaj pristup se odražava u [Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18 o bezbednosti novinara](#). U ovoj odluci, države članice OEBS-a priznaju kako koncept bezbednosti ne znači samo odsustvo fizičke povrede, nego podrazumeva takođe odgovarajuće radne uslove, i psihološku, pravnu i digitalnu bezbednost.² Dok državni i nedržavni akteri imaju sopstvene obaveze u pogledu bezbednosti novinarki, kao što je to predočeno u prethodnim poglavljima, novinarke upražnjavaju holističku samozaštitu radi sprečavanja, ublažavanja i reagovanja na napade. Pored toga, svi novinari mogu pružiti podršku svojim kolegama i koleginicama u sprečavanju, ublažavanju ili reagovanju na onlajn zlostavljanje.

U [Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18](#), 57 država članica OEBS-a „priznaju da rad novinara može same novinare i članove njihovih porodica staviti u rizik od nasilja, te od zastrašivanja i uznemiravanja, uključujući putem digitalnih tehnologija, a što ih može odvratiti od bavljenja svojim poslom ili dovesti do autocenzure“. Pored toga, države članice su „zabrinute zbog jasnih rizika s kojima se suočavaju novinarke u vezi sa svojim poslom, uključujući putem digitalnih tehnologija, i naglašavaju značaj osiguravanja najvišeg mogućeg stepena bezbednosti za novinarke, kao i da se pitanje loših iskustava i zabrinutosti novinarki delotvorno rešava“.

› **Pratiti i proceniti koliko je rizika u okruženju za novinarke**

Procene rizika su već prepoznate kao dobra praksa u oblasti bezbednosti novinara. U cilju obezbeđenja holističke zaštite, mediji moraju, zajedno s novinarkama, sprovesti redovne procene rizike koje obuhvataju rizike što se materijalizuju kao posledica same profesije, kao i rizika povezanih s tim što ste jednostavno žena ili drugim oblicima identiteta.

Pre nego što se prihvate zadatka, novinari bi trebalo da popune formular za procenu rizika koji im je obezbedila njihova medijska kuća kako bi zajedno utvrdili kakve zaštitne i mere predostrožnosti su potrebne da bi se obavio novinarski zadatak. Takve procene rizika treba da budu prilagođene i ažurirane prema datom zadatku.

Šire, novinari mogu biti u toku tako što će pratiti istraživanja o onlajn uznemiravanju i zlostavljanju. Novinari koji su manje u riziku od ovakvih vrsta napada bi trebalo da nađu načina da postanu saveznici s onima kojima preti veći rizik tako što će se, na primer, angažovati u istraživanjima i monitoringu. Ovakav pristup je podsticajan za kulturu na radnom mestu u sklopu koje se napadi na novinarke, poput onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, vide kao napadi na novinarstvo. To može pomoći novinarkama da bolje odmeravaju rizike, identifikuju pretnje i prijavljuju napade, umesto da se dopusti normalizacija zlostavljanja.

› **Upražnjavati holistički pristup bezbednosti i sigurnosti, uključujući fizičku, pravnu, psihosocijalnu i digitalnu bezbednost**

Holistički pristup bezbednosti novinara obuhvata fizičku bezbednost, digitalnu bezbednost i psihosocijalnu negu, kao i obuku koja vas upoznaje s vašim pravima. U slučaju novinarki, to bi posebno trebalo da obuhvati informacije i profesionalni razvoj u oblasti lične bezbednosti i kako se zaštititi od rodno zasnovanog onlajn uznemiravanja i zlostavljanja.

Novinarke se podstiču da učestvuju u kursovima obuke o bezbednosti, posebno na teme kao što su uočavanje manifestacija onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, korišćenje alatki za digitalnu bezbednost, i bezbedno krstarenje po internetu. U cilju pripreme, preporučuje se da novinarke steknu dobro razumevanje bezbednosti i raspoloživih opcija za prijavu nasilja na platformama društvenih medija koje koriste.

Onlajn uznemiravanje i zlostavljanje često eskalira, ponekad započinjući mikro agresijama – suptilnim nipodaštavanjem i uvredama – da bi se intenziviralo i preraslo u ozbiljne pretnje. Individualne mikro agresije, mada naizgled bezazlene, mogu se akumulirati i dovesti do ozbiljnih psiholoških posledica po novinarke, ili, pak, biti vesnici težih napada. Važno je da novinarke daju prioritet svojoj psihosocijalnoj dobrobiti tako što neće normalizovati mikro agresije, već naučiti da identifikuju traumu i osnažiti se radi brige o samoj sebi.

Drugi načini na koje novinari mogu doprineti holističkoj bezbednosti novinarki jeste tako što će se postarati da budu informisani o smernicama medijske organizacije za onlajn bezbednost, koje se mogu menjati periodično. Takođe će insistirati na politikama i protokolima za hvatanje u koštac s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem ako još uvek nisu ustanovljene. Mogli bi da s koleginicama i sprovedu procene rizike i ustanovljavaju bezbednosne planove za rešavanje problema rodno zasnovanog onlajn uznemiravanja i zlostavljanja.

› **Dokumentovati i izvestiti o pretnjama i napadima**

Kad dožive napad, novinarke bi trebalo da dokumentuju situaciju čim se to desi, ukoliko su u stanju da to učine, i, ako je moguće, podele ovu informaciju s relevantnim punktom za podršku unutar medijske kuće. Kolege mogu pomoći ako novinarka smatra da nije u stanju da to sama uradi. Prijave incidenata se takođe mogu zvanično podneti poslodavcima, platformama društvenih mreža i policiji, zavisno od vrste agresije.

U nekim okolnostima, novinarke mogu odabrati da uzvrate verbalno reagujući na napad tako što se suprotstave napadu ili se obrate napadaču neposredno. To može biti snažan način za zaustavljanje onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, ali, u nekim slučajevima, to vodi ka umnožavanju napada. Takvoj taktici bi, stoga, trebalo pribeći uz odgovarajuću procenu rizika. Konsultovanje s mrežom za kolegijalnu podršku, urednicima i/ili savetnicima za bezbednost takođe može biti od pomoći pri odlučivanju o tome da li je to najprikladniji pristup.

› **Podržati kolege koje se suočavaju s onlajn zlostavljanjem i uznemiravanjem, i one koje su u većem riziku od takvih napada**

Kolege novinari mogu biti saveznici u suzbijanju rodno zasnovanog onlajn uznemiravanja i zlostavljanja. Novinari i medijski radnici mogu pomoći u oblikovanju sveobuhvatne organizacione strukture (vidi takođe sedmo poglavlje) koja će pružati veću podršku i osnaživati one na meti napada, ili one koji su u rizičnijoj grupi zbog svog identiteta ili posla koji rade.

Novinari mogu ispoljiti solidarnost prema novinarkama na meti napada i odmah pružiti podršku i potporu. Mogu pomoći u formiranju grupa za podršku, dokumentovati onlajn uznemiravanje i zlostavljanje kolega i kolegica, prijaviti te napade putem različitih kanala, ukoliko takvu pomoć novinar ili novinarka koja se našla na meti napada želi i prihvata.

Mreže u zajednici mogu pružiti trenutnu podršku novinarima koji su na udaru rodno zasnovanog onlajn uznemiravanja i zlostavljanja. Novinarke mogu formirati mreže za kolegijalnu podršku koje čine osobe od poverenja, poput drugih kolega, porodice i prijatelja. Mreža može biti mesto gde odlazite po podršku ukoliko dođe do napada. Novinari se ohrabruju da dele iskustva i savete, rade zajedno na kreiranju vodiča za bezbednost namenjenih kolegama i kolegicama, i stvaraju saveze sa onlajn publikom.

› Informisati se o raspoloživim oblicima podrške, uključujući pravne mehanizme

Priroda onlajn uznemiravanja i zlostavljanja je kompleksna i višedimenzionalna. Narušava ljudska prava u nekoliko oblasti, koja se štite na različite načine putem nacionalnog zakonodavstva, kroz regionalna tela i međunarodne standarde ljudskih prava. Novinarke treba da budu agilne pri krstarenju internetom i uočavaju višeslojne rizike tako što će se informisati o svojim zakonskim pravima prema nacionalnom i međunarodnom pravnom okviru za rodnu ravnopravnost, bezbednost novinara, slobodu izražavanja, digitalne komunikacije i druge relevantne oblasti. Na taj način, novinarke mogu identifikovati različite mehanizme za dobijanje podrške kad se suoče s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem.

Pored zaštite koju nudi država i međuvladina tela, novinarke mogu imati koristi od upoznavanja s uslovima, odredbama i smernicama za onlajn platforme koje koriste, kao i relevantnim politikama svojih poslodavaca za onlajn angažman.

U nekim slučajevima, novinarke mogu razmotriti korišćenje pravne podrške koju nude organizacije i mreže.

Resursi

- *TrollBusters* su izradili infografik [Da li vas uznemiravaju onlajn?](#), koji prikazuje šta novinarke mogu preduzeti zavisno od prirode onlajn napada na njih.³

- [Terenski priručnik za onlajn uznemiravanje](#) američkog PEN-a namenjen piscima i novinarima nudi niz praktičnih preporuka i saveta, koji se takođe fokusiraju na žene.⁴
- [Video tutorijali](#) koje je pripremio Međunarodni institut za štampu daju uputstva novinkama kako da se uhvate u koštac s onlajn uznemiravanjem sa zakonskog i psihosocijalnog stanovišta.⁵
- [Hollaback!](#) nudi obuku i postavio je više praktičnih alatki pomoću kojih žene mogu intervenisati kada ih uznemiravaju.⁶ Takođe se olakšava interakcija sa zajednicama za podršku kroz projekat [HeartMob](#).
- *Free Press Unlimited* je kreirao onlajn platformu [Totem](#) s materijalima za obuku iz digitalne bezbednosti.⁷ Sadrži i vebinar [Upoznajte vaše trolove](#) koji je razvila Međunarodna fondacija ženskih medija.
- *Tactical tech* je kreirao [XYZ](#), prostor za deljenje praktičnih alatki za snalaženje u svetu digitalne bezbednosti namenjenih ženama.⁸ Takođe je kreirao [Ja i moja senka – Centar za aplikacije](#), kolekciju alatki otvorenog izvornog koda, aplikacija i servisa za bolju privatnost i upravljanje vašim digitalnim otiskom.⁹
- Globalna volonterska mreža koja se bavi rodno zasnovanim nasiljem - *CHAYN*, proizvela je [CHAYN DIY](#), onlajn vodič za bezbednost namenjen ženama.¹⁰

- Savete i alatke za bezbedniju onlajn komunikaciju možete pronaći na [Surveillance Self-Defense veb sajtu](#) organizacije *Electronic Frontier Foundation*.¹¹
- [Digitalni komplet za prvu pomoć](#) organizacije *Digital Defenders Partnership* pruža savete o tome kako se nositi s najčešćim vrstama digitalnih pretnji.¹²
- Neke organizacije pružaju hitnu pravnu podršku, ali i nude stipendije novinarkama na meti napada, poput članica [IFEX](#)-a i grupa koje su deo [Mreže novinara u nevolji](#).¹³ Ostale relevantne organizacije su [Fond za digitalnu slobodu](#), [Pristup sada](#) i [Evropski centar za štampu i slobodu medija](#).
- U Ujedinjenom Kraljevstvu, [Drugi izvor](#) je kreiran kao profesionalna mreža za novinarke radi suzbijanja uznemiravanja u medijima i promovisanja svesti o pravima.¹⁴
- [OnlineSOS](#) osnažuje osobe koje se suočavaju s onlajn uznemiravanjem, pruža alatke i deli ekspertizu i dobre prakse.¹⁵

Fusnote na kraju poglavlja

- 1 Mozilla Foundation, “Women journalists feel the brunt of online harassment”, April 2019, <https://internethealthreport.org/2019/women-journalists-feel-the-brunt-of-online-harassment/>.
- 2 OSCE, Ministerial Council Decision No. 3/18, “Safety of Journalists”, 7 December 2018, <https://www.osce.org/chairmanship/406538?download=true>.
- 3 “What to Do? Where to Go? Infographic”, TrollBusters, <https://yoursosteam.wordpress.com/what-to-do-infographic/>.
- 4 “Online Harassment Field Manual”, PEN America, <https://onlineharassmentfieldmanual.pen.org/>.
- 5 “Tutorials”, On the Line Newsrooms, <https://newsrooms-ontheline.ipi.media/tutorials/>.
- 6 Hollaback!, <https://www.ihollaback.org/>.
- 7 Totem Project, <https://totem-project.org/>.
- 8 XYZ, <https://xyz.informationactivism.org/>.
- 9 “Alternative App Centre”, Me and My Shadow, <https://myshadow.org/resources>.
- 10 “Do it yourself online safety”, <https://chayn.co/safety/>.
- 11 “Tips, Tools and How-tos for Safer Online Communications”, Surveillance Self-Defense, <https://ssd.eff.org/>.
- 12 “Digital First Aid Kit”, Digital Defenders Partnership, <https://www.digitaldefenders.org/digitalfirstaid/>.
- 13 Committee to Protect Journalists, Journalists in Distress (JID) Network, <https://cpj.org/emergency-response/journalists-in-distress-network.php>.
- 14 The Second Source, <http://www.thesecondsource.co.uk>.
- 15 Online SOS, <https://onlinesos.org/>.

O autorima

Dr Silvija Čokaro je novinarka i zagovornik slobode izražavanja. Direktorka je odeljenja za zaštitu ČLAN-a 19. U Savetu je IFEX-a i članica je specijalističkih tela pri Univerzitetu u Šefildu i Centralnoevropskom univerzitetu. U proteklih 20 godina je radila za informativne medijske kuće, grupacije civilnog društva i međuvladine organizacije, poput UNESCO-a gde je radila na izradi UN-ovog Plana akcije za bezbednost novinara i pitanje nekažnjivosti. Autor je nekoliko publikacija o rodnoj pripadnosti i medijima. @silviachocarro

Sara Klark vodi tim za Evropu i Centralnu Aziju pri ČLAN-u 19. Radi kao ekspert za Columbia Free Expression i članica je Odbora za pravne poslove Evropskog centra za štampu i slobodu medija. Šest godina je upravljala radom na zagovaranju i politikama Međunarodnog PEN centra, nadzirući interakciju s UN-om i regionalnim mehanizmima za ljudska prava. Sara je radila kao konsultant za OHCHR, UNHCR i OEBS, te Oksfordski univerzitet i Univerzitet Harvard u vezi s pitanjima koja se odnose na slobodu izražavanja, azil i migracije. @sarah_m_clarke

Paulina Gutijerez je međunarodni ekspert za ljudska prava i zagovornica slobode izražavanja i rodne ravnopravnosti. Paulina vodi portfelje za građanski prostor i zaštitu u sklopu programa za zakon i politiku ČLAN-a 19, što obuhvata pitanja poput govora mržnje, rodne pripadnosti, protesta i zaštite novinara. Pre toga je upravljala strategijom za digitalna prava u regionalnoj kancelariji ČLAN-a 19 u Meksiku. Dvanaest godina se bavila istraživanjem politike ljudskih prava i savetodavnim uslugama u vezi s kršenjem ljudskih prava u Latinskoj Americi. @paulinagtzr

Džudi Taing vodi odeljenje za rod i seksualnost pri ČLAN-u 19. Razvila je i sprovodi međusektorsku rodnu strategiju – Mx Method. Takođe je članica Savetodavnog odbora za onlajn uznemiravanje pri Međunarodnoj fondaciji za ženske medije. Pre nego što se pridružila ČLAN-u 19, radila je u kancelariji istražnih sudija u sklopu programa pomoći Ujedinjenih nacija suđenjima pripadnicima Crvenih Kmera u Kambodži. @judytaing

Aneks

Odricanje od odgovornosti: Ovo je nezvaničan prevod Odluke Ministarskog saveta br. 3/18. Zvaničnu verziju možete preuzeti na sledećoj adresi: <https://www.osce.org/chairmanship/406538>.

Odluka Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18 o bezbednosti novinara¹

Ministarski savet,

Potvrđujući sve relevantne obaveze OEBS-a o slobodi izražavanja, slobodi medija i slobodnom protoku informacija, u koje spadaju Završni dokument iz Helsinkija iz 1975. godine i Kopenhaški dokument iz 1990. godine, kojima su države članice potvrdile da pravo na slobodu izražavanja podrazumeva slobodu mišljenja i slobodu primanja i davanja informacija i ideja bez uplitanja javnih vlasti i nezavisno od granica,

Imajući u vidu da svako ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja, u skladu s Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima, posebno u smislu člana 19, i Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima (engl. ICCPR), posebno u smislu člana 19, te da ona čini jednu od suštinskih osnova demokratskog društva i jedan od glavnih uslova za njegov napredak i razvoj,

Imajući u vidu i da svako ograničenje prava na slobodu izražavanja može biti isključivo ograničenje koje je propisano zakonom i koje je potrebno u smislu stava 3, člana 19 ICCPR-a,

Potvrđujući da su nezavisni mediji od suštinskog značaja za slobodno i otvoreno društvo i odgovorne sisteme vlasti, te da su od posebnog

značaja za zaštitu i očuvanje ljudskih prava i osnovnih sloboda, kako je navedeno u Dokumentu iz 1991. godine, usvojenom na sastanku Konferencije o ljudskoj dimenziji KEBS-a održanom u Moskvi,

Svestan činjenice da se novinarstvo i tehnologija stalno razvijaju, te da to doprinosi javnoj debati, iako istovremeno može i povećati opseg rizika i ugroziti bezbednost novinara i novinarki,

Uzimajući u obzir značaj promovisanja i zaštite bezbednosti novinara i novinarki u smislu sprovođenja relevantnih Ciljeva održivog razvoja Agende UN-a za održivi razvoj do 2030. godine,

Imajući na umu da rad novinara i novinarki može staviti novinare i novinarke i članove njihovih porodica u rizik od nasilja, te od zastrašivanja i uznemiravanja, i to putem digitalne tehnologije, što može sprečiti novinare i novinarke da nastave sa svojim poslom ili može dovesti do autocenzure,

Ističući sa zabrinutošću da korišćenje neprimerenih restriktivnih mera protiv novinara i novinarki može uticati na njihovu bezbednost i sprečiti ih da objavljuju informacije u javnosti te, na taj način, može negativno uticati na uživanje prava na slobodu izražavanja,

Potvrđujući da mediji na svojoj teritoriji moraju uživati neograničen pristup stranoj štampi i informacijskim agencijama, da javnost uživa sličnu slobodu primanja i davanja informacija i ideja bez uplitanja javnih vlasti i nezavisno od granica, putem stranih publikacija i stranih emisija, i da je svako ograničenje ovog prava propisano i regulisano zakonom u skladu s međunarodnim standardima, kao što je navedeno u Dokumentu iz 1991. godine, usvojenom na sastanku Konferencije o ljudskoj dimenziji KEBS-a održanom u Moskvi,

Zabrinuti zbog činjenice da kršenje i zloupotreba prava na zaštićenost od proizvoljnog i nezakonitog uplitanja u privatnost može uticati na bezbednost novinara i novinarki,

Duboko zabrinuti zbog svih kršenja i zloupotreba ljudskih prava počinjenih u vezi sa bezbednošću novinara i novinarki, u koje spadaju ubistva, mučenja, nasilni nestanak, proizvoljno hapšenje, proizvoljno pritvaranje i proterivanje, zastrašivanje, uznemiravanje i pretnje svih oblika poput fizičkih, pravnih, političkih, tehnoloških ili ekonomskih pretnji, koje imaju za cilj da spreče njihov rad,

Zabrinuti zbog izrazitih rizika s kojima se suočavaju novinarke u obavljanju svog posla, uključujući tu i izazove proistekle iz upotrebe digitalne tehnologije, te ističući koliko je važno pružiti im najviši mogući stepen bezbednosti, i stvoriti pretpostavke da iskustva novinarki i pitanja koja su im važna budu razmotrena na delotvoran način,

Uvažavajući veoma važnu ulogu novinara i novinarki u izveštavanju o izborima, posebno u informisanju javnosti o kandidatima, njihovim platformama i aktuelnim raspravama, te izražavajući ozbiljnu zabrinutost zbog pretnji i nasilnih napada kojima mogu biti izloženi novinari i novinarke u toj sferi rada,

Uvažavajući činjenicu da istraživačko novinarstvo i sposobnost medija da vode istrage i objave rezultate tih istraga, uključujući tu i objavljivanje putem interneta, bez straha od posledica, može igrati važnu ulogu u našim društvima, te dovesti do pokretanja postupaka o utvrđivanju odgovornosti javnih institucija i nadležnih rukovodilaca,

Uznemireni zbog rastućeg broja ciljanih kampanja pokrenutih u nameri onemogućavanja rada novinara i novinarki, narušavanja poverenja

građana u njihov rad i vere u kredibilitet novinarske profesije, te svesni činjenice da ta pojava može dovesti do povećanja rizika upućivanja pretnji novinarima i novinarkama i nasilja nad njima,

Takođe uznemireni zbog pojave da politički lideri i nosioci javnih funkcija i/ili ovlašćenja pribegavaju zastrašivanju i pretnjama, te odobravaju ili propuštaju osuditi nasilje nad novinarima i novinarkama,

Izražavajući duboku zabrinutost zbog rastuće pretnje po bezbednost novinara i novinarki nastale, inter alia, zbog terorističkih grupa i kriminalnih organizacija,

Ističući takođe posebne rizike u vezi s bezbednošću novinara i novinarki u digitalnom dobu, uključujući tu i posebnu izloženost novinara i novinarki opasnosti neovlašćenog pristupa ili nezakonitog ili samovoljnog nadzora ili presretanja njihovih komunikacija, čime se ugrožava ostvarenje njihovog prava na slobodu izražavanja i njihovo pravo na zaštitu od samovoljnog ili nezakonitog narušavanja njihove privatnosti,

Ponovno ističući da države članice osuđuju sve napade na novinare i novinarke i uznemiravanje novinara i novinarki, te da će nastojati da osobe koje su direktno odgovorne za takve napade i uznemiravanje odgovaraju za svoje postupke, kao što je to istaknuto na Samitu Konferencije za evropsku bezbednost i saradnju (KEBS), održanom u Budimpešti 1994. godine, te takođe uvažavajući činjenicu da je odgovornost za krivična dela nad novinarima i novinarkama ključni element u sprečavanju takvih napada u budućnosti,

Ističući značaj obeležavanja Međunarodnog dana borbe protiv nekažnjavanja zločina nad novinarima 2. novembra, u skladu s Odlukom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija,

Ističući sa velikom zabrinutošću kulturu nekažnjavanja, koja prevladava kada izostanu sankcije za nasilne napade na novinare i novinarkе i uvažavajući ulogu vlada, zakonodavaca i pravosuđa u stvaranju bezbednog radnog okruženja i zaštiti bezbednosti novinara i novinarki kroz, inter alia, javnu osudu i kažnjavanje svih osoba odgovornih za krivična dela nad novinarima i novinarkama,

Prisećajući se rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija br. 1738 (2006) i 2222 (2015), kojima se osuđuju sva dela počinjena na

štetu novinara i novinarki, medijskih radnika i radnica i pomoćnog osoblja u okolnostima oružanog sukoba, te u kojima se takođe navodi da će novinari i novinarkе, medijski radnici i radnice i pomoćno osoblje koje učestvuje u izvršenju opasnih službenih zadataka u područjima zahvaćenim oružanim sukobom biti tretirani kao civili i kao takvi uživati zaštitu, uz uslov da ne preduzimaju nikakve radnje koje bi se mogle negativno odraziti na njihov status civila,

Poziva države članice da:

1. U potpunosti implementiraju sve obaveze prema OEBS-u i ostale međunarodne obaveze vezane za slobodu izražavanja i slobodu medija, uključujući tu i kroz poštovanje, promovisanje i zaštitu slobode traženja, primanja i prenošenja informacija, nezavisno od granica;

2. U potpunosti usklade svoje zakone, politike delovanja i prakse, u vezi sa slobodom medija, sa svojim međunarodnim obavezama i da ih preispitaju i, po potrebi, stave van snage ili izvrše izmene i dopune na takav način da ne ograničavaju sposobnost novinara i novinarki da obavljaju svoj posao nezavisno i bez neprikladnog mešanja u njihov rad;
3. Osude javno i nedvosmisleno sve napade i oblike nasilja nad novinarima, kao što su ubistvo, mučenje, prisilni nestanak, proizvoljno hapšenje, proizvoljni pritvor i proizvoljno proterivanje, zastrašivanje, uznemiravanje i pretnje svih oblika, kao što su fizičke, pravne, političke, tehnološke ili ekonomske, koje se koriste s ciljem gušenja njihovog rada i/ili neprimerenog prisiljavanja da zatvore svoje redakcije, uključujući nasilje i pretnje upućene u doba sukoba;
4. Takođe osude javno i nedvosmisleno napade na novinarke u vezi sa njihovim radom, kao što su seksualno uznemiravanje, zlostavljanje, zastrašivanje, pretnje i nasilje, uključujući korišćenje digitalnih tehnologija za upućivanje pretnji i vršenje nasilja;
5. Apeluju na hitno i bezuslovno puštanje svih novinara i novinarki koji su bili proizvoljno uhapšeni ili pritvoreni, uzeti za taoce ili koji su postali žrtve prisilnog nestanka;
6. Preduzmu delotvorne mere s ciljem okončanja nekažnjivosti za krivična dela počinjena protiv novinara i novinarki, tako što će osigurati pozivanje na odgovornost kao jedan od ključnih elemenata u sprečavanju budućih napada, uključujući osiguravanje brzih, delotvornih i nepristrasnih istraga, izvršenih od strane agencija za sprovođenje zakona u vezi sa delima nasilja i pretnji upućenih

novinarima i novinarkama, da bi se svi oni koji su odgovorni doveli pred lice pravde i obezbedilo da žrtve imaju pristup odgovarajućim pravnim lekovima;

7. Apeluju na političke lidere, javne zvaničnike i/ili organe vlasti da se uzdrže od zastrašivanja, upućivanja pretnji ili odobravanja nasilja nad novinarima i novinarkama, kao i da ga nedvosmisleno osude, da bi se smanjili rizici ili pretnje kojima novinari i novinarkarke mogu biti izloženi i da bi se izbeglo podriivanje poverenja u verodostojnost novinara i novinarki, kao i podriivanje poštovanja važnosti nezavisnog novinarstva;
8. Uzdrže se od proizvoljnog ili nezakonitog mešanja u korišćenje tehnologija šifrovanja i očuvanja anonimnosti od strane novinara i novinarki, kao i da se uzdrže od korišćenja nezakonitih ili proizvoljnih tehnika prismotre i praćenja, konstatujući da takvo delovanje predstavlja ograničavanje ljudskih prava novinara i novinarki i da ih može izložiti potencijalnom riziku nasilja i pretnjama njihovoj bezbednosti;
9. Podstaknu državna tela i agencije za sprovođenje zakona da se angažuju u aktivnostima podizanja svesti i obukama u vezi s potrebom osiguravanja bezbednosti za novinare i novinarkarke i da, po potrebi, promovišu učešće civilnog društva u takvim aktivnostima;
10. Uspostave ili ojačaju, koliko je to moguće, prikupljanje podataka, analiza i izveštaja na državnom nivou o napadima i nasilju nad novinarima i novinarkama;

11. Osiguraju da zakoni o zaštiti od klevete ne propisuju preterane sankcije ili kazne koje mogu da podriju bezbednost novinara i novinarki i/ili da, u stvari, predstavljaju cenzurisanje rada novinara i novinarki i mešanje u njihovu misiju informisanja javnosti, te da, po potrebi, preispitaju i stave van snage takve zakone, poštujući obaveze država članica u skladu s međunarodnim pravom u oblasti zaštite ljudskih prava;
12. Delotvornije sprovedu odgovarajući pravni okvir za zaštitu novinara i novinarki, kao i sve relevantne obaveze koje su preuzele kao države članice OEBS-a;
13. U potpunosti sarađuju sa Predstavnikom OEBS-a predstavnikom za slobodu medija, inter alia, i u vezi s pitanjem bezbednosti novinara i novinarki;
14. Podstaknu Predstavnika OEBS-a za slobodu medija da kontinuirano zastupa i promoviše bezbednost novinara i novinarki u svim državama članicama OEBS-a, u skladu sa svojim mandatom.

Fusnota na kraju poglavlja

1 The Ministerial Council of the Organization for Security and Co-operation in Europe, 7 December 2018, <https://www.osce.org/files/mcdec0003%20safety%20of%20journalists%20en.pdf>.

Onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinarki su postali ozbiljna opasnost za profesiju. I to pretnja koja ugrožava sposobnost novinarki da obavljaju svoj posao. Ona narušava njihovo pravo na slobodu izražavanja u jednakoj meri u kojoj sputava slobodan i otvoren pristup informacijama za sve članove društva.

U ovom #SOFJO Vodiču za resurse se daje odgovor na tu pretnju. Cilj je da se pomogne državama i nedržavnim akterima u regionu OEBS-a u preduzimanju realnih akcija za unapređenje onlajn bezbednosti novinarki. Prakse koje su predložene ovde su sve primeri načina na koje se međunarodni standardi i obaveze mogu ostvariti.

Ovaj #SOFJO Vodič za resurse pruža ključnim akterima pregled najrelevantnijih i najostvarljivijih koraka. Svi skupa, ovi koraci čine međusobno povezanu strukturu u kojoj novinarke mogu nastaviti da se bave svojom profesijom onlajn na bezbedniji način.

Nažalost, nema ničeg virtuelnog u vezi s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem novinarki. To je realan problem koji iziskuje realna rešenja.

Vreme je da se pređe s reči na dela.